Mathijs Tuynman, Michel Planije
Lex Hulsbosch, Caroline Place

Trimbos instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Monitor Stedelijk Kompas 2012

Plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten

2012

Mathijs Tuynman, Michel Planije
Lex Hulsbosch, Caroline Place

Monitor Stedelijk Kompas 2012

Plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten

Trimbos-instituut, Utrecht, 2013

Trimbos instituut
Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

Colofon

Financiering
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Ambtelijk opdrachtgever
Ard van Briemen

Projectleiding
Mathijs Tuynman

Projectuitvoering
Lex Hulsbosch
Caroline Place
Michel Planije
Mathijs Tuynman

Productiebegeleiding
Joris Staal

Omslagontwerp en productie
Canon Nederland N.V.

Beeld
www.istockphoto.com
Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van het Trimbos-instituut.

ISBN 978-90-5253-748-1

Deze uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF1240**

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030-297 11 00
F: 030-297 11 11

Inhoud

Voorwoord		**5**
Samenvatting en conclusies		**7**
1	**Inleiding**	**11**
1.1	Stedelijk Kompas	11
1.2	Monitor Stedelijk Kompas	11
1.3	Informatieverzameling	12
1.4	Leeswijzer	13
2	**Uitvoering van het beleid in 2012**	**15**
2.1	Gemeentelijk beleid	15
2.2	Zorg en ondersteuningsaanbod	18
2.3	Persoonsgerichte benadering	22
2.4	Door- en uitstroom	24
2.5	Knelpunten	26
2.6	Succesfactoren	28
3	**Gezinnen met kinderen in de opvang**	**29**
3.1	Kenmerken van beleid met betrekking tot gezinnen in de opvang	29
3.2	Aantallen gezinnen en aard van hun problemen	32
3.3	Aanbod aan opvang en ondersteuning van de gemeente	35
3.4	Sterke punten en verbetermogelijkheden in het beleid en aanbod	38
4	**Omvang doelgroepen**	**41**
4.1	Feitelijk daklozen	42
4.2	Residentieel daklozen	45
4.3	Potentieel of dreigend daklozen	48
4.4	Zwerfjongeren	51
5	**Doelbereik en prestaties**	**55**
5.1	Voorkomen van huisuitzettingen	56
5.2	Dakloze mensen voorzien van een individueel trajectplan	58
6	**Doelbereik en verrichte prestaties per gemeente**	**61**
6.1	Alkmaar	61
6.2	Almelo	62
6.3	Almere	63
6.4	Amersfoort	64
6.5	Apeldoorn	65
6.6	Arnhem	67
6.7	Assen	69

6.8	Bergen op Zoom	71
6.9	Breda	73
6.10	Delft	74
6.11	Den Bosch	76
6.12	Den Helder	77
6.13	Deventer	77
6.14	Doetinchem	79
6.15	Dordrecht	80
6.16	Ede	82
6.17	Eindhoven	82
6.18	Emmen	84
6.19	Enschede	86
6.20	Gouda	87
6.21	Groningen	90
6.22	Haarlem	91
6.23	Heerlen	95
6.24	Helmond	96
6.25	Hilversum	97
6.26	Hoorn	98
6.27	Leeuwarden	99
6.28	Leiden	101
6.29	Maastricht	102
6.30	Nijmegen	104
6.31	Oss	106
6.32	Purmerend	107
6.33	Spijkenisse	108
6.34	Tilburg	109
6.35	Venlo	110
6.36	Vlaardingen	112
6.37	Vlissingen	113
6.38	Zaanstad	114
6.39	Zwolle	115

Bijlage 1: Instrumenten Plan van Aanpak MO G4 **117**
Bijlage 2: OGGz-bouwstenen **119**
Bijlage 3: Vragenlijst Monitor Stedelijk Kompas 2012 **121**
Literatuur en bronnen **133**

Voorwoord

Het Stedelijk Kompas is de overkoepelende naam van het plan van aanpak van centrumgemeenten om de aantallen dakloze mensen te verminderen, hen te laten doorstromen naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan, hun kwaliteit van leven te verbeteren en de met dakloosheid gepaard gaande overlast te verminderen. In dit vierde jaarbericht van de Monitor Stedelijk Kompas vindt u een overzicht van de ontwikkeling van het Stedelijk Kompasbeleid in negenendertig centrumgemeenten. Ook is een hoofdstuk opgenomen over gemeentelijke cijfers en beleid ten aanzien van gezinnen met kinderen in de maatschappelijke opvang.

Dit rapport is onderdeel van een drieluik van onderzoeken van het Trimbos-instituut naar maatschappelijke opvang dat dit jaar verschijnt. Het tweede deel van dit drieluik behandelt de voortgang van het plan van aanpak voor de maatschappelijke opvang van de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Deel drie bestaat uit een onderzoek naar de implementatie en uitwerking van regiobinding en landelijke toegankelijkheid van de maatschappelijke opvang.

De auteurs danken de medewerkers van het Ministerie van VWS voor hun commentaar op opzet en conceptversies. Gemeentelijk beleidsmedewerkers werkten dit jaar mee aan twee onderzoeken van het Trimbos-instituut: de Monitor Stedelijk Kompas en het onderzoek naar regiobinding. Dit was belastend voor hen, en onze dank voor hun medewerking is dan ook groot.

Samenvatting en conclusies

In navolging van de vier grote steden hebben de 39 centrumgemeenten in 2008 een Stedelijk Kompas opgesteld waarin een plan van aanpak maatschappelijke opvang wordt beschreven. Het beleid, zoals beschreven in de Stedelijk Kompassen, is erop gericht de leefomstandigheden van mensen die dak- of thuisloos zijn (of dat dreigen te worden) te verbeteren en de daarmee gepaard gaande overlast en criminaliteit sterk te verminderen. Het uiteindelijke streven is dakloosheid sterk te verminderen en doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan evenals de kwaliteit van leven te bevorderen.

Uitvoering van het beleid in 2012

De grote meerderheid van gemeenten (85%) benoemt het verbeteren van door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang tot beleidsprioriteit. Het percentage gemeenten dat het in zorg brengen van zwerfjongeren ziet als beleidsprioriteit steeg tot meer dan de helft van de gemeenten (54% tegen 40% in 2011). Preventie en het voorkómen van dakloosheid wint al drie achtereenvolgende jaren aan prioriteit voor gemeenten: was dit in 2010 nog voor 36% van de gemeenten beleidsprioriteit, in 2011 steeg dit naar 57 en in 2012 naar 67% van de gemeenten.

Gemeenten zetten steeds minder financiële middelen in om het beleid te realiseren. In 2012 zette de helft van de gemeenten minder financiële middelen in dan het jaar ervoor, in 2011 was dat nog 35%. Bij teruglopende decentralisatie-uitkeringen is ook het percentage gemeenten dat meer uitgaf dan ze ontvingen afgenomen van 75 naar 67%.

Deze afgenomen financiële inzet lijkt zich te vertalen in het aanbod aan zorg en ondersteuning. Over het algemeen neemt het percentage gemeenten dat aangeeft te beschikken over voldoende capaciteit aan diverse vormen van ondersteuning af. Het aandeel gemeenten dat zegt voldoende capaciteit te hebben om het sociale netwerk van cliënten te versterken en op te bouwen daalde van 77 naar 39%. Het is niet duidelijk waar deze sterke afname aan ligt. Een andere opmerkelijke afname ten opzichte van de vorige meting is dat er minder gemeenten zijn die projecten ter voorkoming van huisuitzettingen gerealiseerd hebben: dit daalde van 91 naar 79%.

Er zijn ook een aantal typen voorzieningen in opkomst. Het aandeel gemeenten dat zegt te beschikken over voldoende capaciteit voor financiële hulpverlening nam toe van 42 naar 60%. Het aandeel gemeenten dat zegt dat de samenwerkingsverbanden voldoende zijn toegerust om schulden aan te pakken steeg echter niet en bleef op 79%. In 2012 zegt 21% van de gemeenten 'Housing First' voorzieningen gerealiseerd te hebben en zijn nog eens in 41% van de gemeenten in ontwikkeling. In 2011 waren er nog maar drie centrumgemeenten die Housing First voorzieningen hadden gerealiseerd. Ook de individuele trajectmatige aanpak wordt in meer gemeenten uitgebreider opgetuigd. Daarbij valt op dat er meer gemeenten zijn die een centraal meldpunt of centrale

voordeur en een cliëntvolgsysteem hebben gerealiseerd: belangrijke instrumenten voor een integraal zorgaanbod.

Zoals gezegd is het bevorderen van door- en uitstroom beleidsfocus voor de meeste gemeenten. Het percentage gemeenten dat concrete afspraken maakte met ketenpartners over door- en uitstroom steeg dan ook van 43 naar 64%. Wel acht bijna de helft van de centrumgemeenten de samenwerkingsverbanden onvoldoende in staat om er voor te zorgen dat dakloze mensen een opleiding gaan volgen of aan het werk gaan.

Drie typen knelpunten hinderen vooral het slagen van het Stedelijk Kompasbeleid, volgens gemeenten. Ten eerste moeten gemeenten bezuinigen, net als vorig jaar, en net als het Rijk en zorgaanbieders. Ten tweede stagneert de uit- en doorstroom –vooral als gevolg van de stagnerende woningmarkt en een tekort aan betaalbare woningen. Tot slot worden er meer mensen dakloos, mede als gevolg van de economische crisis en, zo vrezen een aantal gemeenten, als gevolg van veranderingen en bezuinigingen in de geestelijke gezondheidszorg. De door gemeenten gesignaleerde toename van dakloosheid vertaalt zich overigens niet in een toename van geregistreerde aantallen feitelijk daklozen (zie Tabel 1 hierna). Gemeenten die er in slagen om goede samenwerking met uitvoerende partijen te organiseren, benoemen dit als de belangrijkste succesfactor voor het slagen van hun beleid.

Gezinnen met kinderen in de opvang

Ongeveer de helft van de centrumgemeenten heeft specifiek beleid voor dakloze gezinnen met kinderen, meestal gericht op het in stand houden of realiseren van opvangfaciliteiten voor gezinnen. Acht op de tien centrumgemeenten heeft bij het voorkomen van dakloosheid extra aandacht voor gezinnen. Veel centrumgemeenten (79%) stellen dat gezinnen in de opvang de hulp en ondersteuning krijgen die bij ze past. Minder dan de helft zorgt altijd voor alternatieve huisvesting voor dakloze gezinnen, en ook minder dan de helft van de centrumgemeenten heeft met ketenpartners concrete afspraken gemaakt over door- en uitstroom van gezinnen in de opvang.

Veel centrumgemeenten, 32, hebben cijfers over aantallen gezinnen met kinderen die bij de maatschappelijke opvang in beeld komen[1]. Daarvan melden er twee een hoog aantal van rond de 250. Een van deze twee is een G4-gemeente, die aangeeft dat 60% van deze aanmeldingen niet onder de noemer dakloze rechthebbende regiogebonden gezinnen valt. De andere gemeente noemt niet gezinnen, maar aanmeldingen en daarbij is de rechthebbendheid en problematiek nog niet vastgesteld. Bij de andere 30 centrumgemeenten gaat om in totaal 760 gezinnen in een jaar: gemiddeld 25 gezinnen per gemeente per jaar. Dit cijfer is een indicatie: er zijn verschillen in registratiewijzen en definities tussen gemeenten.

De meeste centrumgemeenten signaleren dat het aantal gezinnen met kinderen in de opvang de afgelopen jaren is toegenomen. Volgens de centrumgemeenten is bij nagenoeg alle of de meeste gezinnen in de opvang sprake van multiproblematiek.

1 Twee van de vier grote steden (G4-gemeenten) leverden ook gegevens aan over aantallen gezinnen met kinderen in de opvang. Deze alinea en de volgende ("Veel centrumgemeenten, 32 … relatie met hulpverlening.") betreffen dus 41 centrumgemeenten. De overige tekst betreft de 39 centrumgemeenten, exclusief de G4-gemeenten.

Naast armoede en werkloosheid spelen bij dit soort gezinnen een complex aan andere problemen, zoals slecht in staat zijn om een regelmatig en financiëel gezond huishouden te voeren, depressies en verslavingen, relatie- en opvoedingsproblemen, en een slechte relatie met hulpverlening.

Het lijkt er op dat de meeste van de 39 centrumgemeenten (nog) onvoldoende voorzieningen hebben gerealiseerd specifiek voor gezinnen met kinderen. Woonbegeleiding bij doorstroom en preventieve woonbegeleiding voor gezinnen is volgens vier op de tien centrumgemeenten toereikend aanwezig. Crisisopvang voor gezinnen is er in de helft van de centrumgemeenten te weinig en in een derde van de centrumgemeenten niet aanwezig.

Van de centrumgemeenten hebben er zestien geen zicht op hoe vaak het voorkomt dat gezinnen met kinderen bij de opvang worden geweigerd omdat er geen plek voor hen is. In de overige 23 centrumgemeenten komt dit gemiddeld ongeveer zes maal per jaar per gemeente voor: in totaal werden in deze centrumgemeenten in een jaar ongeveer 150 gezinnen geweigerd wegens plaatstekort. In verreweg de meeste gevallen verwijzen gemeenten deze gezinnen dan door naar hun eigen netwerk of bieden hen hulp bij het zoeken van een plek in een andere regio. In de helft van de gemeenten krijgen ze wel eens tijdelijk een plek in de opvang zonder gezinsunits.

De wachtlijsten voor opvang voor gezinnen zijn over het algemeen kort. Van de zeventien centrumgemeenten die hier zicht op hadden, was de wachtlijst op de meest recente peildatum in zes gemeenten nul gezinnen, in vijf gemeenten één gezin, in drie gemeenten twee, en in de overige drie relatief lang.

De meeste centrumgemeenten bieden slechts beperkte hulp voor gezinnen waarvoor geen opvangplek beschikbaar is. De meeste gemeenten verwijzen deze gezinnen meestal door naar hun eigen netwerk van familie en vrienden, en drie op de tien helpt hen meestal bij het vinden van een plek in een andere regio. Meer dan de helft van de gemeenten brengt gezinnen incidenteel onder in hotels of vakantiehuisjes.

Gevraagd naar wat er goed gaat en wat er beter kan aan de ondersteuning voor dakloze gezinnen met kinderen, blijkt dat gezinnen met kinderen een prioriteitsgroep voor gemeenten zijn waarvoor men flexibeler en vasthoudender probeert een oplossing te vinden. Wel is er te weinig opvangcapaciteit voor deze groep, aldus gemeenten.

Omvang doelgroepen

Op basis van de opgaven van centrumgemeenten kunnen schattingen gemaakt worden van totalen en globale trends. De schattingen zijn onnauwkeurig omdat de gegevens tussen gemeenten onderling vaak niet goed vergelijkbaar zijn en er binnen dezelfde gemeente ook tussen verschillende metingen wijzigingen optreden in registraties, meetmethoden of definities. Bovendien is vaak niet duidelijk hoe de cijfers tot stand zijn gekomen. De schattingen geven een beeld van de aantallen *door gemeenten getelde* dakloze personen *die doelgroep zijn van beleid*: de cijfers beschrijven geen dakloze mensen die niet in registraties terecht komen (omdat ze bijvoorbeeld zorg mijden of gebruik maken van niet-gesubsidieerde opvang), noch mensen die geen recht hebben op ondersteuning op grond van de Wmo (zoals illegalen).

Tabel 1 toont per doelgroep de vermoedelijke trend, gebaseerd op de verschillende totaalschattingen en de kwaliteit van de data. Wat de potentieel of dreigend daklozen betreft zijn de cijfers nog te uiteenlopend om iets te kunnen zeggen over een orde van grootte of trends. Wel zijn er steeds meer gemeenten die de doelgroep in kaart trachten te brengen.

Tabel 1. Geschatte totaalaantallen omvang doelgroepen en vermoedelijke trends in 39 centrumgemeenten in Monitor Stedelijk Kompas 2010, 2011 en 2012

	MSK'10	MSK'11	MSK'12	vermoedelijke trend
feitelijk daklozen	9.700	9.000	7.900	afnemend
residentieel daklozen	7.900	8.100	8.300	toenemend
zwerfjongeren	3.200	2.700	2.500	afnemend

Doelbereik en prestaties

De grote meerderheid van de centrumgemeenten streeft met zijn Stedelijk Kompasbeleid globaal dezelfde doelen na als het Plan van Aanpak eerste fase, het voorbeeld waar het Stedelijk Kompas op geënt is: -het voorkomen van dakloosheid door huisuitzetting; -het voorkomen van dakloosheid na ontslag uit detentie of een zorginstelling; -het bieden van integrale persoonsgerichte trajecten, gericht op zorg, huisvesting en inkomen; en –het verminderen van aan dakloosheid gerelateerde overlast. Alleen over huisuitzettingen en het realiseren van trajecten hebben relatief veel centrumgemeenten kwantitatieve informatie.

Gemiddeld genomen is in 24 gemeenten het aantal huisuitzettingen sinds hun respectievelijke nulmetingen bij de laatste meting afgenomen met 4%. Over trajecten is in 2012 meer informatie beschikbaar gekomen doordat in een aantal centrumgemeenten een goed werkende centrale toegang met een registratiesysteem is gerealiseerd. In 2010 waren er nog vijf gemeenten die gegevens konden aanleveren over aantallen dakloze mensen die voorzien waren van trajecten, in 2011 elf, en in 2012 veertien. Sommige gemeenten richten zich vooral op het bieden van trajecten voor de nieuwe aanmeldingen, andere eerder op de mensen die al in zorg zijn.

De tijdshorizon van het Stedelijk Kompasbeleid is in een aantal centrumgemeenten voorbij. Van de 39 centrumgemeenten stelden er vijftien in 2011 of 2012 een nieuw beleidskader op met betrekking tot de maatschappelijke opvang. Van hen hebben er tien de oude doelstellingen geheel of grotendeels verlaten. Vaak terugkerende thema's in deze nieuwe doelstellingen zijn: -preventie, signalering en bemoeizorg;- financiële hulpverlening; -participatie, activering en dagbesteding; -herstel en uitstroom en; -zwerfjongeren.

1 Inleiding

1.1 Stedelijk Kompas

Er zijn in Nederland 43 centrumgemeenten die van het Rijk middelen ontvangen voor de Wmo-prestatievelden maatschappelijke opvang, OGGz en verslavingsbeleid. Al deze centrumgemeenten zijn bezig om de situatie van (potentieel) dak- en thuisloze mensen te verbeteren. In 2006 kreeg het beleid op het gebied van de maatschappelijke opvang een flinke impuls met het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang in de vier grote steden (G4) (Rijk en grote vier steden, 2006). Hierin werden twee pijlers geformuleerd om dakloosheid te verminderen en doorstroom naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan te bevorderen. Deze twee pijlers zijn (1) een sluitende ketensamenwerking op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau tussen alle betrokken partijen en instellingen onder regie van de gemeente en het zorgkantoor; (2) een persoonsgerichte benadering met behulp van individuele trajectplannen en aan de individuele personen gekoppelde cliëntmanagers.

Verder werden meetbare doelstellingen geformuleerd en instrumenten opgesteld (zie bijlage 1). Deze instrumenten bieden concrete handvatten om voor mensen in een kwetsbare situatie een individueel trajectplan op te stellen. De insteek van de zogenoemde trajectplannen is het opnemen van persoonlijke doelen op de terreinen wonen, inkomen, zorg en dagbesteding met als streven doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan en het verbeteren van de ervaren kwaliteit van leven.

Op verzoek van het ministerie van VWS hebben de overige 39 centrumgemeenten in 2008 eveneens een Stedelijk Kompas opgesteld waarin een plan van aanpak maatschappelijke opvang wordt beschreven. Het beleid, zoals beschreven in de Stedelijk Kompassen, is erop gericht de leefomstandigheden van mensen die dak- of thuisloos zijn (of dat dreigen te worden) te verbeteren en de daarmee gepaard gaande overlast en criminaliteit sterk te verminderen. Het uiteindelijke streven is dakloosheid sterk te verminderen en doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan evenals de kwaliteit van leven te bevorderen.

1.2 Monitor Stedelijk Kompas

Sinds 2006 rapporteert het Trimbos-instituut jaarlijks over de voortgang van het Plan van Aanpak in de G4 (Rensen, 2007, Rensen & Planije, 2008; Maas & Planije, 2009; 2010, Tuynman, Planije & Place, 2011; Tuynman & Planije, 2012; Tuynman & Planije, 2013). Op verzoek van het ministerie van VWS voert het Trimbos-instituut sinds 2010 de Monitor Stedelijk Kompas uit voor de overige 39 centrumgemeenten (Planije, Maas & Been, 2010; Planije & Tuynman, 2011; Planije et al, 2012).

Door middel van de Monitor Stedelijk Kompas (MSK) volgt het ministerie van VWS de ontwikkelingen (Ministerie van VWS, 2009). Het Trimbos-instituut monitort gedurende de uitvoering van het Stedelijk Kompas de voortgang van de verschillende doelstellingen. In jaarlijkse rapportages worden de voortgang, nieuwe ontwikkelingen en eventuele knelpunten in de uitvoering van de plannen van de centrumgemeenten inzichtelijk gemaakt.

De Monitor Stedelijk Kompas volgt decentraal beleid. Het lijkt misschien tegenstrijdig om met een landelijke monitor en gestandaardiseerde vragenlijsten een landelijk beeld te geven van 39 verschillende regio's, elk met hun verschillende uitgangssituaties, prioriteiten en doelstellingen. De monitor kent daarom een algemeen deel en een gemeentespecifiek deel. Het algemene deel beschrijft thema's die voor alle gemeenten gelijk zijn, waar ze overigens verschillend mee omgaan. Dit deel is mogelijk doordat de beleidsimpuls die uitging van het Stedelijk Kompas een uniformerende werking op het beleid had door de voorbeelden die gegeven werden, zoals de sluitende ketensamenwerking, de individuele trajectmatige aanpak, de meetbare doelen, en de definities van de doelgroepen. Overigens hebben een aantal gemeenten de laatste twee jaar de eerder ingeslagen weg verlaten en hun beleid herzien. Gezien de response op de vragenlijst blijft het algemene deel ook voor hen nog steeds relevant. Het gemeentespecifieke deel beschrijft de ontwikkeling van het beleid van de individuele gemeenten.

De opzet, en tevens vraag van het ministerie van VWS, is om voor zover mogelijk te beginnen met het rapporteren van de kwantitatieve resultaten van het Stedelijk Kompas. Hierbij zal ook gerapporteerd worden over de processen die ten grondslag liggen aan de realisatie van de doelstellingen. Deze processen scheppen immers de voorwaarden voor de totstandkoming van kwantitatieve resultaten en kunnen onderbouwen wat geleid heeft tot bepaalde successen of juist waar de knelpunten zaten in een bepaald jaar.

1.3 Informatieverzameling

De belangrijkste informatiebron om zicht te krijgen op de stand van zaken met betrekking tot het beleid gericht op de maatschappelijke opvang is een vragenlijst (zie Bijlage 3: Vragenlijst Monitor Stedelijk Kompas 2012). Half maart 2013 is aan alle 39 centrumgemeenten in een vragenlijst om informatie gevraagd. De vragenlijst bestond uit een algemeen deel en een gemeentespecifiek deel. Het algemene deel van de vragenlijst omvatte twee hoofdonderwerpen, te weten de inrichting van de beleidsprocessen en de opvang van gezinnen met kinderen. In het gemeentespecifieke deel werd gevraagd of er nieuwe gegevens beschikbaar waren over de omvang van de doelgroep. Ook is iedere gemeente gevraagd om per doelstelling de stand van zaken weer te geven. Deze vragenlijst is door alle 39 centrumgemeenten geretourneerd. Aanvullend op de informatie uit de vragenlijsten, is gekeken naar (voortgangsrapportages van) de Stedelijk Kompassen en overige relevante beleidsdocumentatie.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk (2) gaan we in op de uitvoering van het beleid door de 39 centrumgemeenten in 2012. Hoofdstuk 3 gaat in op de vraag hoeveel gezinnen met kinderen er in de maatschappelijke opvang terechtkomen en hoe het beleid en aanbod van gemeenten er voor deze groep uit ziet. In hoofdstuk 4 beschrijven we de omvang van de verschillende doelgroepen in de centrumgemeenten: feitelijk en residentieel daklozen, potentieel daklozen en zwerfjongeren. In hoofdstuk 5 komen het doelbereik en de prestaties in het jaar 2012 aan de orde, beperkt tot de gemeenten die beschikken over kwantitatieve resultaten van de uitvoering van de meest voorkomende doelstellingen in het Stedelijk Kompas. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 per afzonderlijke centrumgemeente een korte weergave gegeven van het doelbereik en de verrichte prestaties in het beleid ten aanzien van de maatschappelijke opvang.

2 Uitvoering van het beleid in 2012

Alle centrumgemeenten hebben de enquête ingevuld, waarmee een 100 procent respons is gehaald voor de Monitor Stedelijk Kompas van 2012.

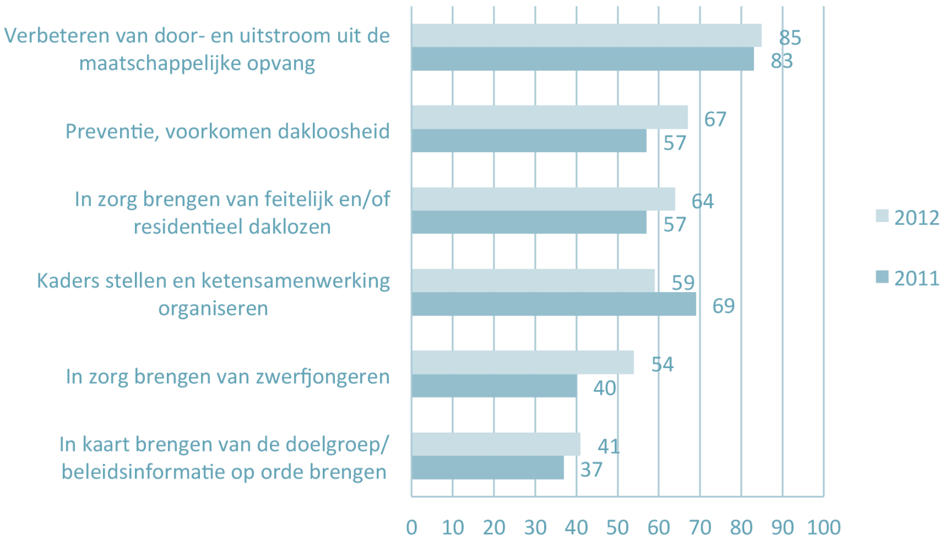
2.1 Gemeentelijk beleid

Gevraagd naar de focus van hun beleid, noemde de grootste groep gemeenten (23%) vier beleidsprioriteiten. Voor een derde van de gemeenten lag de focus op één, twee of drie doelen en voor de resterende 44 procent lag de focus op meer dan vier doelen.

Er doen zich bij de beleidsprioriteiten enkele verschuivingen voor ten opzichte van 2011. Het in zorg brengen van zwerfjongeren heeft in 2012 aanzienlijk vaker prioriteit gekregen; lag het percentage in 2011 nog op 40, in 2012 ligt dit getal 14 procentpunten hoger. Voor preventie stijgt het percentage van gemeenten dat hier beleidsprioriteit aan geeft van 57 naar 67. Een beperktere toename, van zeven procentpunten, zien we bij het in zorg brengen van dakloze mensen.

In 2012 gaven minder gemeenten dan in 2011 beleidsprioriteit aan het stellen van kaders en het organiseren van ketensamenwerking: hier daalt het percentage van 67 naar 57. Het in kaart brengen van de doelgroep blijft het laagst geprioriteerde item (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1. Focus van het beleid (in percentages): 2012 versus 2011 (n=39)

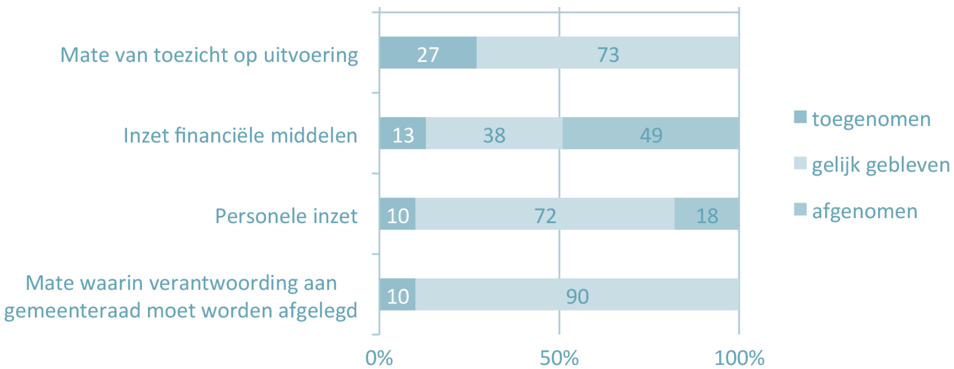

In dertien gemeenten (33%) is ook aandacht voor andere focusgebieden dan de hiervoor genoemde. Het gaat hierbij om zaken als werk en activering (hetzij als 'tegen-prestatie' voor een overnachtingsplek/onderdak, hetzij als onderdeel van (keten)zorg), het herstructureren en/of realiseren van (permanente) opvangvoorzieningen en het versterken van draagvlak onder regiogemeenten, zodat aan een gezamenlijke visie en organisatie van de maatschappelijke opvang (MO) kan worden gewerkt. Evenals in 2011 wordt door enkele gemeenten aangegeven dat de focus – als gevolg van gereduceerde Rijksmiddelen - ligt op herijking van de ambities en het beleid op het gebied van de MO.

2.1.1 Gemeentelijke inzet 2011 ten opzichte van 2010

Figuur 2.2 laat zien of en in hoeverre de inzet van centrumgemeenten om de doelen van het Stedelijk Kompas te bereiken in 2012 is gewijzigd ten opzichte van het vorige kalenderjaar. Opvallend is de grote afname die bij de inzet van financiële middelen is te zien; bijna de helft van de gemeenten heeft op dit vlak een stap terug gedaan. Bij geen van de vier gevraagde gebieden is er een verschil tussen grote (meer dan 100.000 inwoners) en kleinere centrumgemeenten.

Figuur 2.2. Gemeentelijke inzet om de doelen van het Stedelijk Kompas te bereiken, ten opzichte van 2011 (n=39)

De meeste gemeenten leveren gelijke inspanningen voor 2012 en 2011 als het gaat om verantwoording aan de gemeenteraad, toezicht op de uitvoering en personele inzet. Het toezicht op de uitvoering is – relatief, gezien de inzet - het meest toegenomen, in ruim een kwart van de gemeenten was dit het geval.

2.1.2 Financiën

Sinds 1 januari 2010 ontvangen alle centrumgemeenten jaarlijks een decentralisatie-uitkering maatschappelijke opvang, verslavingsbeleid en OGGz. Deze decentralisatie-uitkering behoort tot de algemene middelen van de gemeente en is voor de gemeente vrij te besteden. Financiële verantwoording hiervan vindt plaats aan de gemeenteraad in plaats van aan het Rijk. Wel worden met het Rijk op hoofdlijnen afspraken gemaakt. Volgens de Raad voor de financiële verhoudingen is de rijksbijdrage overigens niet

bedoeld als kostendekkende uitkering. De Rijksoverheid gaat er vanuit dat centrumgemeenten en regiogemeenten ook eigen middelen vrijmaken voor de bekostiging van relevante uitgaven (Cebeon, 2009).

In het licht van het onderwerp van deze paragraaf is de al eerder genoemde inzet van financiële middelen (zie §2.1.1) ook interessant om naar te kijken. Zoals bleek was op dit punt de inzet van ongeveer de helft van de gemeenten afgenomen (zie figuur 2.2). Net als in de MSK 2011 zetten we de resultaten voor de inzet van financiële middelen af tegen de decentralisatie uitkeringen MO/verslavingsbeleid/OGGz, de resultaten staan in tabel 2.1.

Tabel 2.1. Inzet van financiële middelen en het verschil in decentralisatie-uitkering tussen 2012 en 2011 en tussen 2011 en 2010

Inzet van financiële middelen		Percentage van gemeenten		Gemiddeld verschil in uitkering, in procenten[1]	
		2011 (n=37)	*2012 (n=39)*	*2011-2010*	*2012-2011*
Toegenomen	(2011; n=5, 2012; n=5)	14	13	-0	-8
Gelijk	(2011; n=19, 2012; n=15)	51	38	-2	-7
Afgenomen	(2011; n=13, 2012;n=19)	35	49	-4	-8

1. Verschil in procenten van uitkering van laatste jaar ten opzichte van de ontvangen uitkering het jaar ervoor. Het verschil tussen 2012 en 2011 wordt als percentage van de uitkering in 2011 weergegeven. De gebruikte formule: Verschil=((uitkering 2012-uitkering 2011)/uitkering 2011) X 100%.
Voor het verschil tussen 2011 en 2010 is dezelfde procedure gebruikt, maar uiteraard met de cijfers voor 2011 en 2010.

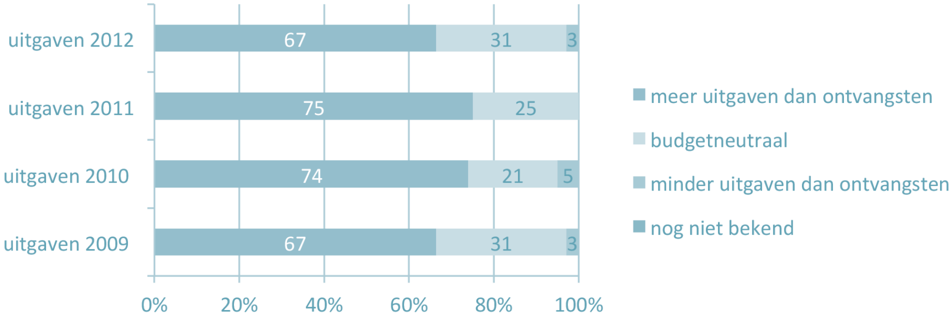
In 2012 kregen 4 van de 39 gemeenten (10%) te maken met een hoger budget en 35 (90%) te maken met een lager budget dan in 2011 (BZK, 2012). In 2011 was nog te zien dat de budgetdaling het minst groot was in de groep gemeenten die meer financiële middelen hadden ingezet en het grootst in de groep gemeenten waarbij de inzet van financiële middelen was afgenomen (zie tabel 2.1). In 2012 is de budgetdaling echter in alle drie de groepen in dezelfde orde van grootte. Deze algehele terugval in uitkeringen is mogelijk terug te voeren op het bezuinigingsbeleid dat het afgelopen jaar door het Rijk is ingezet.

Net als in 2011 komt het overigens voor dat gemeenten achteruit zijn gegaan in decentralisatie-uitkering, maar aangeven meer te hebben ingezet op financiële middelen. Ook het omgekeerde is weer aan de orde: gemeenten die een hoger budget kregen toegewezen in 2012 en desondanks minder financiële middelen hebben ingezet.

In figuur 2.4 is te zien dat tweederde van de centrumgemeenten aangeeft dat de uitgaven in 2012 hoger waren dan het budget dat via de decentralisatie-uitkering werd ontvangen. In 2011 lag dit percentage op 75, maar het is de vraag welke conclusie aan dit gegeven kan worden verbonden. De groep gemeenten die meer uitgeeft dan

ontvangt, wordt kleiner. Het is echter goed mogelijk dat verschillende gemeenten de uitgaven voor de MO extra hebben ingeperkt, bijvoorbeeld als gevolg van een gereduceerde decentralisatie-uitkering. De balans slaat op deze manier in financieel opzicht weliswaar minder vaak negatief uit, maar het betekent ook dat minder inspanningen kunnen worden geleverd en dat de gemeenten de MO minder goed kunnen ondersteunen dan wenselijk zou zijn.

Figuur 2.4. Uitgaven en budget: gegevens over 2009 t/m 2012 (n=39)

2.1.3 Verantwoording van het beleid aan de gemeenteraad

Een groter deel van de gemeenten legde in 2012 verantwoording af aan de gemeenteraad dan in 2011 het geval was; 74 versus 65 procent. Deze toename blijkt vooral toe te schrijven aan een stijging in de verantwoording als onderdeel van de reguliere beleidscyclus. Hier steeg het percentage van 43 naar 51. In tabel 2.2 zijn alle resultaten terug te vinden.

Tabel 2.2. De mate van beleidsverantwoording, percentages van gemeenten in 2011 en 2012

	2011 (n=37)	2012 (n=39)
Specifieke beleidsverantwoording	22	23
Verantwoording als onderdeel van de reguliere beleidscyclus	43	51
Geen verantwoording in 2012, wel in 2013	14	5
Geen verantwoording	22	21

2.2 Zorg en ondersteuningsaanbod

Aan de hand van 12 OGGz-bouwstenen (Sleegers, 2005; zie Bijlage 2: OGGz-bouwstenen) laat tabel 2.3 zien of de centrumgemeenten een helder beeld hebben van het beschikbare aanbod aan zorg en ondersteuning voor de doelgroep van het Stedelijk Kompas. Daarnaast wordt in beeld gebracht of de beschikbare capaciteit volgens de gemeente voldoende is.

Tabel 2.3. Zorgaanbod en ondersteuning voor MO/OGGz-doelgroepen in de regio, percentages van gemeenten, 2010 t/m 2012

	Duidelijk beeld			Voldoende capaciteit		
	2010	**2011**	**2012**	**2010**	**2011**	**2012**
Maatschappelijke opvang	95	100	100	46	49	42
Signalering en geïndiceerde preventie	87	94	97	64	77	↘ 66
Financiële hulp	79	95	100	41	42	↗ 60
Beschermd wonen / langdurig verblijf	86	89	81	37	26	27
Integrale toegang en screening	77	89	97	66	76	↘ 62
Integrale bemoeizorg GGz/ Verslavingszorg	87	87	92	62	61	67
Medische basiszorg	71	87	89	89	93	91
Begeleid (zelfstandig) wonen	68	83	87	26	25	24
Curatieve GGz/ Verslavingszorg	73	76	78	52	68	64
Veiligheid	70	76	79	55	64	↘ 44
Dagbesteding	66	76	81	34	41	43
Sociaal netwerk	32	43	42	44	77	↘ 39
(n)	**(37-39)**	**(37)**	**(37-39)**	**(23-37)**	**(17-37)**	**(23-38)**

↗: Toename van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011, ↘: afname van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011

Evenals in 2011 hebben de centrumgemeenten gemiddeld van 10 OGGz-bouwstenen een duidelijk beeld. Tien centrumgemeenten (26%) hebben een volledig beeld, dat wil zeggen dat zij van alle 12 bouwstenen de aard en omvang van het regionale zorg-, en ondersteuningsaanbod in kaart hebben gebracht. Twee derde van de gemeenten heeft goed zicht op minimaal tien bouwstenen. Eén gemeente heeft goed zicht op drie bouwstenen, alle overige gemeenten hebben in ieder geval voor zes bouwstenen een helder beeld.

De bouwstenen "maatschappelijke opvang" en "financiële hulp" is bij 38 gemeenten goed in kaart gebracht (voor beide bouwstenen heeft één gemeente deze vraag niet beantwoord, vandaar toch de 100% score in tabel 2.3). Net als in 2011 kan worden gesteld dat de gemeenten een goed beeld hebben van de verschillende bouwstenen; op één bouwsteen na (sociaal netwerk) geldt dit steeds voor ten minste 78 procent van de gemeenten. Grote verschuivingen (minimaal tien procentpunten) ten opzichte van 2011 worden niet gevonden.

Voor vijf van de twaalf bouwstenen geldt dat meer dan de helft van de gemeenten over voldoende capaciteit beschikt. Waar in 2011 nog voor veel bouwstenen een vooruitgang werd geboekt ten opzichte van het jaar ervoor, valt op dat 2012 over vrijwel de gehele linie een terugval laat zien; voor slechts vier bouwstenen pakt de vergelijking met 2011 gunstig uit. Vooral valt op dat in 2012 60% van de centrumgemeenten aangeeft voldoende capaciteit te hebben voor financiële hulpverlening, tegen ruim 40% in de

voorgaande metingen. Later in de vragenlijst (fig. 2.9 in §2.4) geeft bijna acht op de tien gemeenten aan dat men voldoende is toegerust om hulp te bieden bij het aanpakken van schulden, even veel als in 2011.

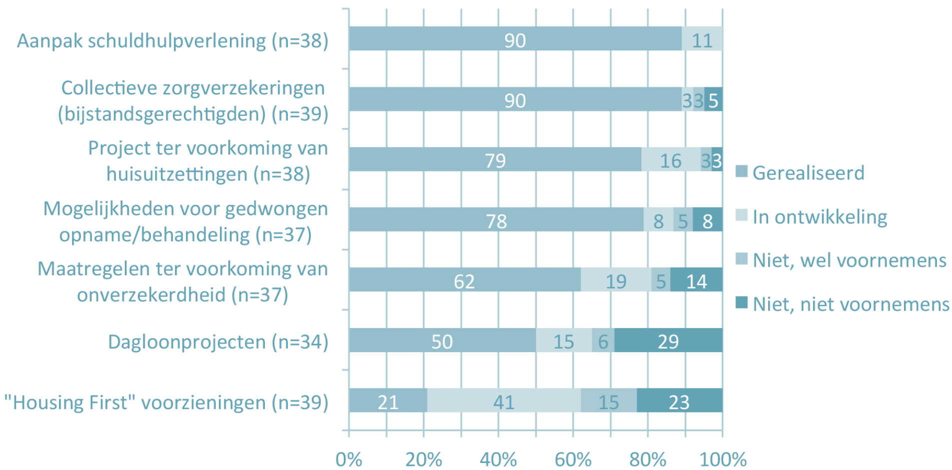
Bij meer 'OGGz-bouwstenen' is echter te zien dat het aantal gemeenten dat aangeeft over voldoende capaciteit te beschikken afneemt. De sterkste afname in aantallen centrumgemeenten met voldoende capaciteit is te zien bij het versterken van het sociale netwerk. De oorzaak van deze sterke afname is niet duidelijk. Het percentage gemeenten dat aangeeft op dit vlak voldoende capaciteit te hebben schommelt sterk: in 2010 was het 44%, in 2011 77%, en 39% in 2012. Verder zien we een afname van percentages gemeenten met voldoende capaciteit op het gebied van voorzieningen en maatregelen op het gebied van veiligheid zoals gedwongen opname of extra veilige plekken in verblijfsvoorzieningen (van 64 naar 44%), integrale toegang en screening (van 76 naar 62%) en signalering en geïndiceerde preventie (van 77 naar 65%).

Er zijn wat de beschikbaarheid van de 'bouwstenen' betreft geen verschillen tussen gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en gemeenten met minder dan 100.000 inwoners.

Voorzieningen of maatregelen ten behoeve van de MO/OGGz doelgroep

De 39 centrumgemeenten kunnen voor de uitvoering van het beleid gebruik maken van de dertien instrumenten uit het Plan van Aanpak (zie Bijlage 1: Instrumenten Plan van Aanpak MO G4), maar zijn daarin vrij om te kiezen. In overleg met ketenpartners kunnen centrumgemeenten bepalen of en in welke mate instrumenten meerwaarde hebben en hoe ze eventueel vormgegeven kunnen worden. Of en in hoeverre gemeenten gebruik maken van de instrumenten is afhankelijk van de bestaande situatie vóór het Stedelijk Kompas, de operationalisering van de doelstellingen en de doelgroepafbakening. Naar aanleiding hiervan bepalen de gemeenten welke instrumenten zij uitwerken om de persoonsgerichte en sluitende ketenaanpak te realiseren (VNG, 2007).

Figuur 2.7. Voorzieningen of maatregelen ten behoeve van de MO/OGGz doelgroep 2012

Tabel 2.4. Gerealiseerde voorzieningen of maatregelen ten behoeve van de MO/OGGz- doelgroep: 2012 versus 2011 (in percentages)

	Percentage gemeenten waarin de voorziening is gerealiseerd	
	2011 (n=37)	**2012 (n=39)**
Aanpak schuldhulpverlening	94	90
Collectieve zorgverzekeringen (bijstandsgerechtigden)	89	90
Project ter voorkoming van huisuitzettingen	91	↘ 79
Mogelijkheden voor gedwongen opname/behandeling	86	78
Maatregelen ter voorkoming van onverzekerdheid	71	62
Dagloonprojecten	46	50
"Housing First" voorzieningen	8	↗ 21

↗: Toename van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011, ↘: afname van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011

Uit figuur 2.7 is af te lezen dat veel centrumgemeenten voorzieningen hebben getroffen ten behoeve van de MO/OGGz doelgroep (tabel 2.4 geeft de vergelijking voor gerealiseerde voorzieningen tussen 2011 en 2012).

Bijna alle (90%) centrumgemeenten hebben maatregelen voor de aanpak van schuldhulpverlening gerealiseerd, bijna even veel als in 2011 (94%). Negentig procent van de centrumgemeenten heeft met zorgverzekeraars een collectieve verzekering afgesloten voor inwoners met een bijstandsuitkering, een vergelijkbaar percentage als in 2011 (91%) en 2010 (90%). Dakloze cliënten met een bijstandsuitkering kunnen daar gebruik van maken. Gemeenten kunnen wel een collectieve verzekering afsluiten voor bijstandsgerechtigden, maar de doelgroep moet deze premies wel kunnen betalen. Wanneer de (collectief) verzekerde zijn verplichtingen niet nakomt, raakt hij of zij alsnog onverzekerd. Om dat te voorkomen kunnen gemeenten maatregelen nemen in het kader van budgetbeheer en doorbetaling van de premie ondanks schulden. Met 62% van de gemeenten die dergelijke maatregelen tegen onverzekerdheid hebben gerealiseerd, is bijna tien procent 'verloren' ten opzichte van 2011 (71%) en is de situatie hetzelfde als in 2010.

Projecten ter voorkoming van huisuitzettingen zijn in ruim driekwart (79%) van de gemeenten gerealiseerd, een daling van twaalf procent ten opzichte van 2011. Ook voor voorzieningen die een gedwongen opname of dwangbehandeling mogelijk maken is een daling te zien; waren dergelijke voorzieningen in 2011 nog in 86 procent van de gemeenten gerealiseerd, in 2012 is dit teruggelopen tot 78 procent van de gemeenten.

Dagloonprojecten en "Housing First" voorzieningen zijn de enige items waar een hoger realisatiepercentage wordt gevonden dan in 2011. Had in 2011 nog 46 procent van de centrumgemeenten dagloonprojecten gerealiseerd voor de doelgroep, in 2012 is dit opgelopen tot vijftig procent. Het percentage gemeenten met gerealiseerde "Housing First" voorzieningen is ten opzichte van 2011 bijna verdrievoudigd; van 8 procent in 2011 naar 21 procent in 2012. Bovendien is ook een stijging te zien in het

percentage gemeenten waarbij dergelijke voorzieningen in ontwikkeling zijn; van 30 naar 41 procent. Minstens zo opvallend is de grote verschuiving in het percentage gemeenten dat aangeeft geen "Housing First" voorzieningen te gaan realiseren. In 2011 speelde dit in 43 procent van de gemeenten, terwijl dit in 2012 is gezakt naar 23 procent. In 2011 leek het er nog op dat er onder de centrumgemeenten relatief weinig animo was voor "Housing First" projecten (Planije et al., 2012), maar blijkbaar is de interesse voor dergelijke voorzieningen in het afgelopen jaar toch gewekt.

In het algemeen kan worden gesteld dat een daling is te zien van het percentage gemeenten waarin voorzieningen zijn gerealiseerd (zie tabel 2.4). Als wordt gekeken naar het aantal gerealiseerde voorzieningen per gemeente, dan lopen de cijfers voor 2012 en 2011 redelijk gelijk op; gemiddeld zijn er in 2012 per gemeente 4,5 voorzieningen gerealiseerd (4,6 in 2011). Zowel in 2012 als in 2011 heeft 46 procent van de gemeenten tussen de één en vier voorzieningen gerealiseerd, in 2012 heeft 77 procent van de gemeenten maximaal vijf voorzieningen gerealiseerd tegenover 81 procent in 2011. Voor maximaal zes voorzieningen liggen de percentages voor 2012 en 2011 op respectievelijk 95 en 97.

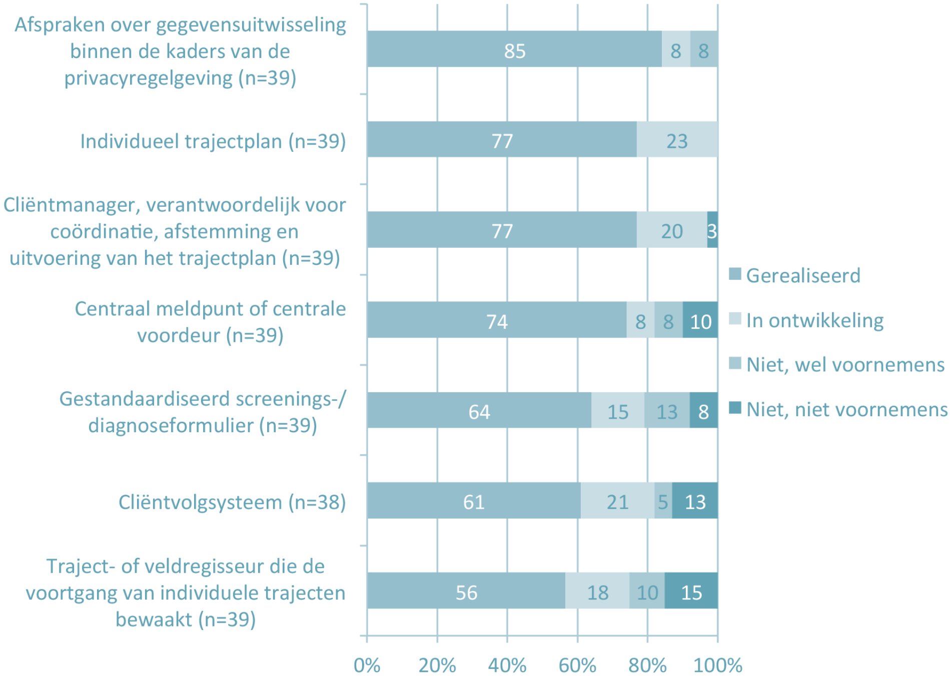
2.3 Persoonsgerichte benadering

Naast een sluitende ketensamenwerking, een gezamenlijke visie en duidelijke afspraken, is er een omgeving nodig waarin personen toegeleid worden naar de voor hen best passende zorg. Hiervoor is het noodzakelijk om alle sociaal kwetsbare personen op individueel niveau bekend te krijgen en om een op de persoon gericht integraal zorgaanbod te kunnen bieden.

Om de persoonsgerichte benadering vorm te geven, is een aantal instrumenten ontwikkeld dat handvatten biedt om voor mensen in een kwetsbare situatie een individueel trajectplan[2] op te stellen. De insteek van de zogenoemde trajectplannen is het opnemen van persoonlijke doelen op de terreinen wonen, inkomen, zorg en dagbesteding met als streven doorstroming naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan en het verbeteren van de ervaren kwaliteit van leven (Planije et al, 2010).

2 Een persoonsgebonden dossier dat de te bereiken doelen ter verbetering van de situatie van betrokkene op de diverse leefgebieden, de daartoe te ondernemen acties en de daaraan gekoppelde rechten en plichten van betrokkene beschrijft.

Figuur 2.8. Werken volgens de persoonsgerichte aanpak in 2012

In figuur 2.8 is te zien dat voor alle genoemde onderdelen van de persoonsgerichte benadering de balans positief uitslaat: minstens de helft van de gemeenten heeft de onderdelen gerealiseerd. Tabel 2.5 geeft de vergelijking tussen 2012 en 2011 voor de percentages gerealiseerde instrumenten.

Tabel 2.5. Percentages gemeenten die instrumenten in het kader van de persoonsgerichte aanpak hebben gerealiseerd: 2011 en 2012

	2011 (n=37)	2012 (n=39)
Afspraken over gegevensuitwisseling binnen de kaders van de privacyregelgeving	68	↗ 85
Individueel trajectplan	78	77
Cliëntmanager, verantwoordelijk voor coördinatie, afstemming en uitvoering van het trajectplan	70	77
Centraal meldpunt of centrale voordeur	60	↗ 74
Gestandaardiseerd screenings-/diagnoseformulier	64	64
Cliëntvolgsysteem	43	↗ 61
Traject- of veldregisseur die de voortgang van individuele trajecten bewaakt	71	↘ 56

↗: *Toename van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011,* ↘: *afname van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011*

In 2011 gold dit nog niet voor het cliëntvolgsysteem (gerealiseerd in 43% van de gemeenten), maar inmiddels heeft 61 procent van de gemeenten een dergelijk systeem ingevoerd. Een andere opvallende verschuiving ten opzichte van 2011 is de invoering van een traject- of veldregisseur die de voortgang van individuele trajecten bewaakt. In 2011 was dit gerealiseerd in 71 procent van de gemeenten, maar in 2012 is dit item naar de laatste plaats gezakt en is realisatie nog maar in 56 procent van de gemeenten het geval. Daarnaast gaf in 2011 negen procent van de gemeenten aan helemaal niet van plan te zijn om tot invoering over te gaan, terwijl dit 2012 is gestegen naar vijftien procent. Het lijkt erop dat veel gemeenten anders tegen deze functie aan zijn gaan kijken. Onduidelijk is waarom deze verschuiving heeft plaatsgevonden en welke factoren hieraan hebben bijgedragen.

Voor het centrale meldpunt of de centrale voordeur is ook een koerswijziging te zien ten opzichte van 2011. Toen viel op dat een groot deel (22%) van de gemeenten niet van plan was een dergelijke voorziening te realiseren. In 2012 geeft nog maar tien procent van de gemeenten aan niet aan een dergelijke voorziening te willen beginnen. Bovendien is inmiddels in bijna driekwart van de gemeenten een centraal meldpunt of centrale voordeur gerealiseerd, waar dat percentage in 2011 nog op zestig lag.

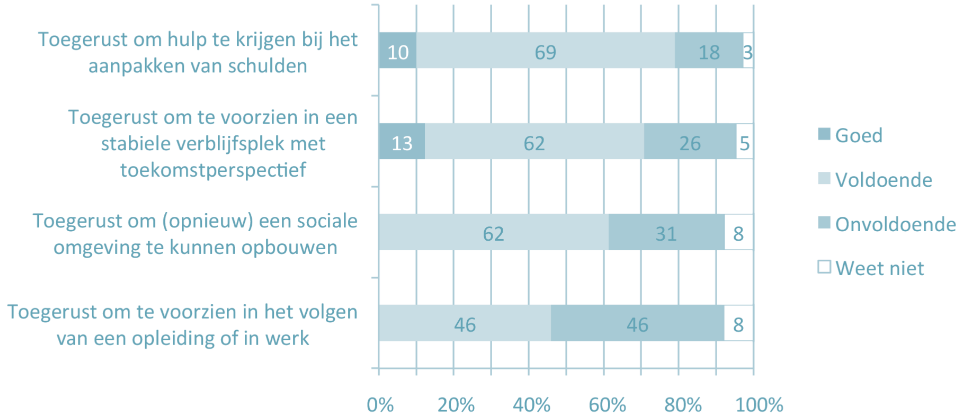
Met het maken van afspraken over gegevensuitwisseling binnen de kaders van privacyregelgeving is inmiddels het grootste deel van de gemeenten (85%) klaar (in 2011: 68%) en bij acht procent van de gemeenten (in 2011: 27%) is dit proces nog in volle gang.

2.4 Door- en uitstroom

Er is gevraagd in hoeverre bestaande samenwerkingsverbanden zijn toegerust om door- en uitstroom te bevorderen. Zoals uit figuur 2.9 is af te lezen, zijn de samenwerkingsverbanden het best toegerust om schuldhulpverlening in gang te zetten; 79 procent van de centrumgemeenten scoort dit item met "Voldoende" of "Goed". Driekwart van de gemeenten is van mening (score "Goed" of "Voldoende") dat de samenwerkingsverbanden in staat zijn om ondersteuning te bieden bij het vinden van een stabiele verblijfsplek met toekomstalternatief. Net als in 2011 is desondanks in (ruim) een kwart van de gemeenten onvoldoende overtuigd van de kracht van de samenwerkingsverbanden op dit vlak.

Net als in 2011 is een substantieel deel van de gemeenten (18 tot 46 procent, zie figuur2.9) van mening dat samenwerkingsverbanden onvoldoende zijn toegerust om op de vier (in figuur 2.9 genoemde) aandachtsgebieden de door- en uitstroom te bevorderen; voor het voorzien in opleiding of werk is het percentage "Onvoldoende" zelfs met tien procentpunten toegenomen ten opzichte van vorig jaar. In tabel 2.6 is een vergelijking te zien tussen de percentages.

Figuur 2.9. Mate waarin samenwerkingsverbanden toegerust zijn om door- en uitstroom te bevorderen, 2012 (n=39)

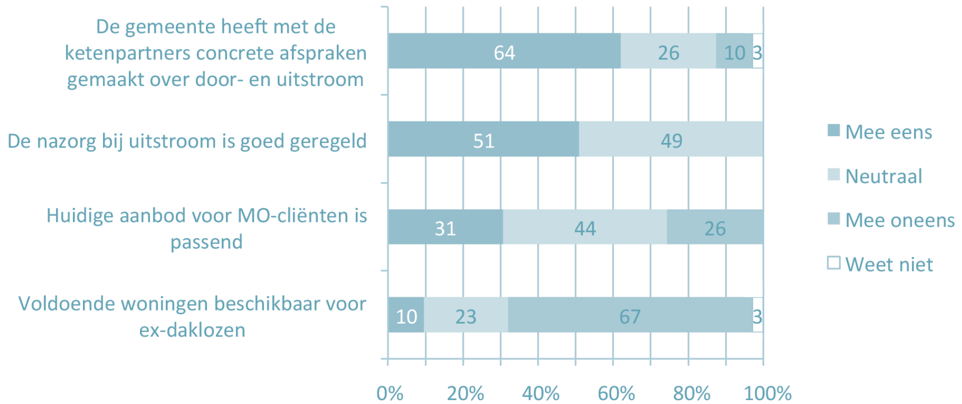

Tabel 2.6. Percentages centrumgemeenten die aangeven dat de samenwerkingsverbanden goed of voldoende toegerust zijn om de door- en uitstroom te bevorderen, 2011 en 2012

Toegerust om te zorgen dat feitelijk en residentieel daklozen…	2011 (n=37)	2012 (n=39)
… hulp krijgen bij het aanpakken van schulden	81	79
… zijn voorzien in een stabiele verblijfsplek met toekomstperspectief	70	75
… (opnieuw) een sociale omgeving kunnen opbouwen	57	62
… een opleiding gaan volgen of aan het werk te gaan	45	46

Middels een viertal stellingen is uitgevraagd hoe het zit met de mogelijkheden tot door- en uitstroom. Uit figuur 2.10 is af te lezen dat de reacties voor twee stellingen een duidelijke richting aangeven (tabel 2.7 is een vergelijking van de percentages "Mee eens" te zien tussen 2012 en 2011): in bijna twee derde van de gemeenten is met ketenpartners concrete afspraken gemaakt over door- en uitstroom en twee derde van de gemeenten geeft aan dat het ontbreekt aan voldoende woningen voor ex-dakloze mensen.

Figuur 2.10. Mogelijkheden tot door- en uitstroom (n=39)

Tabel 2.7. Percentage centrumgemeenten dat het eens is met stellingen met betrekking tot mogelijkheden tot door- en uitstroom, 2011 en 2012

	2011 (n=37)	2012 (n=39)
De gemeente heeft met de ketenpartners concrete afspraken gemaakt over door- en uitstroom	43	↗ 64
De nazorg bij uitstroom is goed geregeld	41	↗ 51
Huidige aanbod voor MO-cliënten is passend	35	31
Voldoende woningen beschikbaar voor ex-dakloze mensen	11	10

↗: *Toename van 10 procentpunten of meer ten opzichte van 2011*

Voor de overige twee stellingen levert het geheel van reacties een minder uitgesproken beeld op. De nazorg bij uitstroom is in de (ongeveer) de helft van de centrumgemeenten goed geregeld, de andere helft van de gemeenten waagt zich niet aan een duidelijke uitspraak en stelt zich neutraal op. Over de passendheid van het aanbod voor MO-cliënten valt – vanuit het totaalplaatje – weinig eenduidigs te zeggen: bijna een derde van de gemeenten vindt het aanbod passend, ruim een kwart is de tegenovergestelde mening toegedaan en ruim vier tiende onthoudt zich van een uitgesproken mening en reageert neutraal. Het lijkt er op dat de gemeenten eenvoudigweg onvoldoende zicht op deze zaken hebben.

2.5 Knelpunten

De centrumgemeenten is gevraagd om (maximaal) een drietal factoren te noemen die belemmerend zijn voor het welslagen van het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas, gemiddeld noemde een gemeente 2,6 belemmerende factoren. De meeste knelpunten hebben te maken met in-, door- en uitstroom.

Iets minder dominant dan in 2011 – maar met zestien vermeldingen nog steeds het meest genoemde knelpunt– is dat gemeenten aangeven dat de huidige financiële situatie verstorend werkt. In vrijwel alle opmerkingen worden de bezuinigingen als 'spelbreker' aangehaald. Hierdoor nemen de budgetten van de gemeenten verder af, waardoor het lastig wordt om aan alle Stedelijk Kompasdoelstellingen tegemoet te komen.

Bijna even vaak (veertien maal) noemen centrumgemeenten het tekort aan betaalbare woningen en de stagnerende woningmarkt, waardoor ook woningcorporaties minder goed in staat zijn om het woningbestand voor de MO-doelgroep op peil te houden. Dit knelpunt belemmert de uitstroom van cliënten uit de maatschappelijke opvang naar zelfstandig wonen. Een daaraan gerelateerd knelpunt is dat de doorstroom stagneert, aldus zes centrumgemeenten.

Met veertien maal een veelgenoemd knelpunt heeft te maken met (zorgen om) een toenemende instroom. Een subcategorie betreft knelpunten van gemeenten die signaleren dat door de economische crisis meer mensen in de (financiële) problemen komen,

met het verlies van de woonruimte als resultaat. Ook is er een gemeente die (los van de crisis) een toename signaleert van mensen met complexe problematiek. Een andere grote subcategorie betreft de zorgen van zeven gemeenten over extramuralisering van de geestelijke gezondheidszorg (GGz). Zij vrezen dat patiënten van de GGz die nu nog in intramurale voorzieningen verblijven, in de toekomst een beroep zullen doen op de maatschappelijke opvang.

Als vierde knelpunt noemen negen centrumgemeenten haperende samenwerking tussen en met uitvoerende partijen: veel gebruikte termen zijn versnippering, verkokering, overlap en categoraal denken. Ook genoemd worden aanbieders die zich vooral richten op het versterken van de eigen positie en minder op samenwerking of gebrek aan samenwerking tussen opvanginstellingen en andere zorgaanbieders.

Drie soorten knelpunten worden elk vier maal genoemd: –te weinig aanbod aan dagbesteding voor de doelgroep; - maatschappelijke onrust rondom (nieuwe) MO-voorzieningen, het zogenoemde NIMBY-effect[3], en –onvoldoende capaciteit van de opvang.

Zes knelpunten worden elk drie maal genoemd: –minder of onvoldoende capaciteit voor begeleiding; –onzekerheid over de drie decentralisaties; –de aanpak van schuldenproblematiek die door- en uitstroom in de weg staat; –knelpunten die te maken hebben met de ondersteuning aan zwerfjongeren; –problemen en (wettelijke) procedures die het voor gemeenten moeilijk maken om een WWB-uitkering aan te vragen voor cliënten, zeker als daarover samengewerkt moet worden met andere gemeenten; –knelpunten die te maken hebben met de eigen sturing, zoals gering politiek draagvlak voor het Stedelijk Kompasbeleid en sturing op effecten in plaats van op werkafspraken.

Het beleid van zorgkantoren hindert soms preventie van dakloosheid of huisvesting na dakloosheid, aldus twee gemeenten. Ook geven twee gemeenten aan dat het zorgkantoor niet meewerkt. Op zorginhoudelijk vlak worden diverse struikelblokken aangehaald: de aanwezigheid van malafide (PGB gefinancierde) hulpverleners, gering vertrouwen tussen professionals en cliënten, een (te) beperkt instrumentarium voor dwang en drang, er is nog (te) weinig zicht op de effectiviteit en de kwaliteit van de geboden zorg en begeleiding. Eén gemeente geeft zelfs aan dat het aanbod binnen de MO niet meer passend is binnen deze tijd: er moet meer aandacht komen voor herstelondersteunend en krachtgericht werken, een visie die sinds enige tijd voet aan de grond heeft gekregen binnen de GGz[4].

3 Not In My Backyard: het verschijnsel dat burgers wel baat willen hebben bij maatschappelijke voorzieningen, maar er geen hinder van willen ondervinden en daarom in actie komen om geplande voorzieningen in hun buurt tegen te houden.

4 Zie bijvoorbeeld Hendriksen-Favier, Nijnens & van Rooijen, 2012; initiatiefgroep herstelondersteuning, 2011; GGZ Nederland, 2009.

2.6 Succesfactoren

De gemeenten noemen verschillende factoren die bijdragen aan een succesvolle uitvoering van het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas. Direct is duidelijk dat één factor hieraan veel heeft bijgedragen: samenwerking. Dit wordt in bijna de helft van alle reacties genoemd. Hierin is niet veel veranderd sinds 2011; ook toen werd samenwerking het meest genoemd als succesfactor. Het gaat dan bijvoorbeeld om samenwerking tussen de centrumgemeente en de regiogemeenten (en soms ook de provincie), samenwerking tussen zorgaanbieders en woningcorporaties, zorgaanbieders en gemeenten. Verschillende keren wordt het belang van formele afspraken (bijvoorbeeld in de vorm van een convenant) onderstreept. Eén gemeenten noemt ook de goede communicatie met buurtbewoners als ondersteunend element. Gezien het NIMBY-effect dat eerder bij de knelpunten is aangehaald, lijkt het onderhouden van goed contact met buurtbewoners inderdaad van niet te onderschatten waarde.

Op zorginhoudelijk vlak wordt een verscheidenheid aan succesfactoren genoemd: woonkansbeleid ter preventie van huisuitzetting (uiteraard in samenwerking met woningcorporaties), gescheiden opvang gebaseerd op de aan- of afwezigheid van verslaving (alcohol, overige drugs, niet verslaafd), ambulante zorg (zowel preventief als voor nazorg, bijvoorbeeld ambulante woonbegeleiding), outreachende zorg en casemanagement.

Op beleidsmatig vlak worden met name duidelijke afspraken als ondersteunend ervaren. Dit maakt het beleid helder en geeft aan dat er draagvlak is. Bovendien is een helder en breed gedragen beleid makkelijker in de praktijk tot uitvoering te brengen. Draagvlak is dan ook een factor die door meerdere gemeenten wordt genoemd.

Het blijkt niet alleen kommer en kwel op financieel vlak. Twee gemeenten geven aan dat trajectfinanciering ondersteunend is geweest in de uitvoering van het Stedelijk Kompasbeleid, een andere gemeente geeft aan dat er voldoende productieruimte binnen de AWBZ voorhanden was en in een vierde gemeente werd de focus van het subsidieprogramma verschoven naar het bevorderen van door- en uitstroom, iets dat blijkbaar succesvol uitpakte. Sommige gemeenten bleken –ondanks de bezuinigingen– in staat om de opvangcapaciteit uit te breiden.

Tot slot noemen verschillende gemeenten items op het gebied van regie en monitoring. De (toename van de) gemeentelijke regie heeft in een paar gemeenten goed uitgepakt, terwijl andere gemeenten een cliëntvolgsysteem (of ander monitoringsysteem) hebben geïmplementeerd, waardoor verbeterde gegevens over de doelgroep beschikbaar komen.

3 Gezinnen met kinderen in de opvang

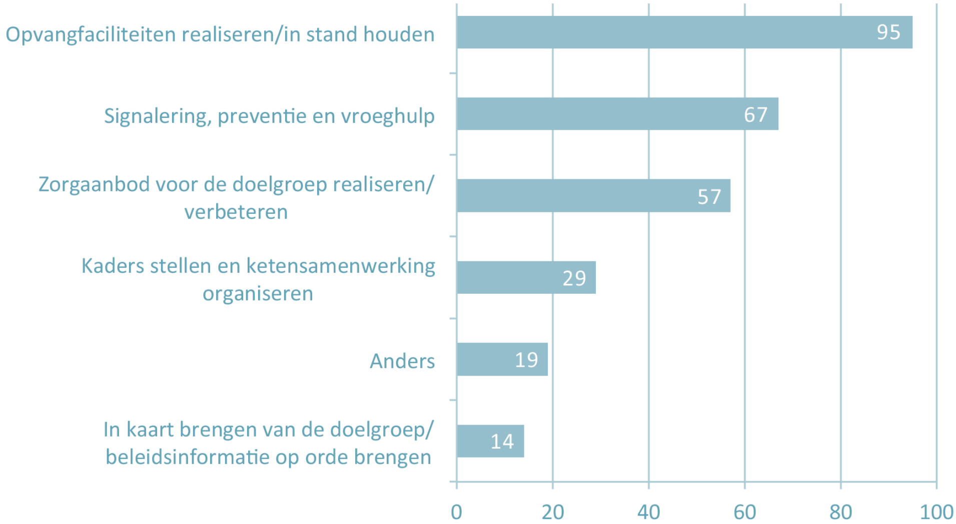
Regelmatig verschijnen er berichten in media en beleidsdocumenten, gevolgd door kamervragen, dat er steeds meer gezinnen met kinderen in de maatschappelijke opvang dakloos zouden worden en dat er te weinig opvangcapaciteit voor hen zou zijn. Er waren echter te weinig betrouwbare gegevens om deze stelling te kunnen bevestigen of ontkrachten. Al in 2010 concludeerde de minister op basis van een onderzoek door de Hogeschool Utrecht en de Universiteit van Utrecht (Kloppenburg et al, 2008; 2009) dat er te weinig gegevens waren om hier een uitspraak over te kunnen doen. Wel nam de minister de stelling van de Federatie Opvang serieus dat er sprake zou zijn van een trend (Ministerie van VWS, 2010). In een kamerbrief van januari 2013 zegde de minister daarom toe om het onderwerp aan de orde te laten komen in de Monitor Stedelijk Kompas (Ministerie van VWS, 2013).

Dit hoofdstuk gaat over de maatschappelijke opvang van gezinnen die dakloos zijn of dreigen te worden. Onder gezinnen worden huishoudens verstaan van minstens twee personen, waarvan minimaal één minderjarige. Het hoofdstuk heeft geen betrekking op de doelgroep in de vrouwenopvang (gezinnen waarbij huiselijk geweld een rol speelt, of slachtoffers van eergerelateerd geweld, loverboys/jeugdprostitutie of mensenhandel). In §3.2.1 worden ook gegevens van twee van de vier grote steden (G4-gemeenten) betrokken.

3.1 Kenmerken van beleid met betrekking tot gezinnen in de opvang

Van de 39 centrumgemeenten hebben 21 gemeenten (54%) specifiek beleid ontwikkeld voor de opvang van gezinnen met kinderen. Het kan daarbij gaan om bijvoorbeeld een paragraaf in het Stedelijk Kompas of Wmo-beleidsnota, een protocol of convenant ten behoeve van (dreigend) dakloze gezinnen of om specifieke voorzieningen voor gezinnen met kinderen. Het beleid richt zich in bijna alle gevallen op het realiseren of in stand houden van de opvangfaciliteiten voor de doelgroep (zie Figuur 3.1). Bij twee derde van de gemeenten ligt de focus van het beleid op signalering, preventie en vroeghulp. Het realiseren en verbeteren van het zorgaanbod voor de doelgroep is ook een veelgenoemde focus van het beleid. Gemiddeld concentreert het specifieke beleid zich op twee tot drie verschillende aspecten.

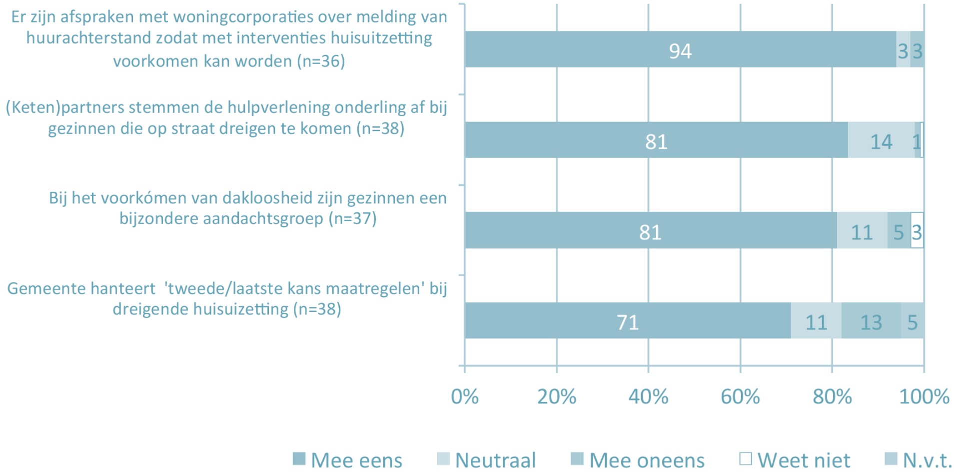
Figuur 3.1. Focus gemeentelijk beleid voor opvang gezinnen met kinderen (meerdere antwoorden mogelijk; n=21; in procenten).

Met betrekking tot preventie stellen de meeste centrumgemeenten dat gezinnen een aparte aandachtsgroep zijn bij het voorkómen van dakloosheid en dat zij in de opvang de hulp en ondersteuning krijgen die bij ze past (respectievelijk 81% en 79%). De samenwerking om dak- en thuisloosheid van gezinnen met kinderen te voorkomen lijkt in redelijk veel gemeenten tot stand te zijn gekomen. Nagenoeg alle gemeenten hebben afspraken met woningcorporaties gemaakt over het melden van huurachterstand zodat interventies kunnen plaatsvinden om huisuitzetting te voorkomen. Ook vindt bij dreigende huisuitzetting in acht op de tien centrumgemeenten afstemming plaats over hulpverlening, aldus de gemeenten[5]. Zie figuur 3.2.

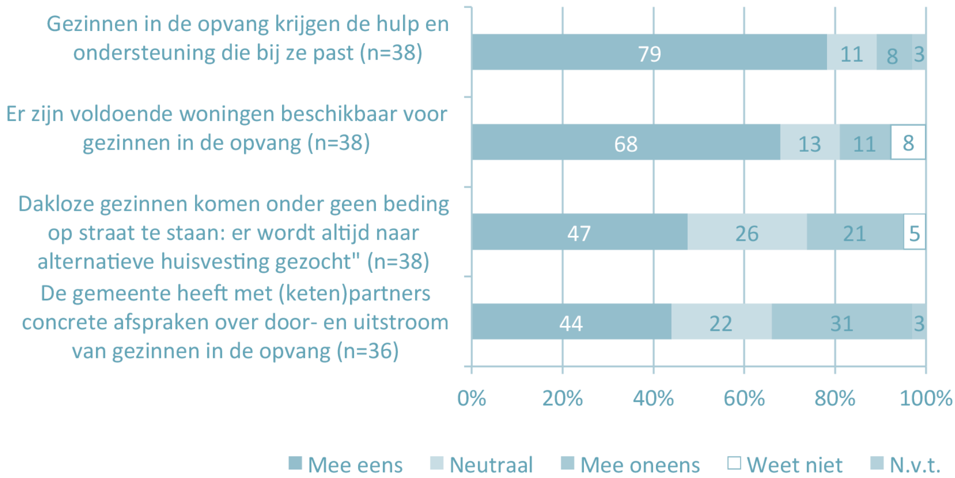
5 We stelden geen vragen over afspraken met hypotheekverstrekkers en banken over hulpverlening aan huishoudens met een problematische hypotheekachterstand, omdat er voor zover ons bekend geen voorbeelden waren van gemeenten waar dit gebeurt.

Figuur 3.2. Mate waarin centrumgemeenten het eens of oneens zijn met stellingen over preventie van dakloosheid van gezinnen met kinderen, 2012, in procenten.

Concrete afspraken tussen de gemeente en (keten)partners over de door- en uitstroom zijn nog niet overal tot stand gekomen: 44% van de centrumgemeenten geeft aan wel van dergelijke afspraken gemaakt te hebben. Twee derde van de centrumgemeenten (68%) vindt dat er niet genoeg woningen zijn voor gezinnen in de opvang. Het merendeel van de gemeenten (79%) geeft wel aan dat gezinnen in de opvang passende hulp en ondersteuning krijgen. Over de uitspraak "Dakloze gezinnen komen onder geen beding op straat te staan: er wordt altijd naar alternatieve huisvesting gezocht" lopen de meningen redelijk uiteen. Bijna de helft van de centrumgemeenten is het hiermee eens, ruim een kwart is neutraal en ruim een vijfde is het hier niet mee eens, zie figuur 3.3.

Figuur 3.3. Mate waarin centrumgemeenten het eens of oneens zijn met stellingen over opvang/ ondersteuning en uitstroom, 2012, in procenten.

3.2 Aantallen gezinnen en aard van hun problemen

In deze paragraaf beschrijven we vanuit het gemeentelijk gezichtspunt om hoeveel gezinnen het gaat en de problemen waar mee zij kampen. De aantallen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de vragenlijst in Bijlage 3: Vragenlijst Monitor Stedelijk Kompas 2012 en op rapportages van twee van de vier grote steden. We weten echter al uit andere onderzoeken en monitoren (bv. Tuynman en Planije, 2013; Tuynman, Muusse en Planije, 2013; Planije et al, 2012; zie ook hoofdstuk 4 in dit rapport) dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten in operationele definities en wijzen van registreren.

Er zit veel 'ruis' in de door gemeenten geleverde aantallen. Zo worden bijvoorbeeld niet alle aanmeldingen geregistreerd en niet alle aanmeldingen komen in aanmerking voor maatschappelijke opvang. Er zijn enkele gemeenten die aangeven dat sommige mensen een aanmelding bij de maatschappelijke opvang gebruiken als 'snelle route' naar een urgentieverklaring voor een corporatiewoning (in gemeenten waar men soms jaren moet wachten op een sociale huurwoning). Vaak is het ook niet duidelijk wat er met gezinnen gebeurt die zich aanmelden bij de maatschappelijke opvang en daar te horen krijgen dat er geen plek voor hen is.

Tot slot moet nog opgemerkt worden dat veel gemeenten het 'OGGz-criterium' hanteren als toelatingsvoorwaarde, dat wil zeggen dat er om toegelaten te worden tot de maatschappelijke opvang nog andere problemen moeten spelen naast dakloosheid, waar verslaving of problemen met de geestelijke gezondheid er één van moet zijn. Gezinnen die dakloos worden doordat zij de woonlasten niet meer kunnen opbrengen, maar die weinig andere problemen hebben, worden in die gemeenten opgevat als zelfredzaam en krijgen wel ondersteuning, maar komen niet terecht in de registraties over aantallen dakloze mensen.

De aantallen in deze paragraaf geven dus een grove indicatie van de orde van grootte op basis van registraties van gemeenten. Wel is het voor het eerst dat zo veel gemeenten gegevens aanleveren. In een eerder onderzoek (Kloppenburg et al, 2008) registreerden maar drie van 24 opvanginstellingen aanmeldingen van gezinnen na huisuitzetting. In een quick scan van de Federatie Opvang gaven tien van 48 opvang-instellingen aan aanmeldingen en opnames van gezinnen te registreren. Slechts drie instellingen rapporteerden in de quickscan echter gegevens op basis van registraties. Eén van deze drie instellingen kon op basis van cijfers aantonen dat er zich bij hun voorzieningen meer gezinnen aanmeldden en minder gezinnen werden opgevangen (Federatie Opvang, 2012). Voor een beter zicht op de aantallen is een intensiever type onderzoek nodig dan een enquête onder instellingen en gemeenten.

3.2.1 Aantallen en trends

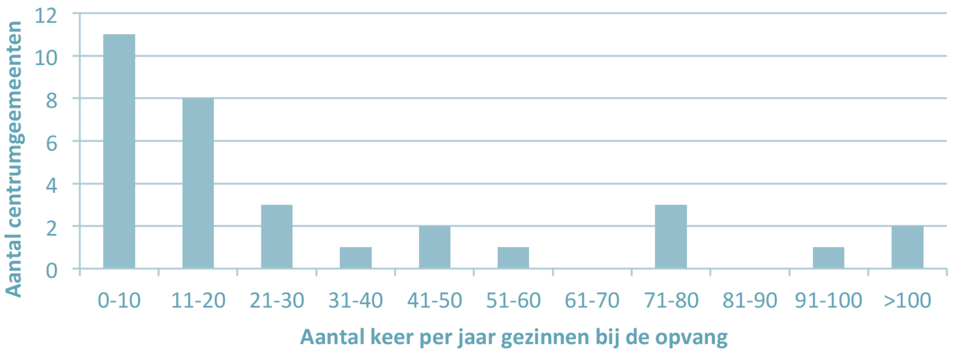
We vroegen centrumgemeenten hoe vaak gezinnen met kinderen 'in beeld komen bij' de maatschappelijke opvang. Dit is de breedste formulering van de potentiële groep dakloze gezinnen met kinderen, waarbij dus geen onderscheid wordt gemaakt naar rechthebbendheid en problematiek. Er zijn negen centrumgemeenten die aangeven niet

te weten hoe vaak gezinnen met kinderen in beeld komen bij de maatschappelijke opvang. De overige 32 centrumgemeenten hebben hier wel zicht op. Figuur 3.4 laat zien dat bij de grootste groep gemeenten (n=11) er tussen de nul en tien keer per jaar gezinnen met kinderen in beeld komen bij de maatschappelijke opvang. Er zijn twee gemeenten die een grote aantallen opgeven, namelijk 250 en 253 aanmeldingen. Exclusief deze twee gemeenten komen er in 30 centrumgemeenten in totaal ongeveer 760 gezinnen met kinderen in beeld bij de maatschappelijke opvang, gemiddeld 25 gezinnen per jaar per gemeente.

Bij de gemeente waar 253 gezinnen werden aangemeld voor de opvang en begeleiding van gezinnen die dakloos zijn of dakloos dreigen te worden, bleek 60% van de aanmeldingen onterecht te zijn, dat wil zeggen dat de aangemelde gezinnen niet dakloos waren of dreigden te worden, ze niet rechthebbend waren, of doorverwezen moesten worden naar de regio van binding of naar jeugdhulpverlening. Dan nog gaat het in deze gemeente om een groot aantal in vergelijking met de andere gemeenten. Dat is niet vreemd, omdat het een G4-gemeente betreft met een groot aandeel inwoners die in een sociaal-economisch opzicht zwakkere positie verkeren.

Bij de gemeente die aangeeft dat er 250 aanmeldingen zijn van gezinnen met kinderen, gaat het om telefonische aanmeldingen of aanmeldingen aan de deur waarbij nog geen intake heeft plaatsgevonden waaruit gebleken is of ze rechthebbend zijn en of opvang inderdaad nodig is. Bovendien gaat het om aanmeldingen, niet om unieke gezinnen: gezinnen die zich vaker melden worden dus ook vaker geteld. Het aantal gezinnen dat jaarlijks in deze gemeente wordt opgevangen ligt rond de 25. Dat is een normaal aantal, vergeleken bij de andere centrumgemeenten (fig. 3.4), maar deze gemeente geeft wel aan dat de vraag naar opvang voor gezinnen groter is dan die 25 plekken.

Figuur 3.4. Spreiding van het aantal keer per jaar dat gezinnen met kinderen in beeld komen bij de maatschappelijke opvang (n=33; aantallen gemeenten), 2012.

Bron: MSK'12 en rapportages van twee G4-gemeenten.

Volgens 23 gemeenten neemt het aantal gezinnen met kinderen dat bij de opvang in beeld komt de laatste drie jaar toe. Volgens zeven gemeenten blijft het aantal gelijk (zie

tabel 3.1). Twee gemeenten signaleren een afname en negen gemeenten hebben hier geen zicht op[6]. Tien van de 32 gemeenten baseren deze trends op signalen uit het veld (bijvoorbeeld van opvanginstellingen, GGD, schuldhulpverlening, scholen of cliëntvertegenwoordigers), twaalf gemeenten op basis van cijfers, registraties en monitoring en tien op beide (respectievelijk 31%, 38% en 31%). Enkele centrumgemeenten gebruiken daarnaast informatie uit de krant/media (n=2) of andere bronnen (n=2). Zo meldt een centrumgemeente dat gezinnen zich vaak melden bij de gemeente of woningcorporaties. Uit tabel 3.1 blijkt dat de centrumgemeenten die zich (mede) baseren op registraties en monitors minder vaak spreken van een toename dan centrumgemeenten die zich baseren op geluiden uit het veld (64% versus 90%).

Tabel 3.1. Percentages gemeenten die aangeven dat de aantallen gezinnen met kinderen bij de opvang toe- of afneemt, naar bron, 2012[a]

	Signalen uit het veld[b]		Cijfers/registraties[c]		Alle	
	%	(n)	%	(n)	%	(n)
Neemt toe	90	(9)	64	(14)	72	(23)
Blijft gelijk	10	(1)	27	(6)	22	(7)
Neemt af	0	(0)	9	(2)	6	(2)

a exclusief negen gemeenten die aangeven geen zicht te hebben op toe- of afname

b maar niet op cijfers, registraties of monitors

c inclusief andere bronnen, zoals signalen uit het veld

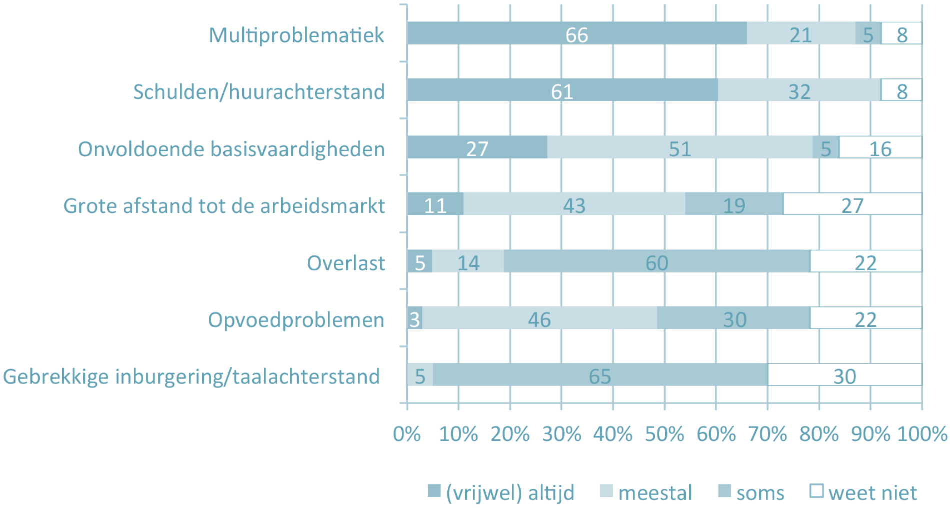
3.2.2 Problematiek

Gemeenten is gevraagd wat voor problemen er spelen bij gezinnen met kinderen die zich aanmelden bij de opvang. Volgens twee derde van de centrumgemeenten is bij deze gezinnen (vrijwel) altijd sprake van multiproblematiek. Bij multiprobleemgezinnen speelt een complex van elkaar beïnvloedende problemen op meerdere levensgebieden. Deze problemen kunnen te maken hebben met het voeren van een huishouding, armoede en werkloosheid, psychische problemen, en/of de relaties tussen de gezinsleden. Bovendien hebben deze gezinnen vaak problemen met de hulpverlening, omdat ze hulp afwijzen of voortijdig afbreken (Nederlands Jeugdinstituut, 2013).

Schulden en/of huurachterstand speelt volgens nagenoeg alle gemeenten een rol. Volgens ruim drie kwart van de gemeenten beschikken gezinnen met kinderen die aankloppen bij een opvanginstelling over onvoldoende basisvaardigheden (o.a. huishouden, administratie). Opvoedproblemen en een grote afstand tot de arbeidsmarkt zijn volgens de helft van de gemeenten ook veelvoorkomende problemen. Overlast en gebrekkige inburgering/taalachterstand spelen volgens de meeste centrumgemeenten 'slechts' soms een rol (zie figuur 3.5).

6 Het totaal komt daarmee op 41 centrumgemeenten, omdat naast gegevens van de 39 centrumgemeenten ook gegevens van twee van de G4-gemeenten zijn betrokken.

Figuur 3.5. Aard en mate van de problemen bij gezinnen met kinderen die zich aanmelden bij de opvang volgens centrumgemeenten (n=38), in procenten, 2012.

Een G4-gemeente noemt de meestgenoemde oorzaken voor dakloosheid van gezinnen met kinderen in die gemeente: - zwangerschap van thuiswonende meisjes legt een te grote druk op het systeem, waardoor de situatie onhoudbaar wordt; -relatiebreuk bij mensen (meestal jonge moeders) die nog te kort ingeschreven staan bij de woning-corporatie; -conflicten met huisgenoten; -onvoldoende signalering en hulpverlening voor mensen met betalingsachterstanden bij particuliere verhuurders en hypotheek-verstrekkers; -terugkeer vanuit het buitenland; -lichte verstandelijke beperkingen bij de ouder(s).

3.3 Aanbod aan opvang en ondersteuning van de gemeente

We beschrijven in hoeverre gemeenten beschikken aan voldoende aanbod aan onder-steuning en opvang voor (dreigend) dakloze gezinnen met kinderen. Ook komt aan de orde hoe vaak het voorkomt dat er onvoldoende plek is voor dakloze gezinnen en hoe deze gezinnen dan worden ondersteund.

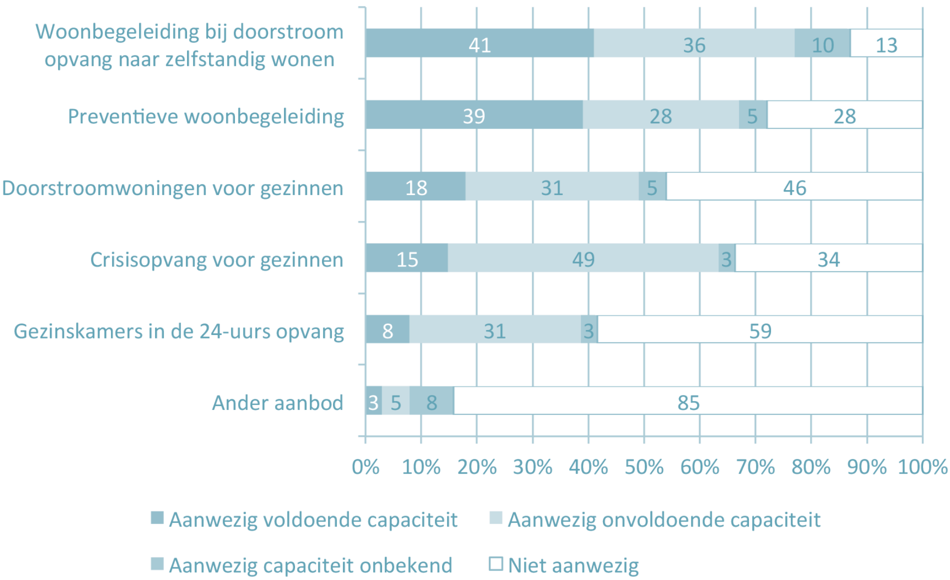
3.3.1 Specifiek aanbod voor gezinnen met kinderen

Vrijwel alle gemeenten (n=36) hebben een aanbod specifiek voor gezinnen met kinderen. Gemiddeld heeft een gemeente drie tot vier vormen van opvang of woonbegeleiding voor gezinnen met kinderen. Figuur 3.6 laat zien dat woonbegeleiding bij uitstroom van de opvang naar een zelfstandige woning en preventieve woonbegeleiding het vaakst wordt aangeboden, respectievelijk door 87% en 72% van de centrumgemeenten. Volgens vier op de tien gemeenten is de capaciteit van dit aanbod ook toereikend. Crisisopvang voor gezinnen is in bijna twee derde van de gemeenten aanwezig. Voor

ongeveer de helft geldt echter dat de capaciteit hiervan onvoldoende is. Doorstroomwoningen voor gezinnen en gezinskamers in 24-uursopvang zijn er in veel gemeenten niet (46% en 59%) of te weinig (beide 31%). Het lijkt erop dat meeste centrumgemeenten (nog) niet voldoende voorzieningen gerealiseerd hebben specifiek voor gezinnen met kinderen.

Een centrumgemeente geeft aan dat de vragen over gezinnen met kinderen lastig te beantwoorden waren. Zij hebben hiervoor geen toegeruste opvangvoorzieningen en gezinnen met kinderen maken gebruik van de crisisopvang en vrouwenopvang in aanpalende regio's. De gemeente krijgt ook bijna nooit meldingen van deze doelgroep. Een andere gemeente meldt dat nu nog niet duidelijk is of de capaciteit van specifieke voorzieningen voldoende dan wel onvoldoende is.

Figuur 3.6. Specifiek aanbod voor gezinnen met kinderen, in procenten. van gemeenten, 2012 (n=39)

3.3.2 Weigering, wachtlijsten en alternatief aanbod

Zestien centrumgemeenten (41%) hebben geen zicht op hoe vaak het voorkomt dat gezinnen met kinderen bij de opvang worden geweigerd omdat er geen plek voor hen is. Volgens tien gemeenten (26%) kunnen gezinnen altijd terecht en komt weigering niet voor. In de overige dertien gemeenten (33%) is het aantal gezinnen dat bij de opvang geweigerd wordt omdat er geen plek voor hen is bekend en groter dan nul. In de 23 gemeenten kunnen in totaal 150 gezinnen per jaar niet terecht in de maatschappelijke opvang, omdat er geen plek voor hen is. In totaal worden in de 23 gemeenten gemiddeld zes gezinnen per gemeente per jaar geweigerd vanwege plaatsgebrek.

Veel gemeenten (59%) is het niet duidelijk of gezinnen uit elkaar worden gehaald vanwege een tekort aan plaatsen. In vijf gemeenten (13%) gebeurt dat gemiddeld ongeveer 2 à 3 keer per jaar en in elf gemeenten (28%) gebeurt dat nooit.

Zeventien van de 39 gemeenten (45%) hebben aangegeven dat ze zicht hebben op het aantal gezinnen dat op een wachtlijst staat voor een opvangplek. Bij deze zeventien gemeenten is de wachtlijst in de meeste gevallen niet lang: bij vijf gemeenten nul gezinnen op de meest recente peildatum en bij vijf gemeenten één gezin. Eén gemeente geeft aan dat gezinnen überhaupt niet op een wachtlijst komen. In drie gemeenten moeten twee gezinnen wachten op een opvangplek en in andere gemeente drie gezinnen. Tot slot hebben drie gemeenten een relatief lange wachtlijst met zeven, twaalf of dertien wachtenden.

Aan de centrumgemeenten is ook gevraagd in hoeverre gezinnen waarvoor geen opvangplek beschikbaar is een alternatief aanbod krijgen. Veel centrumgemeenten helpen deze gezinnen vooral door te verwijzen naar het eigen netwerk of hulp te bieden bij het vinden van een plek in een andere regio (zie Tabel 3.2). Een tijdelijke plek in de maatschappelijke opvang zonder gezinsunits is minder gebruikelijk en komt bij de helft van de gemeenten voor. Gezinnen krijgen een tijdelijke opvangplek in een hotel of vakantiehuisje op kosten van de gemeente in 39% van de centrumgemeenten. Tijdelijke marginale huisvesting wordt nauwelijks aangeboden. Slechts drie gemeenten bieden dat soms aan. Twee gemeenten zijn niet op de hoogte van het aanbod als er geen plaats beschikbaar en drie gemeenten hebben de vragen niet (volledig) beantwoord. Alle overige 34 gemeenten geven aan enig alternatief aan te bieden in een dergelijke situatie.

Tabel 3.2. In hoeverre krijgen gezinnen waarvoor geen opvangplek beschikbaar is het volgende aanbod? (n=36-37)

	Meestal % (n)	Soms % (n)	Nooit % (n)	Weet niet % (n)
Verwijzing naar eigen netwerk; familie, vrienden	56 (20)	31 (11)	3 (1)	11 (4)
Hulp bij het vinden van een plek in een andere regio	30 (11)	49 (18)	8 (3)	14 (5)
Tijdelijke opvang in de maatschappelijke opvang zonder gezinsunits	14 (5)	39 (14)	33 (22)	14 (5)
Tijdelijke opvang in een hotel of vakantiehuisje op kosten van de gemeente	3 (1)	36 (13)	44 (16)	17 (6)
Tijdelijke marginale huisvesting (bv. antikraak, kantoorpand)	0 (0)	8 (3)	64 (23)	28 (10)

Als voorbeeld kan de eerder genoemde gemeente (§3.2.1) dienen waar jaarlijks 250 aanmeldingen van gezinnen zijn en rond de 25 gezinnen worden opgevangen. Het aantal gezinnen dat in deze gemeente opgevangen kan worden is afhankelijk van hoe snel het gezin kan doorstromen naar een andere woonruimte en de capaciteit. In dringende situaties helpt de opvanginstelling, als er in de regio geen plek is, met het vinden van een plek in een andere regio of een andere oplossing. Ook belt de instelling melders die niet geplaatst zijn, enige tijd later na om te vragen of ze nog steeds opvang willen. Bijna altijd blijkt dan dat de gezinnen toch iets anders hebben kunnen regelen.

3.4 Sterke punten en verbetermogelijkheden in het beleid en aanbod

In deze paragraaf beschrijven we wat volgens gemeenten goed gaat en wat beter kan in het beleid en aanbod voor dakloze gezinnen met kinderen.

3.4.1 Sterke punten

De centrumgemeenten is gevraagd wat er op dit moment goed gaat in de ondersteuning van gezinnen in de opvang. Ze noemden het volgende:

Opvang voor gezinnen met kinderen
In de (crisis/24-uurs) opvang zijn plaatsen beschikbaar voor gezinnen met kinderen. In sommige gemeenten zijn er gezinskamers of andere speciale plaatsen voor gezinnen. Eén gemeente geeft aan dat er sinds 2012 specifiek voor deze doelgroep een gezinsopvang is. Ook vindt een aantal centrumgemeenten het goed dat voor gezinnen vrijwel altijd wel een plaats is of dat er voorrang/prioriteit wordt gegeven aan deze doelgroep.

Begeleiding
Naast de opvang krijgen de gezinnen ook begeleiding, aldus een aantal centrumgemeenten. Er is sprake van een integrale aanpak waarbij gezinnen worden geholpen op verschillende leefgebieden. Een aantal gemeenten merkt dat hierin meer aandacht is voor de problemen en behoeften van de kinderen dan voorheen (systeemgerichte begeleiding).

Gericht op preventie
Meerdere gemeenten vinden dat het voorkomen van gezinnen in de opvang goed gaat. Er wordt veel ingezet op preventie; samenwerking met woningcorporaties om huisuitzettingen te voorkomen, woonkansbeleid, tweedekansbeleid, preventieve woonbegeleiding aan gezinnen.

Afstemming met ketenpartners
Goede samenwerking met ketenpartners wordt vaak genoemd. Partners weten elkaar te vinden en hebben afspraken gemaakt. Een gemeente merkt op dat samenwerkingspartners vasthoudender zijn in het zoeken van een oplossing vanwege het belang van kinderen. Ook wordt er geprobeerd de gezinnen in de opvang zo snel mogelijk door te laten stromen.

3.4.2 Verbetermogelijkheden

Naast de aspecten die goed gaan in de ondersteuning van gezinnen in de opvang zijn er ook aspecten die beter kunnen. De centrumgemeenten noemden de volgende verbeterpunten:

Meer (specifieke) plekken in de opvang

Ondanks dat in veel gemeenten opvang beschikbaar is voor gezinnen met kinderen is het aantal plekken nog niet toereikend en met name specifiek op gezinnen toegeruste plekken, zoals gezinsunits of individuele gezinsopvang (in plaats van 24-uurs opvang in groepen). Enkele centrumgemeenten hebben bovendien (nog) geen voorzieningen voor deze doelgroep.

Verbetering preventie

Een aantal gemeenten meldt dat er (nog) meer gedaan kan worden aan preventie, omdat gezinnen niet thuis horen in de opvang. Onder andere door de focus te leggen op het tijdig voorkomen van dreigende huisuitzettingen, meer overleg en betere afspraken met woningbouwcorporaties, integraler werken, inzetten wijkwerk en lokale zorgnetwerken en gebruik maken van eigen kracht en het sociaal netwerk van mensen. Volgens twee gemeenten zou ook de hulpverlening voor gezinnen sneller op gang moeten komen en zou er betere signalering en hulpverlening moeten zijn voor gezinnen die de woonlasten bij particuliere verhuurders en hypotheekverstrekkers niet kunnen betalen.

Snellere doorstroom

Meerdere centrumgemeenten geven aan dat een zo kort mogelijke verblijfsduur in de opvang bijdraagt aan een betere ondersteuning van gezinnen met kinderen in de opvang. Een snellere doorstroom kan volgens hen gerealiseerd worden door meer (betaalbare) woningen beschikbaar te stellen (ook als gezinnen schulden hebben), een regionale voorrangsregeling toe te passen of meer verbindingen te leggen tussen opvang en lokale zorgnetwerken. Ook zijn de wachtlijsten voor begeleid wonen lang, en instroom in begeleid wonen blijft problematisch zolang de schulden bij de woningcorporatie niet zijn afgelost, aldus een centrumgemeente. Ook wordt geopperd om meer te werken vanuit het Housing First principe. Tot slot wijst een centrumgemeente op een knelpunt bij de uitstroom van moeders met een verstandelijke beperking (ongeveer de helft in desbetreffende gemeente). Zij hebben 24-uurs toezicht nodig, maar de instelling voor verstandelijk beperkten in de regio biedt alleen huisvesting met ambulante begeleiding.

Meer aandacht voor specifieke problemen van gezinnen

Om de gezinnen beter te ondersteunen moet er volgens centrumgemeenten meer aandacht zijn voor hun specifieke situatie zoals de zorg voor kinderen, eventueel schoolverzuim van kinderen, opvoedingsondersteuning voor ouders, trajecten voor ouders om te werken of leren en voorwaarde scheppende faciliteiten als kinderopvang. Een ander genoemd verbeterpunt is om meer zicht te krijgen op de risicogebieden en problemen. Of een gebrek aan problemen, aldus een gemeente die zich afvraagt of het om een substantiële groep gaat en wellicht eerder prioriteit zou geven aan de groep 18-27 jarigen.

4 Omvang doelgroepen

Omvangschattingen van het aantal dakloze mensen op basis van opgaven van gemeenten moeten met de nodige omzichtigheid benaderd worden. De manieren waarop gemeenten de aantallen tellen, verschillen:

- sommige gemeenten tellen de aantallen op een bepaalde peildatum, andere alle dakloze mensen die gedurende het hele jaar gebruik maakten van opvang en hulpverlening;
- sommige gemeenten geven aantallen voor de gehele regio waarvoor zij verantwoordelijk zijn, terwijl andere alleen rapporteren over de in de centrumgemeente verblijvende dakloze mensen;
- de meeste gemeenten baseren zich op tellingen, enkele op schattingen;
- de cijfers hebben betrekking op verschillende jaartallen, waardoor sommige actueel zijn en andere inmiddels verouderd zijn;
- gegevens binnen dezelfde gemeente zijn op verschillende jaartallen niet altijd vergelijkbaar door verschillen in definities en methoden;
- bewoners van verschillende typen voorzieningen worden in verschillende gemeenten wel of niet bij de doelgroep meegerekend;
- de meeste gemeenten tellen volwassen en jongere feitelijk en residentieel daklozen apart, maar sommige gemeenten tellen zwerfjongeren ook mee bij de totale doelgroep feitelijk en residentieel daklozen.

Hoewel de gegevens dus beperkingen kennen, zullen we in dit hoofdstuk de relatieve omvang van de verschillende doelgroepen in de centrumgemeenten in één tabel presenteren. De gegevens in de tabellen moeten eerder gelezen worden als een orde van grootte dan als harde aantallen, ook al nodigt deze vorm van rapporteren uit tot het vergelijken van vaak onvergelijkbare omvangschattingen. Deze keuze is volgens ons gerechtvaardigd, omdat er momenteel geen betere bron is voor een omvangschatting van het aantal dakloze mensen per gemeente.

Op initiatief van O+S Groningen is een werkgroep van gemeenten en onderzoeksbureaus[7] in 2012 begonnen met het aanscherpen van de definities van feitelijk en residentieel daklozen, zoals gehanteerd door de VNG (Heineke, Bosker en van Deth, 2007: 11) en door de vier grootste steden in het Plan van Aanpak (2006: 7), zie kaders 4.1 en 4.2 (in resp. §4.1 en 4.2 hierna). Deze definities bleken te leiden tot verschillende praktische telinstructies en interpretaties. Wanneer gemeenten de voorstellen overnemen, zullen deze in 2014 leiden tot uniformere gegevens.

7 Onderzoek en Statistiek Groningen, Gemeente Assen, Gemeente Almere, GGD Hollands Midden, INTRAVAL, UMC St Radboud, en Trimbos-instituut.

Daarnaast zijn twee beleidsmatige ontwikkelingen die aanleiding waren tot actualisatie hier het vermelden waard. Veel gemeenten zijn selectiever geworden in wie zij rekenen tot de doelgroep van hun Stedelijk Kompasbeleid. De VNG-definities zijn uitsluitend gebaseerd op de vindplaats van dakloze mensen: kortgezegd is een dakloze volgens deze definities iemand die geen onderdak heeft of die verblijft in een voorziening voor dakloze personen. Deze omschrijving is breder dan de doelgroep voor de maatschappelijke opvang. Steeds meer gemeenten beperken de toegang tot de opvang voor mensen die geen recht hebben op maatschappelijke ondersteuning op grond van de Wmo, zoals illegalen of EU-burgers zonder arbeidsverleden in Nederland. Gemeenten kijken ook scherper naar de vraag of de persoon die toegang aanvraagt, in staat is om zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. In de praktijk interpreteren ze dit vaak als het aanwezig zijn van problemen op meerdere leefgebieden tegelijk, waar verslaving of een psych(iatr-)isch probleem er één van moet zijn.

Een tweede ontwikkeling die van invloed is op de definities van feitelijk en residentieel daklozen, heeft te maken met de algemene wet bijzondere zorgkosten (AWBZ). Begeleiding en de lichtere zorgzwaartepakketten worden gedecentraliseerd naar de Wmo en de geestelijke gezondheidszorg is bezig om verblijfsbedden af te bouwen en zorg te extramuraliseren. Hierdoor ontstond de behoefte om de doelgroep duidelijker af te bakenen.

4.1 Feitelijk daklozen

Nagenoeg alle centrumgemeenten hebben zich aangesloten bij de definitie van feitelijk daklozen zoals gehanteerd door de VNG (kader 4.1). In de praktijk gaat men verschillend om met 'buiten- of bankslapers' en de typen voorzieningen die betrokken worden in de telling.

Kader 4.1. VNG-definitie feitelijk daklozen.

Personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek gedurende de nacht ten minste één nacht (in de maand) waren aangewezen op buiten slapen ofwel overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten (portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto) en binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief eendaagse noodopvang, of binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzichten op een slaapplek voor de daarop volgende nacht.

Van de 39 centrumgemeenten hadden er 23 nieuwe cijfers over aantallen feitelijk daklozen in hun regio. In 2011 waren dat er 27, in 2010 18. Begin 2013 zijn er nog zes centrumgemeenten die zich nog steeds baseren op tellingen of schattingen uit 2007 of 2008 ten behoeve van hun Stedelijk of Regionaal Kompas; de overige 33 hebben cijfers uit 2009 (3), 2010 (1), 2011 (11), 2012 (16) of 2013 (2).

Hoewel de centrumgemeenten het aantal feitelijk daklozen niet allemaal op dezelfde manier tellen en ook binnen dezelfde gemeenten telmethoden van jaar tot jaar kunnen verschillen, lijkt zich toch een trend voor te doen: het door gemeenten getelde aantal feitelijk daklozen neemt af. Dit is de derde jaarrapportage op rij waarin zich een afname laat zien: het totaal aantal feitelijk daklozen in de 39 centrumgemeenten kon in de periode 2009-'10 nog geschat worden op 9.700; in 2010-'11 op 9.000, en op basis van nieuwe gegevens in de periode 2011-'12 op 7.900[8]. Afgaande op opgaven van gemeenten schatten we het gemiddeld aantal feitelijk daklozen in 2011-'12 op 6 per 10.000 inwoners.

Dertien gemeenten rapporteerden in 2012 lagere aantallen feitelijk daklozen dan in 2011, tegen zes die hogere aantallen opgaven en vier waar het aantal min of meer gelijk bleef, zie tabel 4.1. Daarbij moet aangetekend worden dat de afname bij zes van de dertien gemeenten met lagere aantallen waarschijnlijk het gevolg was van een verandering van telmethode: drie van hen baseerden zich op een telling op peildatum (bijvoorbeeld in de winterkoudeperiode), terwijl zij vorig jaar een aantal op jaarbasis rapporteerden (aantallen mensen die op enig moment in het jaar feitelijk dakloos waren), twee die vorig jaar een telling hielden, rapporteerden dit jaar een (veel lagere) schatting, en een gemeente voerde een nieuw registratiesysteem in.

Tabel 4.1. Aantallen feitelijk daklozen per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010, 2011 en 2012 volgens opgaven van de centrumgemeenten; stijging en daling ten opzichte van vorige meting en kenmerken van de laatste meting

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/afname[a]	telling / schatting	centrum / regio	jaar-basis / peil-datum (jb/p) [b]	toelichting
Alkmaar	2						< '09	
Almelo	2	4	2	↘	telling	centrum	jb'12	1.
Almere	19	13	11	↘	telling	regio	jb'11	
Amersfoort	2	6	8	↗	schatting	regio	jb'11	
Apeldoorn	6	5	6	↗	telling	regio	jb'12	
Arnhem	5	4	2	↘	telling	centrum	p jan'13	2.
Assen	2	2	3	↗	telling	centrum	jb'12	
Bergen op Zoom	3	19	2	↘	telling	regio	jb'12	3.
Breda	23	18	4	↘	telling	regio	p dec'12	4.
Delft	3						< '09	
Den Bosch	9	7			telling	regio	jb'11	
Den Helder	3		0		schatting	regio	jb'12	
Deventer	5		0	↘	schatting	regio	jb'12	5.

8 Omvangschattingen van de totale doelgroep komen simpelweg tot stand door van elke gemeente de meest recente cijfers te nemen en deze bij elkaar op te tellen.

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/afname[a]	telling / schatting	centrum / regio	jaar-basis / peil-datum (jb/p) [b]	toelichting
Doetinchem	8	3	2	↘	telling	regio	jb'12	
Dordrecht	11	6	5	↘	telling	regio	p okt'12	
Ede	4	7	7	↗	telling	regio	jb'12	
Eindhoven	11				telling	regio	p dec'10	
Emmen	4	17	19	→	telling	regio	jb'11	
Enschede	5	5			telling	regio	jb'11	
Gouda	5	5	3	↘	telling	regio	p dec'12	6.
Groningen	12	12	12	→	telling	regio	jb'12	
Haarlem	6	12			telling	regio	jb'11	
Heerlen	5						< '09	
Helmond	9	11	8	↘	telling	regio	jb'12	
Hilversum	8						< '09	
Hoorn	2				schatting	regio	jb'07	
Leeuwarden	10	10	11	→	telling	regio	jb'11	
Leiden	6	6			telling	centrum	p nov'11	
Maastricht	2	1	2	↗	schatting	centrum	p jan'13	
Nijmegen	3						< '09	
Oss	4						< '09	
Purmerend	6	8	5	↘	telling	regio	p dec'12	7.
Spijkenisse		6	6	→	telling	centrum	jb'11	
Tilburg	4	3	2	↘	telling	regio	jb'12	
Venlo	3		9	↗	telling	regio	jb'11	8.
Vlaardingen	15						< '09	
Vlissingen	2		0	↘	schatting	regio	jb'12	
Zaanstad	6	8			schatting	regio	p jan'12	
Zwolle	5	6			telling	regio	jb'10	

a veranderingen (pijltjes):

↗: absolute aantal meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2011

→: absolute aantal minder dan 10% gestegen of gedaald t.o.v. MSK 2011

↘: absolute aantal meer dan 10% gedaald t.o.v. MSK 2011

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

b weergegeven is het jaartal waarop de gegevens van de laatste meting betrekking hebben. <'09 betekent dat dit aantallen zijn die opgegeven zijn in het in 2008 ingediende Stedelijk of Regionaal Kompas van de centrumgemeente.

Toelichtingen per gemeente op de cijfers

1. Almelo: aantal in MSK'11 betrof gegevens over aantallen in de regio; dit jaar in de centrumgemeente.
2. Arnhem: aantal dakloze mensen in maatschappelijke opvang (dag- en nachtopvang, crisisopvang en 24-uurs opvang) plus het aantal dak- en thuislozen zonder maatschappelijke opvang.
3. Bergen op Zoom: trendbreuk als gevolg van definitieverschil. In 2011 werd het aantal mensen dat gebruik maakte van de maatschappelijke opvang (inclusief residentieel daklozen) gerapporteerd. In 2012 een schatting van het aantal feitelijk daklozen op jaarbasis.
4. Breda: cijfers kunnen niet vergeleken worden met vorige metingen. Dit jaar wordt uitgegaan van de gegevens van het registratiesysteem van Centraal Onthaal. Van de totale doelgroep van 1.015 mensen in dit systeem is van 119 personen de woonsituatie niet bekend.
5. Deventer rapporteerde eerder een telling op jaarbasis. Dit jaar een schatting.
6. Gouda rapporteerde eerder tellingen op jaarbasis. De laatste telling is gebaseerd op een telling tijdens de winterkoudeperiode. Daarbij wordt opgemerkt dat met de winterkoudetelling mogelijk nog niet de gehele doelgroep in beeld is.
7. Purmerend rapporteerde eerder tellingen op jaarbasis; de laatste telling is op peildatum.
8. Venlo: absolute aantal meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2010.

4.2 Residentieel daklozen

Nagenoeg alle centrumgemeenten volgen de definitie van residentieel daklozen zoals gehanteerd door de VNG (kader 4.2). Er zijn in de praktijk wel verschillen in de typen voorzieningen die wel of niet meegeteld worden.

Kader 4.2. VNG-definitie residentieel daklozen.

Personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang (internaten en sociale pensions, woonvoorzieningen op basis van particulier initiatief dat zich richt op semipermanente bewoning door dakloze mensen en particuliere commerciële pensions waar voornamelijk dakloze mensen wonen).

Van de 39 centrumgemeenten rapporteerden er 23 nieuwe aantallen residentieel daklozen binnen hun regio. Inmiddels zijn er achttien gemeenten (46%) die zich voor hun beleid baseren op recente cijfers, uit 2012 of 2013; tien die uitgaan van aantallen uit 2011 (26%), drie met cijfers uit 2009 of 2010, en negen (23%) die nog steeds uitgaan van de oorspronkelijke tellingen uit hun Stedelijk of Regionaal Kompas van 2008 of eerder.

Er zijn in 2012 iets meer gemeenten die afnemende aantallen residentieel daklozen rapporteren als gemeenten met stijgende aantallen. Zes centrumgemeenten telden ongeveer dezelfde aantallen residentieel daklozen als in de vorige meting; zeven centrumgemeenten rapporteerden een hoger aantal dan de vorige meting, terwijl er tien een lager aantal telden. Zie tabel 4.2. Van de acht gemeenten die meer residentieel daklozen rapporteerden dan in de vorige meting, zijn er zes waar deze stijging waarschijnlijk of zeker het gevolg is van veranderingen in definities of tel- of registratiemethoden. Dit is het geval bij twee van de tien gemeenten met een lager aantal dan de vorige meting.

Op basis van de door gemeenten opgegeven aantallen zou het totaal aantal residentieel daklozen in 39 centrumgemeenten in de periode 2011-'12 geschat kunnen worden op 8.300, of 6 per 10.000 inwoners. In 2010-'11 werd hun aantal nog geschat op 8.100 en in 2010-'11 op 7.900.

Tabel 4.2. Aantallen residentieel daklozen per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010, 2011 en 2012 volgens opgaven van de centrumgemeenten; stijging en daling ten opzichte van vorige meting en kenmerken van de laatste meting

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[a]	telling / schatting	centrum / regio	jaar-basis / peil-datum (jb/p) [b]	toelichting
Alkmaar	6	7	8	→	schatting	regio	jb '12	
Almelo	0		1	↗	telling	centrum	jb '12	
Almere	16	17	21	↗	telling	regio	jb '11	
Amersfoort	4	4	2	↘	telling	regio	jb '12	
Apeldoorn	16	18	15	↘	telling	regio	jb '12	
Arnhem	4	1	1	↘	telling	centrum	p jan '13	
Assen	0	1	2	↗	telling	centrum	jb '12	
Bergen op Zoom		1	0	↘	telling	regio	p dec '12	
Breda	6	7	4	↘	telling	regio	p dec '12	1.
Delft	1						< '09	
Den Bosch	8	1			telling	regio	jb '11	
Den Helder	2	5	4	↘	telling	regio	jb '12	
Deventer	4		1	↘	telling	regio	jb '12	
Doetinchem		3	4	↗	telling	regio	jb '12	2.
Dordrecht	6	5	5	↗	telling	centrum	p okt '12	2.
Ede	2	2	2	↘	telling	regio	p okt '12	
Eindhoven	8	7			telling	regio	p dec '10	
Emmen	9	3	3	→	telling	regio	jb '12	
Enschede	3	5			telling	regio	jb '11	
Gouda	1	2	2		telling	centrum	jb '09	
Groningen	3	3	3	→	telling	regio	jb '12	

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[a]	telling / schatting	centrum / regio	jaar-basis / peil-datum (jb/p) [b]	toelichting
Haarlem	1	1			telling	regio	jb '11	
Heerlen	21				telling	regio	jb '07	
Helmond	16	4	13	↗	telling	regio	jb '12	2.
Hilversum	7						< '09	
Hoorn	5				schatting	regio	jb '07	
Leeuwarden	5	5	5	→	telling	regio	jb '11	
Leiden	1		1	↗	telling	regio	p dec '11	
Maastricht	15	4	10	↗	telling	regio	jb '12	3.
Nijmegen	12						< '09	
Oss	5						< '09	
Purmerend	11	5	5	→	telling	regio	p dec '12	
Spijkenisse	26						< '09	
Tilburg	26	22	21	→	telling	regio	jb '12	
Venlo	3		2	↘	telling	regio	jb '11	4.
Vlaardingen	12						< '09	
Vlissingen	4						< '09	
Zaanstad	4	3			telling		p jan '12	
Zwolle	5				telling	regio	jb '10	

a veranderingen (pijltjes):

↗: absolute aantal meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2011

→: absolute aantal minder dan 10% gestegen of gedaald t.o.v. MSK 2011

↘: absolute aantal meer dan 10% gedaald t.o.v. MSK 2011

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

b weergegeven is het jaartal waarop de gegevens van de laatste meting betrekking hebben. <'09 betekent dat dit aantallen zijn die opgegeven zijn in het in 2008 ingediende Stedelijk of Regionaal Kompas van de centrumgemeente.

Toelichtingen

1. Breda: cijfers kunnen niet vergeleken worden met vorige metingen. Dit jaar wordt uitgegaan van de gegevens van het registratiesysteem van Centraal Onthaal. Van de totale doelgroep van 1.015 mensen in dit systeem is van 119 personen de woonsituatie niet bekend.
2. Dordrecht, Doetinchem, Helmond: vorige jaarrapportage een schatting, dit keer een telling.
3. Maastricht: vorige jaarrapportage op peildatum, dit keer op jaarbasis. Cliënten vrouwenopvang zijn niet meegeteld.
4. Venlo: absolute aantal meer dan 10% gestegen t.o.v. MSK 2010.

4.3 Potentieel of dreigend daklozen

Gemeenten hanteren verschillende definities van potentieel of dreigend daklozen. Er zijn twee hoofdgroepen van definities te onderscheiden[9]:

- Brede definitie: sommige gemeenten rekenen tot de potentieel daklozen de gehele brede doelgroep van het gemeentelijke beleid op het terrein van de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz) in het kader van prestatieveld 8 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Daarbij gaat het om mensen met meervoudige problematiek, die sociaal kwetsbaar zijn en onvoldoende zelfredzaam. Ze confronteren de omgeving met hun problemen doordat zij overlast veroorzaken of doordat hun omgeving zich zorgen over hen maakt.
- Smalle definitie: de meeste gemeenten spitsen de omschrijving van de doelgroep toe op specifiekere groepen, bijvoorbeeld ex-dakloze mensen die weer zelfstandig zijn gaan wonen, mensen die vanwege huurschulden uit huis gezet dreigen te worden, personen die ontslagen worden uit detentie of klinische zorg zonder huisvesting, maar met een zorgvraag, of het aantal cliënten van vangnetteams.

Schattingen van de totale omvang van het aantal potentieel daklozen lopen uiteen van 60.000 (Cebeon, 2011: 15) tot 150.000 (Gezondheidsraad, 2011: 3). Inmiddels zijn er 35 gemeenten die een telling of een schatting van het aantal potentieel daklozen rapporteren en vier die nooit een omvangschatting rapporteerden. Veel gemeenten (15) baseren zich voor hun beleid op aantallen uit 2009 of eerder, en twintig gemeenten op recentere cijfers, uit 2010 of recenter.

Tien gemeenten hanteren de brede definitie. Acht van hen baseren zich op een lokale extrapolatie van landelijke omvangschattingen van sociaal kwetsbare mensen die doelgroep zouden kunnen zijn voor de Wmo-prestatievelden 7, 8 en 9. Volgens deze schatting zou 0,7 (Wolf, 2006) tot 1,5% (Snoek et al., 2008) van de bevolking tot deze doelgroep behoren; met hogere proporties in stedelijke gemeenten en lagere in landelijke. Dit is ook het gemiddelde aandeel mensen dat in deze 12 gemeenten tot de doelgroep van hun preventieve en OGGz-beleid wordt gerekend. De gemeenten Den Bosch en Gouda baseren zich voor de omvang van de OGGz-doelgroep in hun verzorgingsgebied op tellingen van cliënten van diverse instellingen en netwerken[10].

Meer gemeenten, 25, hanteren een smallere definitie. Deze gemeenten tellen gemiddeld 10 potentieel daklozen per 10.000 inwoners. Alleen Almere en Apeldoorn hebben tellingen die over drie metingen vergelijkbaar zijn, de andere steden hebben minder metingen gehouden of hun definities tussen verschillende metingen aangepast. Tabel

9 De eerder genoemde werkgroep bracht geen advies uit voor eenduidiger definities van de potentieel daklozen vanwege de grote verschillen in beleidsvoornemens, definities, methoden en registratiedichtheid tussen gemeenten.

10 Van de groep gemeenten die de brede definitie hanteren worden alleen deze twee gemeenten getoond in tabel 4.3.

3.3 toont de omvang van de doelgroep in 28 gemeenten die zich baseren op tellingen of op een smalle definitie.

Tabel 4.3. Potentiëel daklozen per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010, 2011 en 2012 van 28 centrumgemeenten die zich baseren op tellingen of die een smalle definitie hanteren; stijging en daling; kenmerken van meting en omschrijving van de doelgroep[a.]

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[b]	telling/ schatting en jaar[c]	omschrijving doelgroep laatste meting
Alkmaar	18				s '06	obv aantallen geweigerden bij crisisopvang, postadressen bij MO, meldingen bij Meldpunt vangnet en advies, doelgroep wijkteams
Almelo	4		4		s '12	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding
Almere	14	16	16	→	t '11	cliënten bemoeizorg, ambulante hulpverlening, preventieprojecten MO, en vangnet en advies
Amersfoort	6	10	5	tb[c]	t '11	cliënten integrale hulpverleningstrajecten voorkomen huisuitzetting en huisuitzettingen
Apeldoorn	13	13	11	↘	t '12	OGGz-cliënten in zorg; deelnemers preventieve woonbegeleiding; toegewezen opstapwoningen; aanmeldingen laatstekansbeleid
Arnhem		8	14	tb[d]	t '13	zorgwekkende zorgmijders en opgeschaalde casussen uit lokaal en regionaal zorg- en signaleringsnetwerk en cliënten in beeld bij meldpunt ontruimingen
Assen	17	6		tb	t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigend uithuiszettingen. Geen info beschikbaar over ex-GGz-cliënten.
Breda	38		11	tb[e]	t '12	zelfstandig wonenden met huisvestingsproblemen en één ander probleem in registraties Centraal Onthaal.
Den Bosch	101	119		↗	t '11	telling van diverse cliëntgroepen van instellingen; - mensen met ernstige psychische, psychosociale problemen en/of verslavingsproblemen; - er is tevens sprake van problemen op minimaal twee levensgebieden (bv wonen, werken/scholing, dagbesteding, inkomen, sociaal netwerk en gezondheid); - tevens niet voldoende zelfredzaam om deze problemen zelfstandig op te lossen.

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[b]	telling/ schatting en jaar[c]	omschrijving doelgroep laatste meting
Den Helder	10		10	tb	s '12	marginaal wonenden of mensen die op steeds wisselende adressen wonen; mensen met dermate instabiele woon-/ inkomens-/ schuldensituatie dat ze risico lopen op huisuitzetting (aantal in 2006 betrof marginaal gehuisvesten)
Deventer	8				t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woon-begeleiding
Doetinchem	9				t '08	cliënten regionaal coördinatiepunt multiprobleemsituaties (v.a. 2010 lokale zorgnetwerken); dreigend huisuitzettingen
Ede	3	9		tb	t '11	aanmeldingen bij centrale toegang MO
Eindhoven	9	5		tb	t '10	ex-gedetineerden en cliënten begeleid wonen. Wel onder definitie, maar geen gegevens beschikbaar over: ontslag uit GGz en dreigend uithuiszettingen.
Emmen	10				t '07	marginaal gehuisvesten
Enschede	8		13	tb	t '11	cliënten woonbegeleiding en personen die door de woningcorporatie uit huis zijn gezet (in MSK'10 betrof ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding)
Gouda	1	92		tb	t '09	OGGz-cliënten ingeschreven in instellingen in de regio (aantal in MSK'10 betrof marginaal gehuisvesten).
Groningen	35	18	15	↘[f]	t '11	huisuitzettingen; ex-gedetineerden; cliënten woonbegeleiding
Haarlem	8				t '10	meldingen via Brede Centrale Toegang Zuid-Kennemerland
Heerlen	120				t '07	mensen met postadres; zeer moeilijk plaatsbaren (samen 11%); problematische schulden (89%)
Helmond	52	22		tb	s '09	niet bekend
Hoorn	16				t '08	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting;
Leeuwarden	17	8	7	→[g]	t '11	mensen die uit huis zijn gezet; ex-gedetineerden
Leiden	31		9	tb	t '11	mensen die wegens huurschuld voor de kantonrechter zijn gedaagd
Maastricht	7				t '07	langdurig zorgafhankelijke cliënten vangnet
Spijkenisse	71	14		tb	t '11	niet bekend
Venlo			20	n	t '11	volwassen cliënten bemoeizorg N/M Limburg

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[b]	telling/ schatting en jaar[c]	omschrijving doelgroep laatste meting
Zwolle	2				t '10	ex-gedetineerden; ontslag uit GGz; dreigende huisuitzetting; cliënten woonbegeleiding

a Niet weergegeven zijn vier gemeenten die de omvang van de doelgroep niet schatten en acht gemeenten die in hun Stedelijk Kompas een omvang schatten op basis van een landelijke omvangsschatting.

b Betekenis van symbolen:

↗: meer dan 10% gestegen t.o.v. laatst bekende meting

→: minder dan 10% gestegen of gedaald t.o.v. laatst bekende meting

↘: meer dan 10% gedaald t.o.v. laatst bekende meting

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

n: nieuwe telling

tb: trendbreuk als gevolg van nieuwe definitie of meetmethode, cijfers kunnen niet over de jaren met elkaar vergeleken worden.

c Amersfoort: in vorige meting ook cliënten bemoeizorg, in deze meting niet

d Arnhem: in deze meting ook cliënten meldpunt ontruimingen, in vorige meting niet. Zonder deze cliënten zou het aantal lager zijn dan vorige meting

e Breda: aantallen op peildatum in registraties; vorige meting aantallen OGGz-doelgroep met huisvesting

f Groningen: als schatter voor het aantal ex-gedetineerden in 2011 is de uitstroom uit detentie in de gemeente Groningen in 2012 genomen. In 2011 werd het aantal aanzeggingen tot huisuitzettingen gerapporteerd; in 2012 het aantal huisuitzettingen.

g Leeuwarden: naar verwachting is het aantal ongeveer gelijk aan 2010. Aantallen ex-gedetineerden zijn gebaseerd op 10 maanden in 2011, niet over het hele jaar. In november en december 2011 kon het Veiligheidshuis geen gegevens aanleveren over aantallen ex-gedetineerden vanwege de overgang naar een nieuw registratiesysteem.

4.4 Zwerfjongeren

In 2010 kwamen het Rijk, lokale overheden en zorgaanbieders de definitie van zwerfjongeren overeen (Ministerie voor Jeugd en Gezin, 2010, kader 4.3).

Kader 4.3. Definitie zwerfjongeren Ministerie voor Jeugd en Gezin

> *Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen.*
> In de toelichting op deze definitie worden jongeren die verblijven in een stabiele woonomgeving als begeleidwonenprojecten, Jeugdzorgvoorzieningen en foyers de jeunesse uitgesloten van de definitie.

In een in 2011 verschenen telling (Brummelhuis en Drouven, 2011) werd het aantal zwerfjongeren in 2010 in Nederland geschat op bijna 8.000 op jaarbasis en 3.600 op enig moment. De schattingen van de aantallen zwerfjongeren van het Trimbos-instituut op basis van opgaven van centrumgemeenten zijn minder minder hard, omdat niet altijd duidelijk is hoe de cijfers tot stand zijn gekomen en vanwege de in de inleiding van dit hoofdstuk genoemde beperkingen van de gegevens. Op basis van de opgaven van gemeenten kan het totaal aantal zwerfjongeren in 39 centrumgemeenten in de periode 2011/'12 geschat worden op 2.500, ofwel 2 zwerfjongeren op elke 10.000 inwoners. Wanneer het aantal zwerfjongeren in de vier grote steden[11] geschat wordt op ca 1.000- 1.500, zou dat een Nederlands totaal in de orde van grootte van 3.800 zwerfjongeren opleveren.

Het geschatte totaal aantal zwerfjongen in 39 centrumgemeenten in de periode 2011/'12 van 2.500 is iets lager dan voorgaande perioden: 2.700 in 2011/'10 en 3.200 in 2010/'09. In 2012 actualiseerden in totaal 21 centrumgemeenten hun gegevens over aantallen zwerfjongeren in hun verzorgingsgebied. Van hen waren er dertien die lagere aantallen rapporteerden dan in eerdere jaarrapportages, tegen zes die hogere aantallen noemden en twee met min of meer gelijke aantallen. Ook bij deze trend is voorzichtigheid geboden bij het trekken van conclusies over bijvoorbeeld effecten van (preventief) beleid of de economische crisis: bij zeker zeven van de 21 gemeenten met nieuwe cijfers is aannemelijk dat de cijfers niet vergelijkbaar zijn over de verschillende jaren.

Tabel 4.4. Aantallen zwerfjongeren per 10.000 inwoners in de regio in de Monitor Stedelijk Kompas 2010, 2011 en 2012 volgens opgaven van de centrumgemeenten; stijging en daling ten opzichte van vorige meting en kenmerken van de laatste meting

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[a]	telling / schatting	centrum / regio	jaar-basis / peil-datum (jb/p) [b]	toelichting
Alkmaar	2	5	6	→	schatting	regio	jb '12	
Almelo	0	0			telling	regio	jb '11	
Almere	13	4	2	↘	telling	regio	jb '11	
Amersfoort	1						< '09	
Apeldoorn	3	4	3	↘	telling	regio	jb '12	
Arnhem	2	1	2	↗	telling	centrum	p jan '13	
Assen	1	0	2	↗	telling	centrum	jb '12	
Bergen op Zoom	2	5	2	↘	telling	regio	jb '12	
Breda	3	2			telling	regio	jb '10	
Delft		1			telling	centrum	jb '11	
Den Bosch		1			telling	regio	jb '11	
Den Helder	1						< '09	

11 Op basis van opgaven van de G4 in: (Tuynman en Planije, 2013)

Centrum-gemeente	aantal MSK'10	aantal MSK'11	aantal MSK'12	toe-/ afname[a]	telling / schatting	centrum / regio	jaar-basis / peil-datum (jb/p) [b]	toelichting
Deventer	2	2	0	↘	schatting	regio	jb '12	1.
Doetinchem		2			schatting	regio	jb '10	
Dordrecht	4	2	1	↘	telling	regio	p okt '12	
Ede	1	2	1	↘	telling	regio	jb '12	
Eindhoven	3				telling	regio	p dec '10	
Emmen	4	2			telling	regio	jb '10	
Enschede	3	2			telling	regio	jb '11	
Gouda		1	2	↗	telling	regio	jb '12	
Groningen	1	1	1	→	telling	regio	p dec '11	
Haarlem	3		1	↘	telling	regio	p jan '13	
Heerlen		6			telling		jb '10	
Helmond	1		4	↗	telling	regio	jb '12	2.
Hilversum	3						< '09	
Hoorn	2				schatting	regio	jb '07	
Leeuwarden	1	1	2	↗	telling	regio	jb '10	
Leiden	2		1	↘	telling	centrum	p dec '12	
Maastricht		2	1	↘	telling	centrum	jb '11	
Nijmegen	2						< '09	
Oss	4		1	↘	schatting	regio	jb '12	
Purmerend	1	2	1	↘	telling	regio	p dec '12	
Spijkenisse		2			telling		p dec '10	
Tilburg	2	1	3	↗	telling	regio	jb '12	3.
Venlo	2	4			telling		p dec '10	
Vlaardingen	3	1			telling	centrum	j2010	
Vlissingen	2		0	↘	schatting	regio	p dec'12	4.
Zaanstad	3	4	4	↘	telling	regio	jb '12	
Zwolle	2				telling	centrum	jb '10	

a veranderingen (pijltjes):

↗: meer dan 10% gestegen t.o.v. laatst bekende meting

→: minder dan 10% gestegen of gedaald t.o.v. laatst bekende meting

↘: meer dan 10% gedaald t.o.v. laatst bekende meting

geen pijltje: geen nieuwe gegevens

n: nieuwe telling

b weergegeven is het jaartal waarop de gegevens van de laatste meting betrekking hebben. <'09 betekent dat dit aantallen zijn die opgegeven zijn in het in 2008 ingediende Stedelijk of Regionaal Kompas van de centrumgemeente en het jaartal van de meting niet genoemd staat.

Toelichtingen:

1. Deventer: vorige meting betrof een telling van het aantal zwerfjongeren (al dan niet in traject) op jaarbasis in de regio. Het laatste aantal betreft een schatting van het aantal zwerfjongeren met traject in de centrumgemeente. Het aantal met een traject is lager dan het aantal dat nog geen traject heeft.
2. Helmond: vorige meting betrof een schatting, het recente aantal een telling, inclusief jongeren die zich niet hebben gemeld bij de opvang (zogenoemde 'bankslapers').
3. Tilburg: het aantal zwerfjongeren in 2011 was alleen gebaseerd op het aantal Antilliaanse en Arubaanse risicojongeren dat deelnam aan een begeleid-wonenprogramma, Direkshon. Het aantal zwerfjongeren in 2012 is gebaseerd op de definitie: feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen.
4. Vlissingen: de gemeente geeft aan dat de laatste schatting onbetrouwbaar is.

5 Doelbereik en prestaties

De Stedelijke en Regionale Kompassen van de centrumgemeenten werden opgesteld met het Plan van Aanpak maatschappelijke opvang van de vier grote steden als voorbeeld. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de meeste steden de vier hoofddoelstellingen van dit plan overnamen:

1. het voorkomen van huisuitzettingen en dakloosheid als gevolg van huisuitzettingen;
2. het voorkomen van dakloosheid als gevolg van ontslag uit detentie en intramurale zorg;
3. daklozen voorzien van een integraal traject gericht op een stabiele inkomens- en huisvestingssituatie en passende hulpverlening;
4. het verminderen van overlast gerelateerd aan dakloosheid.

Deze doelstellingen werden –mede op advies van de VNG– over het algemeen specifiek, meetbaar en tijdsgebonden geformuleerd. Daarmee zou de voortgang en de effectiviteit van het beleid gevolgd kunnen worden. Het op basis van kwantitatieve indicatoren meten van de effecten en resultaten van het beleid van alle vier de doelen blijkt voor de meeste centrumgemeenten in de praktijk een te bewerkelijke operatie. Slechts zeer weinig gemeenten maten indicatoren over dakloosheid na detentie of uitval uit zorg (het tweede doel) of over overlast gerelateerd aan dakloosheid (het vierde doel). De centrumgemeenten kiezen er eerder voor om het doelbereik aannemelijk te maken aan de hand van beschrijvingen van verrichte activiteiten en processen.

Dit hoofdstuk blikt terug op het doelbereik en de geleverde prestaties voor de twee meestgenoemde en best gedocumenteerde doelstellingen: het voorkomen van huisuitzettingen en het organiseren van integrale persoonsgerichte trajecten. Daarbij moet bedacht worden dat de meeste gegevens niet goed met elkaar vergelijkbaar zijn, bijvoorbeeld door andere definities, meetmethoden, of processen die ten grondslag liggen aan de resultaten. In hoofdstuk 6 wordt voor iedere centrumgemeente een kort overzicht gegeven van de stand van zaken. Daarin wordt ook informatie gegeven over de doelstellingen die (nog) niet meetbaar zijn geformuleerd.

Het beleidskader van het Stedelijk Kompas loopt in veel gemeenten tot of tot en met 2014. In 2011 en 2012 hebben al vijftien gemeenten nieuwe Stedelijke of Regionale Kompassen of beleidskaders maatschappelijke opvang opgesteld. Bij deze vijftien nieuwe beleidskaders valt op dat tien centrumgemeenten de oude hoofddoelstellingen hebben verlaten en vervangen door nieuwe doelen. Ook de vijf die een deel van de oude doelstellingen herformuleerden, benoemden nieuwe doelstellingen. Vaak terugkerende thema's in deze nieuwe doelstellingen zijn:

- preventie, signalering en bemoeizorg;
- financiële hulpverlening;
- participatie, activering en dagbesteding;
- herstel en uitstroom;
- zwerfjongeren.

5.1 Voorkomen van huisuitzettingen

De meeste gemeenten hebben in hun beleid doelen opgenomen om dakloosheid als gevolg van huisuitzetting te voorkomen. Huisuitzetting is een van de oorzaken van dakloosheid: in Groningen maakte 12% van de personen die uit huis gezet zijn binnen een jaar gebruik van de maatschappelijke opvang (Oldersma, 2012: 9), en in de vier grote steden vindt 13% van de aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang plaats binnen drie maanden na huisuitzetting (Tuynman en Planije, 2013). Er zijn in deze jaarrapportage 27 gemeenten die kwantitatieve informatie konden verstrekken over aantallen huisuitzettingen.

Gemiddeld genomen is in 24 gemeenten het aantal huisuitzettingen[12] sinds hun respectievelijke nulmetingen bij de laatste meting afgenomen met 4%. Bij woningcorporaties die zijn aangesloten bij Aedes nam het aantal huisuitzettingen in de periode 2006-2012 af met 10%. In zes gemeenten nam het aantal huisuitzettingen sinds de nulmeting toe, en in achttien gemeenten nam het aantal huisuitzettingen sinds de nulmeting af.

Aedes meldt dat het totaal aantal huisuitzettingen in 2012 toenam ten opzichte van 2011. Er waren veertien gemeenten die cijfers aanleverden over het jaar 2012. In zeven van deze gemeenten was het aantal huisuitzettingen in 2012 lager dan de vorige meting, in zes hoger[13]. Een en ander kan afgeleid worden uit tabel 5.1. Bij het lezen van deze tabel moet rekening gehouden worden met de volgende kanttekeningen:

- sommige gemeenten tellen alleen huisuitzettingen als gevolg van huurschuld, andere alle huisuitzettingen, dus ook bijvoorbeeld vanwege oneigenlijk gebruik of hennepteelt;
- sommige centrumgemeenten tellen huisuitzettingen in hun gemeente, andere in alle gemeenten in hun regio;
- de centrumgemeente Leeuwarden verstrekte aantallen personen die uit huis gezet werden, niet aantallen huisuitzettingen;
- de centrumgemeente Assen meldt het aantal huisuitzettingen als percentage van het totaal aantal woningen van woningbouwcorporaties (vergelijkbaar met hoe de G4 rapporteren).

Zie verder ook hoofdstuk 6 voor toelichtingen per gemeente.

12 cq personen die uit huis gezet zijn, cq het percentage ontruimde woningen op het totale woningbestand van corporaties.

13 Eén gemeente leverde geen eerder cijfer om mee te vergelijken.

Tabel 5.1. Aantal huisuitzettingen in 26 centrumgemeenten en totaal aantal huisuitzettingen uit bij Aedes aangesloten wooncorporaties, 2006-2012 en procentuele toe- of afname ten opzichte van nulmeting[a]

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	tov t0 (%)[a]
Almelo (regio)[b]			103	80	63	77		-25
Almere (gemeente)[c]	196			162	148	159		-19
Amersfoort (gemeente)							69	--
Apeldoorn	46			38	27	26	35	-24
Arnhem (gemeente)				153	139	136	141	-8
Assen (regio)[d, e]	0,22%	0,31%	0,30%	0,27%	0,23%	0,25%		+14
Breda (gemeente)		113		91	76		86	-24
Den Helder (gemeente)		16			14	4	13	-19
Deventer (regio)	100		78	70				-30
Doetinchem (regio)					86	97	74	-14
Dordrecht (regio)					140			--
Ede (gemeente)[f]						58	48	-17
Enschede (gemeente)[g]			168	163	137	129		-23
Eindhoven (gemeente)			146		126		110	-25
Groningen (regio)[h]			266	239	199	219		-18
Haarlem (gemeente)				57		75	108	+89
Heerlen (gemeente)				129	65	88	80	-38
Helmond (gemeente)		86			67			-22
Leeuwarden (regio)[i,j]			275	225	212			-23
Leiden (gemeente)		46		42		29	17	-63
Maastricht					55	57		+4
Nijmegen (gemeente)		133			87	87	71	-47
Purmerend (gemeente)				27		17	14	-18
Tilburg (gemeente)						100	290	+190
Venlo (regio)[k]				72				--
Vlaardingen			85				117	+38
Zwolle (regio)[ll,m]			62	73				+18
Aedes (Nederland)[n,o]	7.507	8.550	7.632	5.862	5.889	6.000	6.750	-4

Toelichtingen en bronnen:

a Getoond worden absolute aantallen, behalve bij Assen.

Toe- of afname van het aantal in de laatste meting ten opzichte van dat in de nulmeting in procenten. Deze is berekend door de laatste meting (het meest rechtse getal in de rij) af te trekken van de nulmeting (het meest linkse getal in de rij) en dit verschil te delen door de numeting. Leesvoorbeeld voor de eerste rij: 77 huisuitzettingen in Almelo, Hengelo en regiogemeenten in 2011 is 25% minder dan 103 huisuitzettingen in 2008.

b Bron: Monitor huisuitzettingen en preventie Twente (Kruize, Biesma en Bieleman, 2012)

c Bron: Flevomonitor 2011 (Benschop, Wouters en Korf, 2012)

d Bron t/m 2010: Daklozenmonitor Assen 2006-2010 (Oldersma, 2012a); 2011: Gemeente Assen

e Aantal huisuitzettingen als percentage van het totaal aantal woningen in corporatiebezit. tov t0: Het percentage in 2011 is 14% hoger dan in 2006

f 2012 extrapolatie op basis van halfjaarcijfers

g Gegevens op regionaal niveau zijn te vinden in Kruize, Biesma en Bieleman (2012)

h Bron: Dak- en thuislozenmonitor Groningen 2003-2011 (Oldersma, 2012b)

i Bron: Dak- en thuislozenmonitor Fryslân (Oldersma et al, 2011)

j Aantallen personen die uit huis gezet zijn

k Bron: Rapportage monitor regionaal kompas Noord- en Midden Limburg (Seinpost, 2011)

l Bron: Overijsselse dak- en thuislozenmonitor (Biesma et al, 2010)

m In 2009 is in de regio Zwolle het aantal huisuitzettingen over een groter aantal woningcorporaties berekend dan in 2008

n Huisuitzettingen als gevolg van huurschuld maken 79% uit van het totaal aantal huisuitzettingen.

o Bron: Enquête bedrijfstakinformatie Aedes 2012, in: http://www.aedes.nl/content/artikelen/klant-en-wonen/schuldhulpverlening/feiten-en-cijfers/Aantal-huisuitzettingen-per-jaar.xml, geraadpleegd 27 mei 2013

5.2 Dakloze mensen voorzien van een individueel trajectplan

De meeste gemeenten, 27, hebben zich in hun Stedelijke en Regionale Kompassen voorgenomen om dakloze personen te voorzien van een integraal, persoonsgericht traject[14]. Dat houdt in dat dakloze mensen een persoonlijk trajectmanager toegewezen krijgen die samen met hen werkt aan verbetering van de situatie op belangrijke terreinen als wonen, inkomen, zorg en dagbesteding. Vorig jaar stelden nog 30 gemeenten zich dit doel. De afname komt doordat een aantal gemeenten deze doelstelling heeft verlaten of minder integraal heeft geformuleerd (bijvoorbeeld alleen gericht op activering). Er zijn inmiddels veertien centrumgemeenten met gegevens over het aantal dakloze mensen dat voorzien is van een traject (tabel 5.2).

De cijfers zijn onderling niet vergelijkbaar tussen de gemeenten, al was het alleen al vanwege verschillen in de omvang van de gemeente, maar er zijn ook inhoudelijke verschillen die puur kwantitatieve vergelijking onwenselijk maken:

- niet alle gemeenten beogen hetzelfde te bereiken met een traject: de meeste mikken op stabilisering van de inkomens- en woonsituatie en het op gang brengen van passende hulpverlening, maar een aantal hebben ook doelen gesteld op het gebied van dagbesteding of betaald werk, of uitstroom naar (begeleid) zelfstandig wonen. Bij een aantal gemeenten wordt uit de aangeleverde informatie niet duidelijk wat de trajecten beogen te bereiken. De gemeenten die minder integrale trajecten rapporteren, bijvoorbeeld in uitsluitend de verslavingszorg of schuldhulpverlening, zijn niet getoond;

14 Sommige gemeenten spreken van persoonlijke begeleidingsplannen.

- de doelgroep die in aanmerking komt voor een traject niet altijd gelijk: soms zijn het nieuwe dakloze personen die zich aanmelden, soms de dakloze personen die al bekend zijn (of allebei), soms ook de doelgroep dreigend daklozen;
- er zijn verschillende manieren om trajecten te tellen: toegewezen trajecten, actieve of lopende trajecten, of het cumulatieve totaal aantal gerealiseerde trajecten sinds aanvang van de meting.

Om de cijfers toch enigszins te kunnen beoordelen, worden in tabel 4.2 voor elke gemeente minstens twee cijfers getoond: naast het aantal gerealiseerde trajecten ook het aantal feitelijk en residentieel daklozen, of anders de streefwaarde of de omvang van de doelgroep. Wanneer het aantal gerealiseerde trajecten groter is dan de omvang van de doelgroep, komt dat meestal doordat deze gemeente cumulatieve aantallen rapporteert sinds aanvang van registratie. Het aantal trajecten loopt dan steeds verder op, terwijl de doelgroep per jaar in omvang stabiel blijft of schommelt.

Tabel 5.2. Doelbereik feitelijk- en/of residentieel daklozen in traject: aantal trajecten of mensen in traject en referentiegetal (omvang doelgroep cq streefwaarde), 14 centrumgemeenten, 2009-2012

Gemeente	Indicator en referentiegetal	2009	2010	2011	2012	Toelichting
Apeldoorn	lopende trajecten	237	298	450		1.
	aantal tot de doelgroep behorende personen dat is geregistreerd bij de MO	475	502	607		
Arnhem	actieve trajecten in zorgmonitor	7		188		
	feitelijk en residentieel daklozen			188		
Breda	feitelijk daklozen met herstelplan (% van totaal aantal feitelijk daklozen)				82 (42%)	
	residentieel daklozen met herstelplan (% van totaal)				131 (70%)	
	potentieel daklozen met herstelplan (% van totaal)				123 (25%)	
Den Helder	daklozen met zorgtraject		85	94	66	
	residentieel daklozen			85	66	
Deventer	kwetsbare burgers met traject			330	525	2.
	doelstelling 2014	1650				
Doetinchem	cumulatief aantal personen met traject	45	103	186	299	
	feitelijk en residentieel daklozen			157	194	
Ede	daklozen voorzien van traject			151	101	
	aanmeldingen feitelijk daklozen			151	172	
Eindhoven	operationele trajecten		299	362	553	
	aanmeldingen bij centrale toegang MO			704	1361	3.
Enschede	geregistreerde intakes centrale toegang MO			930		4.
	feitelijk en residentieel daklozen			312		

Gemeente	Indicator en referentiegetal	2009	2010	2011	2012	Toelich-ting
Groningen	dakloze personen met meest ernstige problematiek binnen 3 maanden voorzien van zorgplan				264	
	feitelijk en residentieel daklozen				824	
Tilburg	feitelijk/ residentieel daklozen met traject		71%	79%	91%	5.
	doel 2013				100%	
Venlo	aangeleverde trajecten			138		
	geplaatste cliënten in MO			519		6.
Vlaardingen	personen voorzien van zorgtraject				30	
	aanmeldingen				95	
Zwolle	aantal personen op peildatum voorzien van traject		94		168	
	feitelijk en residentieel daklozen			563		

Toelichtingen

1. Snelle toename in 2011 veroorzaakt doordat in dat jaar ook de personen bij Omnizorg meegerekend die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen, omdat Tactus/Omnizorg heeft aangegeven dat de woongemeente zoals in de registraties is opgenomen vaak niet actueel is. Bron: Intraval, 2012.
2. Weergegeven is het aantal trajecten gericht op wonen, zorg, werk en inkomen voor ex-gedetineerden en andere kwetsbare burgers met meervoudige problematiek. Er zijn geen cijfers bekend specifiek voor dakloze personen.
3. In 2011 werd nog niet iedere aanmelding geregistreerd bij de Centrale Toegang. Getoond is het aantal aanmeldingen van mensen met binding met Eindhoven en het aantal operationele trajecten. Het aantal mensen dat is toegewezen aan een trajectmanager is hoger, 964.
4. In principe volgt een traject op een intake. De centrale intake is bedoeld om uit- en doorstroom te bevorderen (Kruize, Biesma en Bieleman, 2011: 1).
5. In Tilburg is in 2012 is 74% van de mensen met traject voorzien van passende huisvesting en zinvolle dagbesteding.
6. Het aantal aanmeldingen werd ook geregistreerd. Het aantal plaatsingen is bij de nachtopvang en 24-uursopvang bijna gelijk aan het aantal aanmeldingen, in de crisisopvang niet.

In hoofdstuk 6 is bij de afzonderlijke gemeenten te lezen wat er bekend is over het werken met individuele trajectplannen.

6 Doelbereik en verrichte prestaties per gemeente

Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas hebben alle 39 centrumgemeenten een vragenlijst ontvangen (zie Bijlage 3: Vragenlijst Monitor Stedelijk Kompas 2012). Hierin werd in het gemeentespecifieke deel gevraagd om de stand van zaken weer te geven van de doelstellingen uit het Stedelijk Kompas. Een aantal gemeenten leverde geen of zeer beperkt (recente) informatie aan,waardoor het beeld mogelijk niet altijd volledig is.

6.1 Alkmaar

In het voorjaar van 2012 heeft het college van B&W de startnotitie Brede Heroriëntatie Opvang vastgesteld, met als doel te komen tot een vernieuwd stelsel van opvang. Na gesprekken met de betrokken organisaties, is er een ruwe schets gemaakt van een hernieuwd stelsel. Deze schets heeft zijn weerslag gekregen in een notitie 'Tussenresultaten brede heroriëntatie Opvang', die in oktober 2012 aan de raad is voorgelegd (Gemeente Alkmaar, 2012). In de nota worden de volgende bouwstenen genoemd om te komen tot een vernieuwd, flexibel en duurzaam betaalbaar stelsel voor de opvang:

1. Versterken en verbreden van de Centrale Voordeur.
2. Één multidisciplinair ambulant team.
3. Het delen van opvangcapaciteit en het terugbrengen van het aantal plaatsen begeleid wonen.
4. Meer nadruk op preventie, eigen kracht en inschakelen sociaal netwerk.
5. Scheiding van opvang en hulpverlening.
6. Housing First.
7. Wijkteams.
8. Inzet van methodieken en programma's die een beroep doen op de eigen kracht van de cliënt en zijn of haar sociale netwerk.

In het in 2008 opgestelde Stedelijk Kompas maatschappelijke opvang Alkmaar 2008-2014 formuleerde de gemeente Alkmaar de onderstaande ambities. Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas 2012 heeft de gemeente Alkmaar per doelstelling aangegeven of zij deze al dan niet verwacht te behalen.

Doel 1: In 2014 zitten alle daklozen in een traject. **Doel 2: Voor minimaal 60% van de daklozen is in 2014 huisvesting en dagbesteding geregeld.** **Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie of uitsluiting door instellingen komt vrijwel niet meer voor.**
De gemeente Alkmaar verwacht dat deze doelstellingen niet behaald gaan worden. Er is geen informatie aangeleverd die deze verwachting onderbouwt.
Doel 4: In 2014 is overlastgevend gedrag van de doelgroep teruggebracht tot maximaal 70% van het niveau van 2007.
De gemeente Alkmaar verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden maar leverde geen informatie die deze verwachting onderbouwt.
Doel 5: In 2011 is dakloosheid op grond van huisuitzetting gedaald tot minder dan 30% van het niveau in 2006.
Volgens opgave van de gemeente Alkmaar is de doelstelling behaald.

Zwerfjongeren
In het kader van de Tour Zwerfjongeren[15], is afgesproken dat men op zoek gaat naar alternatieven voor een bed in de opvang direct bij aanmelding/instroom van jongeren. Andere wegen worden gezocht zoals mogelijkheden voor kamerbewoning met begeleiding, maar ook die via de Eigen Krachtcentrale waarbij onderdak in de eigen sociale omgeving mogelijk wordt gemaakt. Daarnaast is de gemeente Alkmaar zelf bezig met het verbeteren van de ketensamenwerking waarbij het convenant uit 2009 nieuw leven wordt ingeblazen. Er worden afspraken in opgenomen wat betreft huisvesting. Deze ontbreken nu. Tevens wordt een uitvoeringsplan opgesteld (www.1stapvooruit.nl).

6.2 Almelo

De stand van zaken op de doelstellingen uit het Stedelijk Kompas (2008) van Almelo volgt hieronder.

Doel 1: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor
Het aantal huisuitzettingen in de gemeente Almelo is gedaald van 88 in 2008 naar 56 in 2012. Om te voorkomen dat mensen dakloos worden ten gevolge van huisuitzettingen zijn een meldpunt bemoeizorg en een meldpunt huurschulden in het leven geroepen. Woningstichtingen maken hiervan deel uit. Daarnaast is er extra financieel ingezet op bemoeizorg door woningstichtingen. De gemeente Almelo slaagt er op deze wijze in het aantal huisuitzettingen te beperken maar merkt op dat veel van de uit huis gezette mensen herplaatst worden. Ook komen huisuitzettingen steeds vaker voor als gevolg van huurschulden door de economische crisis.

15 Het ministerie van VWS wil de 43 centrumgemeenten voor maatschappelijke opvang ondersteunen in hun aanpak om zwerfjongeren weer op weg te helpen en perspectief te bieden voor de toekomst. Onder de noemer ‘een stap vooruit’ loopt sinds 2012 tot medio 2013 hiervoor een speciaal ontwikkeld ondersteuningsprogramma. Meer informatie is te lezen op www.1stapvooruit.nl.

Doel 2: Dakloosheid ten gevolge van detentie komt (vrijwel) niet meer voor
Almelo heeft een meld- en schakelpunt nazorg detentie ingesteld, dat moet zorg dragen voor een warme overdracht van de ex-gedetineerde naar de maatschappelijke opvang indien er geen andere huisvestingsoplossing wordt gevonden. Desondanks kan de gemeente niet uitsluiten dat het nog voorkomt dat iemand na detentie dakloos wordt.
Doel 3: Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor
Sinds 2011 is de zorgstructuur van signalering, doorverwijzing en opschaling versterkt met een extra procesmanager en diverse casuscoördinatoren die zorg dragen voor een adequate afwikkeling van het opgestelde zorgplan, waarvan onderdak/huisvesting een onderdeel is. Desondanks kan de gemeente niet uitsluiten dat het nog voorkomt dat iemand na uitval uit de zorg dakloos wordt.
Doel 4: De huidige daklozen en de daklozen die er vanaf nu nog bij komen, zijn voorzien van een traject bestaande uit inkomen, structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen, niet-vrijblijvende zorgtrajecten en, voor zover mogelijk, vormen van dagbesteding of werk
In 2011 zijn een aantal begeleide woonvormen gerealiseerd, waaronder een hostel voor chronisch verslaafden en risicojongeren met problemen in de thuissituatie. De Centrale Intake voor de Maatschappelijke Opvang Twente (CIMOT) behoort zorg te dragen voor een zo optimaal mogelijk hulpaanbod voor mensen die een beroep doen op de maatschappelijke opvang. Kwantitatieve gegevens of beleidsinformatie die kunnen onderbouwen of en in hoeverre men er in slaagt om de doelstelling te behalen, zijn niet aangeleverd.
Doel 5: Bij een groot deel van de doelgroep is het overlastgevende gedrag verminderd
De gemeenten Almelo verwacht deze doelstelling te behalen doordat een belangrijk deel van de chronisch verslaafde mensen opgenomen kan worden in een hostel. Aangenomen wordt dat dit gepaard zal gaan met vermindering van de overlast.

6.3 Almere

Hieronder volgt de stand van zaken op de doelstellingen uit het Stedelijk Kompas van Almere.

Doel 1: Het realiseren van een transitie van de aanpak van dakloosheid van sectoraal naar integraal Wmo, waarbij aansluiting plaatsvindt op de eerste zes prestatievelden en op terreinen belendend aan de Wmo. In 2014 is in alle relevante beleidsdocumenten van de gemeenten in Flevoland opgenomen hoe de doelgroepen (dreigend) daklozen en zwerfjongeren binnen dit beleidsonderdeel zijn opgenomen en hoe de realisatie van dit beleid wordt gemonitord.
Almere verwacht deze doelstelling te behalen. Er is inmiddels al sprake van meer samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen.
Doel 2: Meer preventie en stabilisatie groei. In 2014 is de totale omvang van de groep daklozen inclusief zwerfjongeren als percentage van de totale bevolking gelijk gebleven aan de omvang in 2010. De verhouding dreigend daklozen/ feitelijk daklozen/residentieel daklozen is verschoven naar 40% minder feitelijk daklozen
Om deze doelstelling te behalen, is in 2012 ingezet op de verdere ontwikkeling van de Centrale Toegang. Hiermee is het percentage persoonsgerichte trajecten toegenomen. Ook is er een laagdrempelige huiskamer voor zwerfjongeren gerealiseerd. Het percentage feitelijk daklozen is in 2012 gelijk gebleven ten opzichte van het totaal. Met het oog op de economische ontwikkelingen is het nog de vraag of dit naar 40% minder verschoven gaat worden in 2014.

Doel 3: Meer integrale persoonsgerichte trajecten. 95% van degenen die een integraal traject doorlopen, hebben een inkomen, passende woonvoorziening, begeleiding/zorg, vorm van participatie, dagbesteding en zo mogelijk werk.
Almere verwacht deze doelstelling te behalen, onder meer door de verdere ontwikkeling van de Centrale Toegang, het monitoren van de voortgang van de trajecten en de nazorg.
Doel 4: Meer nazorg ex-gedetineerden en overlastvermindering. **70% van de ex-gedetineerden ontvangt, indien gewenst een nazorg traject gericht op 1 of meer van de 5 gebieden; ID, werk/inkomen, huisvesting, zorg en schuldhulpverlening.**
In 2011 is een nazorgtraject geregeld voor 204 van de 550 ex-gedetineerden die zijn vrijgekomen. In 2012 zijn werkprocessen omschreven en is het gemeentelijk beleid en de ketenaanpak meer integraal geworden. Naar verwachting van de gemeente wordt de doelstelling niet bereikt, onder meer door terugloop van vragen voor interventie en doordat er de komende jaren minder financiële middelen ter beschikking komen.
Doel 5: Minder uitval uit zorg. **Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt in 2014 (vrijwel) niet meer voor.**
Almere verwacht deze doelstelling te behalen. De monitoring verloopt inmiddels beter, bij uitval uit zorg wordt Vangnet en Centrale Toegang ingeschakeld.
Doel 6: Minder zwerfjongeren. **Het percentage zwerfjongeren in de bevolkingsgroep 18-25 jaar is in 2014 gelijk gebleven ten opzichte van het percentage in 2010.**
Naar verwachting wordt deze doelstelling gehaald. Almere baseert dit onder meer op basis van de cijfers uit de Flevomonitor. Ook zijn er verschillende initiatieven genomen waarbij zwerfjongeren als doelgroep in de aandacht stonden. Bij de Tour Zwerfjongeren is gekozen voor invoering van de ‘wrap around care’ als model voor procesregie in de aanpak zwerfjongeren. Uitgangspunten zijn: 1) de behoefte van zwerfjongeren aan een zelfgekozen vaste begeleider die samen met hen de regie voert over het plan van aanpak, en; 2) de realisatie van effectieve en efficiënte samenwerking tussen organisaties die verantwoordelijk zijn voor het inzetten van de benodigde zorg en ondersteuning. Daarnaast is er een laagdrempelige huiskamer voor (zwerf)jongeren geopend, is er een Paja! project* gedaan in de opvang en wordt er gewerkt met het Elektronisch Signaleringssysteem Alle Risicojeugd (ESAR). *Paja! staat voor Participatie Audits in zorg en Welzijn. De kern van deze methodiek is dat jongeren in opvangvoorzieningen zelf hun begeleiding en opvang beoordelen. De uitvoering van zo’n keuring ligt in handen van een jongerenteam.

6.4 Amersfoort

In 2012 heeft de gemeente Amersfoort ingezet op de volgende doelen:

Preventie en vroegsignalering
De gemeente subsidieerde verschillende aanbieders van bemoeizorg die (dreigend) daklozen signaleren en motiveren om hulp te aanvaarden. Daarnaast organiseerde de GGD MN voor Amersfoort een casusoverleg OGGz. Dit casusoverleg leidde meldingen toe naar passende hulp en coördineerde complexe/onduidelijke casussen en bewaakte daarbij de uitvoering van de afspraken tussen hulpverleners voor hulp op maat. Ondanks de krapte in de bemoeizorg wordt er door goede samenwerking veel bereikt, aldus de gemeente.

Intensieve inzet op voorkomen huisuitzettingen, woonoverlast en financiële problematiek
In 2012 waren er in Amersfoort in totaal 69 huisuitzettingen, 57 daarvan kregen geen integraal traject van de GGD MN. De overige 12 huisuitzettingen vonden plaats nadat een integraal traject vastliep en eindigde in een huisuitzetting. Bestaande trajecten voor het voorkomen van huisuitzettingen zijn voortgezet. Daarnaast is een pilot gestart met een nieuwe aanpak die zorg combineert met meer dwang en drang. Er is een verbeterslag gemaakt in de aanpak. Echter, de GGD MN had nog moeite met de cultuurverandering van de combinatie van zorg met dwang en drang. Vanaf 2013 gaat de uitvoeringsregie voor die aanpak naar de gemeente, als er sprake is van woonoverlast en de samenwerking met de GGD MN wordt voortgezet voor het inventariseren en analyseren van alle situaties met meervoudige problematiek met of zonder woonoverlast. Voor de andere OGGz situaties zonder woonoverlast blijft de GGD MN de uitvoeringsregie voeren.
Verbeteren van de kwaliteit van de opvangvoorzieningen en het bevorderen van de uitstroom in deze voorzieningen
Amersfoort heeft haar beleid gericht op het scheiden van doelgroepen voortgezet. Ook gecontinueerd zijn de bezoeken van de GGz aanbieders binnen de opvangvoorzieningen om ter plekke te kijken of er bij cliënten GGz-problematiek speelt. Dit vermindert het aantal zorgmijders en zorgt voor snellere indicatiestelling van de AWBZ of Zorgverzekeringswet. De voortgang wordt gevolgd aan de hand van rapportages van ketenpartners in (jaar)verslagen en vanuit mondeling overleg.
Passend en flexibel aanbod van opvangvoorzieningen en daarbij bezuinigen 'op de stenen'
De gemeente Amersfoort geeft aan dat het in 2012 nog niet is gelukt om draagvlak te krijgen voor definitieve locaties van twee bestaande, laagdrempelige opvangvoorzieningen. Eind 2012 is een Raadspeiling gehouden. Eind april 2013 heeft de Raad gekozen om de tijdelijke locatie voor de alcoholopvang aan te wijzen als definitieve locatie en daarnaast de tijdelijke locatie voor de dagopvang om te zetten in een definitieve locatie en deze uit te breiden met de nachtopvang en de winteropvang. Hiermee kunnen de bezuinigingen op de stenen worden doorgevoerd.
Intensievere samenwerking zorgkantoor/zorgverzekeraar
In navolging van het convenant heeft de zorgverzekeraar kosten overgenomen van enkele activiteiten rondom verslavingsbehandeling die voorheen door de gemeente werden gefinancierd. De verantwoording en subsidieafspraken met onze instelling voor verslavingszorg maken duidelijk dat de zorgverzekeraar deze overheveling voor 2012 heeft gerealiseerd. Het betreft een gefaseerde overheveling. De andere samenwerkingsacties verlopen iets trager, dit hangt ook samen met de reorganisatie van de zorgverzekeraar. Voor 2013 wordt een snellere voortgang verwacht.

6.5 Apeldoorn

Apeldoorn heeft geen nieuwe (kwantitatieve) gegevens aangeleverd ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas 2012. In opdracht van de gemeente Apeldoorn, voert Intraval jaarlijks de Monitor Regionaal Kompas Oost-Veluwe uit. Onderstaande tabel geeft de cijfers voor de periode 2009 -2011, behorend bij de indicatoren Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang, Oost-Veluwe.

Indicatoren Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang, Oost-Veluwe

	2009	**2010**	**2011**
Aantal inwoners Oost-Veluwe	251.500	251.831	252.296
Huisuitzettingen			
- Aantal huisuitzettingen bij woningcorporaties Apeldoorn	38	27	26
- % ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen Apeldoorn	0,22%	0,16%	0,14%
Detentie			
Aantal tot de doelgroep behorende ex-gedetineerde personen dat zich meldt bij de maatschappelijke opvang (binnen 30 dagen na ontslag uit detentie en in die periode dakloos was[16])	43	26	28
Zorg*			
Aantal tot de doelgroep behorende personen dat is geregistreerd bij de maatschappelijke opvang [17]	475	502	607
Aantal nieuwe meldingen bij de maatschappelijke opvang ongeacht na hoeveel dagen en ongeacht de reden (aanname: binnen 30 dagen)[18]	142	142	132
Begeleidingsplan en stabiele mix**			
Aantal tot de doelgroep behorende personen met een intake/screening en een begeleidingsplan aangeboden/gestart:[19]			
- aantal aangeboden/gestarte nieuwe begeleidingsplannen	237[20]	136	339
- aantal lopende begeleidingsplannen	237	298	450

Bron: Intraval - Monitor Regionaal Kompas Oost-Veluwe, concept 13 april 2012

** Niet alleen het totaal **aantal cliënten** dat is geregistreerd is bij Iriszorg (Crisisopvang en Beekbergen) en Omnizorg (zoals in voorgaande jaren), maar ook het aantal nieuwe meldingen bij deze instellingen. Bij het berekenen van het totaal aantal personen dat is geregistreerd bij de maatschappelijke opvang, zijn in 2011 ook de personen bij Omnizorg meegerekend die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen, omdat Tactus/Omnizorg heeft aangegeven dat de woongemeente zoals in de registraties is opgenomen vaak niet actueel is. Wanneer de personen bij Omnizorg die volgens de registraties buiten Oost-Veluwe wonen buiten beschouwing worden gelaten (zoals in eerdere jaren), komt het aantal personen dat is ingeschreven bij de maatschappelijke opvang uit op 498 i.p.v. 607. Bij het berekenen van het aantal nieuwe meldingen is wèl uitgegaan van de geregistreerde woonplaats, aangezien het hier om actuele meldingen en dus om actuele informatie gaat. Het aantal nieuwe meldingen in 2011 is exclusief de crisisopvang van Iriszorg, aangezien van deze personen niet bekend was op welk moment ze zich hebben gemeld. Naar schatting gaat het om circa 10 personen.*
*** De relatief hoge aantallen in 2011 zijn te verklaren doordat Horeb in 2011 voor het eerst gegevens heeft aangeleverd over het aantal gestarte begeleidingsplannen. Wanneer de cliënten van Horeb buiten beschouwing worden gelaten komt het aantal nieuwe begeleidingsplannen uit op 114, het aantal lopende plannen op 225.*

16 Aangezien de datum van invrijheidstelling niet bekend is, is niet aan te geven binnen hoeveel dagen deze ex-gedetineerden zich bij de maatschappelijke opvang hebben gemeld.

17 Aantal unieke personen dat in beeld was bij IrisZorg (Crisisopvang en Beekbergen) en Omnizorg.

18 Aantal unieke personen dat zich nieuw heeft gemeld bij IrisZorg (Crisisopvang en Beekbergen) en Omnizorg.

19 Meegerekend zijn cliënten van Tactus, Omnizorg, IrisZorg, Leger des Heils, Menorah, de Ontmoeting, de Overbrugging en (sinds 2011) Horeb aan wie een begeleidingsplan is aangeboden/gestart.

20 Het gaat hier om het aantal begeleidingsplannen dat in 2009 of eerder is aangeboden.

6.6 Arnhem

In 2011 is het 'masterplan Minder Opvang, Beter Leven (MOBL)' opgesteld. Het masterplan richt zich op de brede doelgroep voor maatschappelijke zorg en OGGz, inclusief personen die dak- of thuisloos zijn. Het uitgangspunt van het masterplan is dat zorg in principe tijdelijk is en dat mensen zo snel mogelijk de regie op het eigen leven herwinnen (Gemeente Arnhem, 2011). De ambitie 'minder opvang, beter leven' kan volgens het masterplan alleen gerealiseerd worden met de volgende principes:

- Meer inzet op preventie
- Betere sturing op instroom, doorstroom en uitstroom
- Preventie en nazorg in de eigen leefomgeving
- Financiering op basis van trajecten
- Sluitende financieringsystemen
- Helderheid over wie wat doet
- Werken vanuit een nieuwe professionaliteit
- Voorkomen van overlast

Het beleid heeft vier pijlers: Toegang & Trajecten, Preventie & Signalering, Opvang & Herstel en Nazorg & Activering. Hieronder volgt voor elk van de pijlers een korte indruk van de verrichte inspanningen in 2012.

Toegang & Trajecten
De Centrale Toegang (CT) is de plek waar het complete hulpaanbod voor een cliënt samenkomt van instroom tot en met de uitstroom. Vanuit de CT vindt de coördinatie plaats van de samenwerking op de verschillende leefgebieden. Bij aanvang van een traject, vindt registratie in de Zorgmonitor plaats. Dit systeem volgt de cliënt. Van hieruit start het trajectplan, een op maat gesneden totaalpakket aan zorg en dienstverlening waarvoor een trajectmanager verantwoordelijk is. Het traject pakt de 8 leefdomeinen in samenhang aan. Dit zijn huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk, verslaving, psychiatrie, gezondheid en veiligheid.

Er zijn afspraken gemaakt rond trajectfinanciering, deze zijn opgenomen in de subsidiebeschikkingen voor 2013. In het jaar 2012 is gewerkt aan het omvormen van de Zorgmonitor, naar het cliëntvolgsysteem (CVS) regio Arnhem.

Preventie & Signalering
Het terugdringen van het aantal dak- en thuislozen begint bij goede preventie en betere signalering. Maatregelen om dit te realiseren zijn:
- *Versterken van de zorgnetwerken in alle regiogemeenten*
- *Voorkomen van dreigende huisuitzettingen*
- *Zo vroeg mogelijk signaleren en aanpakken van problematisch middelengebruik*
- *Aanpakken financiële problematiek gericht op zelfredzaamheid*
- *Dakloosheid jongeren voorkomen en een snelle uitstroom realiseren*

In 2012 zijn de afspraken rondom lokale zorgnetwerken/ overleggen zorg & overlast aangescherpt. Er zijn verbindingen met politie, OM en het veiligheidshuis.

Opvang & Herstel *Door meer nadruk te leggen op preventie, zal de instroom in de opvang aanzienlijk afnemen. Daarnaast is er meer aandacht voor voorzieningen die doorstroom en uitstroom bevorderen. Doel is om het verblijf in de opvang te beperken en mensen zo snel mogelijk door te leiden naar zelfstandig (begeleid) wonen, vervolgopvang of de juiste zorginstelling. Het aantal beschikbare plaatsen in de dag-, nacht- en crisisopvang kan daardoor in de periode 2011-2014 met 50% worden afgebouwd.*
In 2012 is de maatschappelijke opvang geherstructureerd. Er is een doorstroomvoorziening geopend en de dag-, en nachtopvang zijn gesloten; hiermee nam de capaciteit van de opvang af. Ook de Crisisopvang is gesloten, daarvoor in de plaats kwamen een kleinere Gezinsopvang en enkele crisisbedden in Wolfheze.
Nazorg & Activering Om meer mensen te laten uitstromen en ze ook op de lange termijn zelfstandig te laten wonen is meer aandacht voor nazorg noodzakelijk. In de praktijk is gebleken dat niet alleen projecten gericht op sociale activering en re-integratie, maar ook huisvesting met begeleiding belangrijk is bij de nazorg.
Er is in 2012 gewerkt aan uitbreiding woonvormen. Tijdelijk Wonen en Housing First zijn als pilots gestart, met het oogmerk ze definitief op te nemen in het aanbod van woonvormen, najaar 2013.

De voortgang van het Masterplan MOBL werd tot 1 januari 2013 gevolgd in de Zorgmonitor van VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden).
In het jaar 2012 is gewerkt aan het omvormen van de Zorgmonitor naar het Cliëntvolgsysteem (CVS) regio Arnhem. In het CVS is meer dan in de Zorgmonitor, procesinformatie opgenomen over de cliënten in de OGGz. Dit houdt in dat met ingang van 1 januari 2013 sprake is van een trendbreuk in de rapportages van de Centrale Toegang. De doelgroepen worden niet meer gemonitord als voorheen. De trajecten om de cliënten van A naar Beter te brengen worden nu gemonitord. Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de belangrijkste gegevens uit de MOBL Tussenrapportage (Gemeente Arnhem, 2013).

Omvang en samenstelling doelgroep

Doelgroep	Nov. '11	Jan. '12	Mrt. '12	Jan. '13
Daklozen				
• Daklozen in maatschappelijke opvang	95	98	112	56
• Residentieel daklozen[1]	39	38	38	23
• Dak- en thuislozen zonder maatschappelijke opvang[2]	50	52	54	30
Totaal	*184*	*188*	*204*	*109*
Zwerfjongeren[3]	46	56	60	*77*

Preventie				
• Zorgwekkende zorgmijders[4]	103	137	125	*112*
• Lokale Zorgnetwerken[5]	168	187	199	117
• Potentiële daklozen (voorheen weergegeven als daklozen zonder uitkering en thuislozen vanuit Arnhem)[6]			5	33
• Personen gemeld bij meldpunt ontruimingen[7]			41	332
Aantal huisuitzettingen	*2009*	*2010*	*2011*	*2012*
• drie corporaties in Arnhem	153	139	136	141

Bron: Gemeente Arnhem (2013). Minder opvang beter leven. Tussenrapportage MOBL, januari 2013. Versie 12 maart 2013

1. Residentieel daklozen zijn personen die zijn ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang, zgn vervolgopvang.
2. De groep dak- en thuislozen zonder maatschappelijke opvang is een gemêleerde groep. Er zijn zogenaamde buitenslapers, waarvan er enkele geen status hebben. Dat wil zeggen mogelijk wel recht hebben op verblijf, maar dusdanige psychiatrische problematiek dat toestemming / medewerking is vereist. Verder zijn er de thuislozen, dat wil zeggen personen die verblijven op adres(sen) waar men geen postadres mag hebben.
3. Definitie van zwerfjongeren in regio Arnhem: Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen tot 26 jaar met meervoudige problemen.
4. Aanmelding bemoeizorg (Vangnetteam, Ribw Zorgbemiddeling, opschaling OZO's en meldingen centraal meldpunt Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden/GGD.
5. Cijfers zijn aangepast naar aantal nieuwe meldingen/casussen in lokale zorgnetwerken (hier: gemeenten Rijnwaarden, Zevenaar, Duiven, Westervoort, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rozendaal en Doesburg.
6. Betreft mensen met een (tijdelijke) daklozenuitkering die geen gebruik hoeven/willen maken van maatschappelijke opvang (thuislozen). Afspraken met sociale dienst worden gemaakt om beter zicht te krijgen op deze doelgroep.
7. In januari 2012 is het meldpunt van start gegaan. Doel is om dreigende ontruimingen in een vroeg stadium te signaleren en waar mogelijk te voorkomen.

6.7 Assen

In 2012 is de uitvoering van de veranderagenda voor Zorg en Welzijn gestart. Eén van de vijf opgaven uit de veranderagenda is 'Kwetsbare mensen doen mee'. Om de opgave te kunnen realiseren, wordt de inzet verwacht van iedereen: kwetsbare Assenaren en hun sociale omgeving, inclusief vrijwilligers en mantelzorgers. Professionals op alle leefgebieden, dus niet alleen vanuit zorg, maar ook vanuit welzijn, wonen, werk en inkomen, mobiliteit en veiligheid. De gemeente ontschot door beleid en budget te bundelen en ziet toe op de realisatie van de integrale aanpak. Daarnaast is Assen als centrumgemeente maatschappelijke opvang verantwoordelijk voor de opvang van

dakloze mensen. Bij deze opgave horen de volgende acties:

1. Communicatie voor en door kwetsbare mensen. Assenaren hebben een beter beeld van kwetsbare mensen en de manier waarop zij aan de samenleving kunnen meedoen.
2. Eén huishouden, één, leefplan, één regisseur. Ketenpartners maken afspraken over een brede intake en gaan experimenteren met één leefplan per huishouden.
3. Gebiedsgebonden team. Een experiment moet uitwijzen of het aantal stedelijke teams verminderd kan worden.
4. Stabiele financiële situatie. Een stabiele financiële situatie voorkomt allerlei problemen. De gemeente maakt afspraken met professionele en vrijwilligersorganisaties over ondersteuning.
5. Dagbesteding en werken en leren. Slimme combinaties van voorzieningen voor inloop, dagbesteding en werkondersteuning dragen bij aan het leefplan voor kwetsbare Assenaren.
6. Integraal werken. Partners in uitvoering komen tot een integrale werkwijze waar hun cliënten optimaal van profiteren. Schotten worden hiervoor in kaart gebracht.
7. Oog voor maatschappelijke opvang. Uitvoerende partners brengen de gevolgen van de decentralisatie van de AWBZ in beeld voor de maatschappelijke opvang. Zij geven daarbij aan wat nodig is om cliënten het perspectief te bieden op ‘gewoon’ wonen.
8. Verantwoorden vanuit vertrouwen. Kwetsbare mensen staan centraal. Partners in de uitvoering kijken hoe zij kunnen verantwoorden op resultaat met zo min mogelijk bureaucratie.

Assen benoemde in haar Stedelijk Kompas 2008-2011 tien ‘deelaspecten’, elk met verschillende subdoelen, ambities en te ondernemen acties. Hieronder volgt de stand van zaken per deelaspect.

Doel 1: Beleid en aansturing op hoofdlijnen
Zie boven. Er is op interactieve wijze een nieuwe visie en veranderagenda Zorg en Welzijn 2012-2016 in de gemeente Assen vastgesteld. De kwetsbare burger staat hoog op de agenda.
Doel 2: Informatieverzameling, informatiebeheer en kennismanagement
Inkoop OGGz registratie- en cliëntsysteem is afgerond en het systeem wordt in 2013 operationeel. Jaarlijks wordt een daklozenmonitor gepresenteerd; er is beter zicht op de zorgmijdende doelgroep.
Doel 3: Een breed gedifferentieerd aanbod van woningen voor zelfstandige huisvesting van mensen die niet in eigen huisvesting kunnen voorzien.
Er zijn afspraken gemaakt met woningcorporatie over uitstroomwoningen; ex-gedetineerden maken nauwelijks gebruik van de maatschappelijke opvangvoorzieningen; waar nodig wordt maatwerkoplossing gezocht.
Doel 4: Ontwikkelen, beheren, volgen en evalueren van persoonlijke begeleidingsplannen
Het is de professionele verantwoordelijkheid van de MO-instelling om intake en begeleiding planmatig, methodisch en gestructureerd vorm te geven. Voor de zwerfjongerenopvang is door de zorgaanbieder een eigen methodiek ontwikkeld.

Doel 5: Effectieve preventiestrategieën
Voorgenomen huisuitzettingen van corporaties in grootste deel van de regio worden vooraf gemeld bij het OGGz-netwerk; het aantal ontruimde woningen t.o.v. het totaal aantal corporatiewoningen blijft beperkt tot 0,25%. De nazorg voor ex-gedetineerden is volgens Assen goed geregeld; er is een uitgebreid alcoholmatigingsprogramma onder jongeren uitgevoerd; een pilot nazorg jeugdzorg leidt tot zeer beperkte instroom in zwerfjongerenopvang. Volgens Assen is het programma 'Help de buurman (ver)zuipt' al jarenlang een succesvol preventieprogramma ontstaan uit cliënteninitiatief om dreigende 'Korsakov cliënten' te bereiken en in begeleiding te brengen.
Doel 6: Ambulante zorg voor kwetsbare mensen met psychiatrische en/of verslavingsproblemen en zorg voor mensen die te maken hebben met geweld in afhankelijkheidsrelaties
Assen biedt ambulante zorg voor de doelgroep. Uit eigen middelen worden gezinnen begeleid die uit huis gezet dreigen te worden. Ongeveer 30% van de doelgroep OGGz wordt toegeleid naar zorg.
Doel 7: Voorzieningen voor tijdelijke en langdurige opvang
Een nieuwe residentiële opvang voor dakloze mensen (capaciteit 12-14 bedden) is in Assen in gebruik genomen, evenals een opvang voor zwerfjongeren (8 appartementen + 4 passantenbedden= nachtopvang). De werkgerichte dagbesteding voor de doelgroep daklozen en verslaafden is gecontinueerd.
Doel 8: Voorzieningen voor gespecialiseerde zorg, in het bijzonder voor mensen met psychiatrische beperkingen, verslavingsgedrag en de combinatie van beide
De Verslavingszorg Noord Nederland heeft een aantal AWBZ-gefinancierde bedden gerealiseerd voor deze doelgroep; Ook het Leger des Heils heeft ten behoeve van de doelgroep extra capaciteit gekregen van het Zorgkantoor. In 2012 was er geen noodzaak om extra inspanningen te leveren.
Doel 9: Aantallen gebruikers van dagbesteding, activering
In 2012 maakten 61 personen gebruik van de arbeidsmatige dagbesteding, waarvan 26 trajecten door de gemeente Assen zijn gefinancierd.
Doel 10: Effectieve aanpak van overlast en veel voorkomende criminaliteit.
Noch de politie, noch de gemeente beschikt over cijfers met betrekking tot overlastmeldingen en criminaliteit, gerelateerd aan de doelgroep. Dit impliceert dat er geen of nauwelijks een causaal verband te leggen is en de overlast en criminaliteit veroorzaakt door de doelgroep nauwelijks bestaat.

6.8 Bergen op Zoom

De inzet van het Stedelijk Kompas van Bergen op Zoom is om een aantal maatschappelijke effecten in de regio te bewerkstelligen. Deze maatschappelijke effecten hebben betrekking op zowel de persoonlijke situatie van sociaal kwetsbaren als op de samenleving als geheel. De inzet is om:

- Meer (overlastgevende) zorgmijders in de zorg krijgen
- De leefsituatie van sociaal kwetsbare mensen te verbeteren
- Gevoelens van onveiligheid, veroorzaakt door het gedrag van een deel van de doelgroep, te verminderen
- Verloedering en overlast te bestrijden

Door middel van het investeren in preventie, opvang en herstel wordt ernaar gestreefd om de sociaal kwetsbare mensen te bereiken, te ondersteunen en naar zorg toe te leiden. Om dit te kunnen realiseren, onderscheidt Bergen op Zoom drie aandachtsvelden waarop geïnvesteerd wordt: 1) voldoende infrastructuur; 2) een sluitend signalerings- en zorgnetwerk van bemoeizorg/toeleiding naar zorg, en 3) effectieve persoonsgerichte zorg. Hieronder is per aandachtsveld de stand van zaken weergegeven.

Aandachtsveld 1: Voldoende infrastructuur met betrekking tot huisvesting van de kwetsbare mensen
In 2008 is een convenant afgesloten tussen woonvoorzieningen, gemeenten en zorgaanbieders. Volgens de gemeente Bergen op Zoom zijn er prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporatie over een breed scala van onderwerpen. Voor de doelgroep 'mensen die onaangepast woongedrag vertonen' ligt er een plan voor de bouw van een aantal wooneenheden volgens het concept van Skaeve Huse. In de gemeente Roosendaal wordt een woonvoorziening voor chronisch drugsverslaafden gerealiseerd. De procedure loopt nog. In april 2012 is een nulmeting uitgevoerd naar de leefbaarheid en veiligheid in de omgeving van de te realiseren woonvoorziening.
Aandachtsveld 2: Een sluitend signalerings- en zorgnetwerk van bemoeizorg/toeleiding naar zorg
In het Regionaal Kompas uit 2008 werd gewezen op het belang van investeren in een sluitend signalerings- en zorgnetwerk van bemoeizorg. Inmiddels is door de bestuurders van de betrokken regiogemeenten een plan vastgesteld voor de regionale uitwerking van bemoeizorg. In 2013 moet de uitvoering vorm gaan krijgen. In de regio zijn zes regiogemeenten Maatschappelijke Steunsystemen actief.
Aandachtsveld 3: Effectieve persoonsgerichte zorg
Door afspraken te maken zou de bestaande MO/OGGz-keten en de ondersteunende voorzieningen beter op elkaar aan moeten sluiten. Voor de doelgroep ex-gedetineerden is een districtscoördinator Nazorg aangesteld, voor de afstemming tussen de partijen. In 2010 werd al geconstateerd dat het voor de overige doelgroepen nog niet tot afspraken was gekomen. Ook in 2012 zijn deze afspraken nog niet gemaakt, volgens Bergen op Zoom is er geen extra inspanning gedaan mede vanwege toenemende problematiek in de maatschappelijke opvang.

Zwerfjongeren

De stap die is bepaald bij de Tour zwerfjongeren gaat om het vormgeven van een centraal punt met daarbij het organiseren van de zo gewenste persoonlijke begeleiding (maatje/buddy). Groot belang wordt daarbij gehecht aan zaken als laagdrempeligheid, snelle oplossingen, een juiste bejegening, het inspelen op talenten, het aanspreken op verantwoordelijkheid en de vormgeving van een goede dagbesteding. Dit kan niet anders dan via een intensivering van de samenwerking tussen organisaties en instellingen. Via een dergelijk centraal punt ontstaat inzicht in de omvang van de groep en de opgaven die in Bergen op Zoom en in de regio zelf opgepakt moeten worden (www.1stapvooruit.nl).

6.9 Breda

De hoofddoelstelling van het Stedelijk Kompas Breda is: Het realiseren van goede opvang en begeleiding (op maat) aan kwetsbare mensen, gericht op een aanvaardbaar maatschappelijk bestaan (Gemeente Breda, 2011):

1. Door vroegtijdige signalering en preventieve aanpak voorkómen van uitval uit de samenleving.
2. Indien toch sprake is van uitval, beschikbaarheid binnen 24 uur van goede opvang en begeleiding. De verblijfsduur is minimaal 6 en maximaal 12 weken.
3. Alle cliënten worden voorzien van een individueel begeleidingstraject.

De hoofddoelstelling is onderverdeeld in vijf subdoelstellingen. In de Eénmeting monitor Stedelijk Kompas (Gemeente Breda, 2013), wordt de stand van zaken weergegeven op deze doelstellingen. Bij de éénmeting van het Stedelijk Kompas is grotendeels gebruik gemaakt van het centrale registratiesysteem. Voor de nulmeting werd er gebruik gemaakt van registraties van diverse instanties en werd dakloosheid gedurende een kalenderjaar geteld. De éénmeting is uitgegaan van een standgegeven per december 2012 afkomstig uit het registratiesysteem. De cijfers van de éénmeting zijn daarom niet vergelijkbaar met die van de nulmeting.

Doel 1. Vanaf 2013 volgen alle geregistreerde dak- en thuislozen in Breda een passend traject.
In december 2012 is 42%(82) van de feitelijk daklozen en 70% (131) van de residentieel daklozen in bezit van een herstelplan. Van de dreigend daklozen heeft 25% (123) een herstelplan.
Doel 2. Met ingang van 2013 is ten minste 60% van de geregistreerde dak- en thuislozen regulier en duurzaam gehuisvest.
Van de totale groep van 409 geregistreerde dakloze mensen heeft 46% (188) reguliere en duurzame huisvesting in een woonvoorziening of bij familie of vrienden.
Doelstelling 3: Vanaf 2010 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting tot minder dan 30% van het niveau van 2007 teruggebracht.
Voor dit gegeven is een vergelijking met gegevens uit de nulmeting mogelijk. Bij de nulmeting werd geconstateerd dat de doelstelling zo goed als gehaald werd in 2010. Voor 2012 is dit niet zo: ten opzichte van 2007 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting slechts tot de helft teruggebracht. Het percentage ontruimingen ten opzichte van het aantal aanzeggingen tot ontruiming blijft constant onder de 20%. Daarentegen stijgt het percentage feitelijk dakloos geworden personen afgezet tegen het aantal ontruimingen ten opzichte van voorgaande jaren (14% in 2012, 11% in 2010).
Doelstelling 4a: dakloosheid als gevolg van detentie is uitgebannen.
Door de overstap naar het registratiesysteem is dit gegeven tussen wal en schip beland. De gegevens uit de dossiers moeten eerst worden verwerkt en in het centrale registratiesysteem worden opgenomen voordat ten aanzien van deze doelstelling uitspraken kunnen worden gedaan. Wèl zijn in het registratiesysteem twee personen opgenomen met als reden van dakloosheid ‘einde detentie’ die in december 2012 feitelijk dakloos waren. Vanwege de beperkte vulling van het registratiesysteem geeft dit geen compleet beeld van deze indicator.

Doelstelling 4b: dakloosheid als gevolg van afwenteling door andere instellingen is uitgebannen.
Het meetinstrument voor dit gegeven zou het centrale registratiesysteem hebben moeten zijn. In het registratiesysteem is één persoon opgenomen die in de loop van 2012 is ingevoerd in het systeem met als reden van dakloosheid 'uit instelling verwijderd' en die in december 2012 feitelijk dakloos was. Ook voor dit gegeven zal het registratiesysteem aangepast worden.
Doelstelling 5: in 2015 is overlast door dak en thuislozen teruggedrongen tot ten hoogste 75% van het huidige niveau.
Politiegegevens over 2012 zijn niet aangeleverd.

Zwerfjongeren
In het kader van de Tour Zwerfjongeren, werd besloten om in Breda betaalbare woonruimte voor jongeren te realiseren en om de uitstroom uit de opvang te versnellen. Ook werd afgesproken dat de woningcorporatie en andere partijen samen een constructie zouden bedenken om mogelijk te maken dat jongeren samen in een (omgebouwde) woning kunnen gaan wonen. Inmiddels zijn de eerste twee woningen beschikbaar gekomen die jongeren zelf mee kunnen opknappen/inrichten. De versnelling van de procedures binnen de gemeente en de persoonlijke begeleider/maatje zijn ook geregeld (www.1stapvooruit.nl).

6.10 Delft

In juni 2011 verscheen het beleidsplan 2012-2015 Maatschappelijke Opvang, Vrouwenopvang, OGGz, Verslavingsbeleid voor de regio Delft, Westland en Oostland (Gemeente Delft, 2011). Daarin heeft de het Delftse college van B&W doelstellingen uit het eerste Stedelijk Kompas van 2008 verlaten en nieuwe (regionale) uitgangspunten, doelen en prioriteiten opgesteld. De gemeente Delft geeft aan dat er enerzijds sprake is van doorontwikkeling binnen budgettaire kaders, met name gericht op een sluitende ketenaanpak rondom kwetsbare mensen in complexe probleemsituaties. Anderzijds zijn er ook exploitatietekorten binnen de maatschappelijke opvang die moeten worden opgelost, waarbij herbezinning op en/of een besparing binnen het aanbod nodig is. Met het oog hierop zijn onderstaande uitgangspunten en doelen geformuleerd. Er wordt kort weergegeven welke inspanningen in 2012 zijn verricht.

Beschikbaarheid van een effectief vangnet voor zeer kwetsbare burgers uit de regio met actieve bemoeizorg, opzoeken van zorgmijders.
De regionale taak van bemoeizorg is belegd bij het Meldpunt Bezorgd DWO. Per 1 februari 2012 is de frontoffice van meldpunt Bezorgd belegd bij de GGD Zuid Holland West. Op deze manier wordt de vangnetfunctionaris van de GGD beter ingezet en ingebed. De backoffice van het Meldpunt bestaat uit GGz Delfland, Kwadraad, Diva Delft, Mee en Brijder. De nieuwe organisatie draagt bij aan: - snelle en directe aanmeldingsmogelijkheden voor burgers en instanties bij het Meldpunt - aanmelding, taxatie van de hulpvraag en toewijzing aan een van de netwerkpartners zijn in één hand. - verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij de handelingsbevoegde en competente professionals en instellingen voor de aan hen toegewezen casuïstiek - kwaliteitsontwikkeling voor regelmatige casuïstiekoverleg - een simpele en doelmatige overlegstructuur

Zoveel mogelijk opvang en hulp binnen eigen netwerk, waar nodig met ondersteuning op locatie (‘ambulantisering’).

Voor de volwassen aanpak wordt het CTI (Critical Time Interventie) ingezet. CTI is een methodiek van casemanagement en helpt om formele relaties met professionele zorg tot stand te brengen. Daarnaast werkt het CTI ook aan het versterken van het informele steunsysteem, zoals contacten met familie en anderen. Gedurende een beperkte periode bouwt de persoon met het CTI-casemanager aan een sociaal en professioneel steunnetwerk. Voor de zwerfjongeren voert het Jeugd Interventie Team (JIT) deze aanpak uit. Het JIT activeert het sociale netwerk van de jongere, door positieve contacten uit het verleden te herontdekken en nieuwe contacten op te bouwen.

Vraaggericht samenwerken (ketenzorg), zo vroeg mogelijk en zo lokaal mogelijk

Met de komst van de nieuwe procesregisseur bij het Meldpunt Bezorgd worden vastgelopen casussen eerder opgeschaald. De procesregisseur zorgt voor het monitoren van lopende casussen en trekt vastgelopen casussen vlot. De overleggen sluiten aan bij de lokale situatie, het principe is lokaal als het kan, regionaal als het moet. Het ketenpartneroverleg met de lokale partijen (politie, welzijnsorganisaties en sociale dienst) vind plaat op lokaal niveau.

Actief stimuleren van de zelfredzaamheid (zo kort mogelijk in de opvang).

De bewoners van het sociale pension hebben ieder een eigen kamer en helpen mee aan allerlei dagelijkse activiteiten in het pension. Ook wordt dagbesteding (werk, opleiding, re-integratietrajecten) zoveel mogelijk gestimuleerd. PerspeKtief werkt in het Sociaal Pension nauw samen met o.a. GGz Delfland, Brijder, verslavingszorg, KCC gemeente Delft (sociale dienst, schuldhulpverlening) en budgetorganisaties. Het is de bedoeling dat de opvang in het Sociaal Pension tijdelijk is en dat de bewoners binnen maximaal 9-12 maanden uitstromen naar een nieuwe passende verblijfplaats. Dit kan een zelfstandige woning zijn, een plek in een RIBW (Beschermd Wonen), begeleid wonen of opname in verslavingszorg of GZZ-instelling.

Eén gezin= één plan of één persoon = één plan.

Delft is aan de slag om de ondersteuning van burgers anders te organiseren, met de innovatie in het sociaal domein als vertrekpunt. Er wordt gewerkt aan een nieuwe samenhangende aanpak voor ondersteuning in het gehele sociale domein. Een van de uitgangspunten daarbij is systeemaanpak in multiproblemsituaties: één gezin, één plan, één budget, één verantwoordelijke in een multidisciplinaire hulp-, en dienstverlening.

Niet schuwen van dwang en drang.

In het kader van de innovatie van het sociale domein wordt dit verder uitgewerkt. Naast de sociale teams gaat gewerkt worden met de ‘Kamer Delft’ als onderdeel van het regionale Zorg-en Veiligheidshuis Haaglanden. De Kamer Delft richt zich op multiproblematiek waarbij een combinatie van drang/dwang en zorg noodzakelijk is.

Goede aansluiting met - en benutting - van andere financiële kaders binnen de diverse gemeenten (Wet publieke gezondheid (Wpg), Wmo, Wet werk en bijstand (WWB) en daarbuiten (AWBZ, Zorgverzekeringswet)).

De situering van het Meldpunt Bezorgd bij de frontoffice van de GGD Zuid Holland West is hiervan een voorbeeld.Dit wordt verder uitgewerkt in de frontlinesturing, waarbij een doorzettingsteam wordt ingericht. Het team werkt dwars door alle organisatorische, bestuurlijke en financiële obstakels heen. Daarbij geldt ontschotting van de dienst- en hulpverleningstrajecten inclusief ontschotting van in de financiering.

Doorontwikkeling van ketensamenwerking, inclusief het organiseren van doorzettingsmacht.

Boven Meldpunt Bezorgd is een stuurgroep ingericht, waarbij de doorzettingsmacht is neergelegd.

Goede inbedding van opvang en zorg binnen lokaal beleid op gebied preventie en nazorg.

Dit wordt verder vorm gegeven in de innovatie van het sociale domein.

Realisatie begrotingsevenwicht per 2012.
Realisatie van het begrotingsevenwicht is in 2012 nog niet gelukt
Verbeteren huisvestingssituatie vrouwen- en gezinsopvang.
-

6.11 Den Bosch

Doel 1. Eind 2014 zitten alle daklozen in 's-Hertogenbosch in een traject.
Volgens opgave van de gemeente Den Bosch, zijn alle dak- en thuisloze mensen in beeld en zijn zij allen voorzien van een behandelplan.
Doel 2. Voor minimaal 60% (N=300) van de daklozen is huisvesting en dagbesteding geregeld.
Van de twee geplande hostels wordt er één hostel begin 2014 gerealiseerd. De ambulante begeleiding wordt gerealiseerd door 3 FACT-teams.
Doel 3. In 2010 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting minder dan 30% van het niveau in 2007
De gemeente Den Bosch verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden maar leverde geen informatie die deze verwachting onderbouwt.
Doel 4. Dakloosheid als gevolg van detentie is (vrijwel) uitgebannen
Sinds enige jaren is er aandacht voor de nazorg van ex-gedetineerden. Daarbij wordt aandacht besteed aan de eventuele huisvestingsproblematiek. Ook is hiervoor een aantal zelfstandige woningen met ambulante begeleiding beschikbaar. De gemeente Den Bosch verwacht dat door de strakke gemeentelijke regie, men erin slaagt om dakloosheid als gevolg van detentie uit te bannen.
Doel 5. Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt vrijwel niet meer voor
De gemeente Den Bosch probeert zoveel mogelijk te voorkomen dat mensen dakloos worden als gevolg van uitval uit zorginstellingen. Mensen kunnen aangemeld worden bij het Centrum voor Trajecten en Bemoeizorg (CvTB, een samenwerkingsverband van de Stichting Maatschappelijke Opvang, Juvans, Novadic-Kentron en Reinier van Arkelgroep), alwaar een integraal plan van aanpak wordt gemaakt en de begeleiding wordt opgestart.
Doel 6. In 2014 is overlastgevend gedrag tot maximaal 75% van het huidige niveau teruggedrongen
De gemeente Den Bosch verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden, maar leverde geen informatie aan die de aannemelijkheid van deze verwachting onderbouwt.

Zwerfjongeren

Op de Zet-een-stap-dag van de Tour Zwerfjongeren, in maart 2012, is er voor gekozen om zwerfjongeren die nog niet in beeld zijn wel in beeld te krijgen en te houden (groep tussen 18 en ±20 jaar die nog niet bij hulp en opvang bekend zijn). Sindsdien zijn verschillende activiteiten uitgevoerd die hebben geleid tot een gedegen analyse van de groep die niet in beeld was en tot concrete en geborgde afspraken gericht op het voorkomen dat jongeren uit beeld raken. In 2013 gaat een pilot van start om jongeren in

beeld te houden door meer inzicht in de overgang van 18- naar 18+ en dus van regionaal naar lokale hulpverlening (kijk voor uitgebreide informatie op www.1stapvooruit.nl).

6.12 Den Helder

Doel 1: De huidige feitelijk en residentieel daklozen en degenen die er vanaf nu nog bijkomen zitten in 2014 in een traject			
Jaar:	2010	2011	2012
Aantal:	85 personen voorzien van een zorgtraject	94 personen voorzien van een zorgtraject	66 personen voorzien van een zorgtraject

Doel 2: Van de groep marginaal gehuisvesten (of potentieel daklozen) is de woon- en begeleidingsbehoefte in beeld gebracht en daar waar mogelijk en wenselijk is een aansluitend traject op maat geboden (streefcijfer 80%)			
Jaar:	2010	2011	2012
Aantal:	257 potentieel daklozen in traject	340 potentieel daklozen in traject	165 potentieel daklozen in traject

Doel 3: Dak- en thuisloosheid tengevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor			
Jaar:	2010	2011	2012
Aantal:	14 huisuitzettingen	4 huisuitzettingen door woningcorporaties	13 huisuitzettingen door woningcorporaties

Doel 4: Dakloosheid ten gevolge van detentie of afwenteling door andere instellingen komt (vrijwel) niet meer voor
In Den Helder wordt conform het nazorgbeleid opvang geregeld voor een ex-gedetineerde indien nodig. In 2012 zijn zes dreigend dak- en thuisloze ex-gedetineerden in traject genomen.
Doel 5: Het voorzieningenniveau in de regio (op het gebied van zorg en hulpverlening, begeleiding, dagbesteding/werk, sociaal-culturele activiteiten en woon- en verblijfsvormen) is toereikend om alle trajectplannen te kunnen realiseren
Volgens de gemeente Den Helder is het voorzieningenniveau op orde, maar staat het onder druk, ondermeer door bezuinigingen.
Doel 6. Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd
Door de uitbreiding van de mogelijkheden voor dagopvang/activering is overlastgevend gedrag verminderd. De gemeente Den Helder verwacht dat deze doelstelling behaald zal worden. Er is een herziene visie op de toekomst van de maatschappelijke opvang in de maak, omdat huidige voorziening niet meer optimaal aansluiten bij de gewijzigde doelgroep en omstandigheden.

6.13 Deventer

De gemeente Deventer heeft in de afgelopen jaren de samenwerking tussen zorgpartijen opnieuw vorm gegeven. Voorheen werden mensen met meervoudige problemen opgevangen door Iriszorg, Tactus en Dimence. Hierdoor hadden mensen met meerdere problemen verschillende aanspreekpunten. Om deze mensen één meldpunt te geven

van waaruit integraal naar hun problemen wordt gekeken, is in februari 2012 het nieuwe Bijzondere Zorg Team (BZT) van start gegaan. Het beleidskader voor het Bijzondere Zorg Team is het Regionaal Kompas 2009- 2014.

Doel 1. In 2014 is er jaarlijks met 180 zorgwekkende zorgmijders (100 %) contact om hen te motiveren tot het accepteren van hulp, zorg, begeleiding of behandeling. Van deze 180 accepteren minimaal 100 (55,5 %) zorgwekkende zorgmijders, hulp, begeleiding of behandeling.
Sinds februari 2012 is het Bijzondere Zorg Team (BZT) operationeel, bedoeld voor mensen met meervoudige problemen. Het BZT vormt het meldpunt van waaruit integraal naar de problemen wordt gekeken. In totaal was in 2012 met 525 zorgwekkende zorgmijders contact, waarvan er 500 enige vorm van hulp, begeleiding of behandeling accepteren. Op basis van de huidige stand van zaken, verwacht Deventer de doelstelling te behalen.
Doel 2. In 2014 zijn 1650 kwetsbare burgers met meervoudige problematiek (3 uit 8) in een traject gericht op wonen, zorg, werk en inkomen.
In 2012 waren 525 mensen in traject. Gezien het huidige toenemende aantal mensen dat voorzien wordt van een traject, verwacht Deventer de doelstelling te behalen.
Doel 3. In 2014 zijn met alle woningbouwcorporaties in de regio afspraken gemaakt rond het voorkomen van huisuitzetting.
Er zijn afspraken gemaakt tussen het Bijzondere Zorg Team en woningcorporaties, dit behoeft volgens de gemeente nog wel aandacht
Doel 4. In 2014 komt dakloosheid als gevolg van afwenteling door andere instellingen vrijwel niet meer voor.
Door samenwerking tussen de ketenpartners wordt getracht te voorkomen dat mensen dakloos worden ten gevolge van uitval uit (zorg)instellingen. Deventer geeft aan dat zij door de ongrijpbaarheid van de doelgroep niet kan garanderen dat dit altijd zal lukken, dit is van veel factoren (ook landelijk: regiobinding) afhankelijk.
Doel 5. Wanneer dak- en thuisloosheid in 2014 nog voorkomt, zijn alle dak- en thuislozen afkomstig uit de regio Midden IJssel (waaronder zwerfjongeren) in een traject dat gericht is op wonen, zorg, werk en inkomen.
Het doel om alle dakloze mensen in traject te krijgen, moet gerealiseerd worden door de samenwerking van alle betrokken partijen. Door de ongrijpbaarheid van de doelgroep is niet te garanderen dat zal lukken, aldus Deventer.
Doel 6. In 2014 is er voor minimaal 60 % van de dak- en thuislozen uit de regio Midden-IJssel huisvesting op maat.
In 2012 is er voor 14 dakloze mensen uit de regio huisvesting op maat gerealiseerd. De gemeente Deventer verwacht dat de doelstelling in 2014 behaald zal worden, onder meer door de gemaakte afspraken met woningcorporaties.
Doel 7. In 2014 is er een aanbod op maat van activering voor kwetsbare burgers (3 uit 8)
Volgens de gemeente Deventer is het aanbod ter activering van kwetsbare burgers op maat.
Doel 8. In 2014 is er sprake van een cliëntenvertegenwoordiging
Deventer geeft aan dat er vooralsnog geen behoefte lijkt te zijn aan cliëntvertegenwoordiging. De huidige cliëntenraden in de MO lijken voldoende.

Zwerfjongeren

Tijdens de 'Zet-een-stap-dag' zijn de volgende knelpunten genoemd: 1) De uitstroom naar zelfstandig wonen/leven is onvoldoende; 2). Dagbesteding vinden is geen

probleem; werkervaringsplekken vinden en vasthouden is voor jongeren wel lastig. Vastgesteld is ook dat de samenwerking van de verschillende partijen rond zwerfjongeren naar tevredenheid gecoördineerd wordt door Coach/Zwerfjongeren. Deventer zoekt daarom de stap vooruit in het beter voorkomen van dakloosheid onder jongeren. Zowel het signaleren van schoolverzuim als het functioneren van de Verwijsindex zijn op dit moment al aandachtspunten van de gemeente Deventer. De uitwerking van de Stap vooruit sluit daar op aan: welke concrete verbeteringen in het signaleren van 'uitval' na jeugdhulpverlening, het signaleren van schoolverzuim en het functioneren van de Verwijsindex is te destilleren uit het verhaal van een groep van twintig bestaande zwerfjongeren in Deventer (zie www.1stapvooruit.nl).

6.14 Doetinchem

Doel 1: De huidige feitelijk en residentieel daklozen en degenen die er vanaf nu nog bijkomen zitten in 2014 in een traject			
Jaar:	2010	2011	2012
Aantal:	>100 personen voorzien van een individueel trajectplan, 60 personen doorgestroomd naar een woonplek	186 personen voorzien van een individueel trajectplan, 70 personen doorgestroomd naar een woonplek	In 2012 zijn 113 personen voorzien van individueel traject. Totaal aantal tot 2012: 299. Er zijn 27 personen in omklap-woningen doorgestroomd. Aantal tot 2012 is: 97

Doel 2: Het aantal dreigende daklozen is in 2013 ten opzichte van 2007 verminderd met minimaal 87%	
Volgens opgave van de gemeente Doetinchem werd in 2008 uitgegaan van 265 dreigend daklozen. Geen recente cijfers beschikbaar.	

Doel 3: Dak- en thuisloosheid tengevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor				
Jaar:	2009	2010	2011	2012
Aantal huisuitzettingen:	91	86	97	74

Doel 4: Dakloosheid ten gevolge van detentie komt in 2013 substantieel minder voor in vergelijking met 2007
In 2010 hebben de regiogemeenten de coördinatie van de nazorg na detentie opgepakt. In meerdere gemeenten is deze coördinatie gekoppeld aan het coördinatorschap van het lokale zorgnetwerk. Omdat hierdoor de nazorg beter is geregeld en er sneller afspraken kunnen worden gemaakt kan voorkomen worden dat mensen dakloos worden. Op basis hiervan verwacht de gemeente Doetinchem deze doelstelling te behalen, hoewel precieze aantallen niet beschikbaar zijn.

Doel 5: Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt in 2013 (vrijwel) niet meer voor
Geen informatie beschikbaar.

Doel 6: Er zal altijd vervolgopvang geregeld zijn indien een huisuitzetting onvermijdelijk blijkt
Er wordt gewerkt met project preventief huurschuldenoverleg in alle wijken van de gemeente Doetinchem. Hierdoor wordt ingezet om huisuitzetting te voorkomen. Indien de huisuitzetting niet te voorkomen is, zal geprobeerd worden om opvang te bieden.

Doel 7: De overlast als gevolg van dakloosheid en ernstige verslavingsproblematiek is in 2013 afgenomen ten opzichte van 2007 (streefpercentage is een afname van minimaal 50%)
Bij de start van dagcentrum De Werkplaats (in 2008) liep nam het aantal meldingen van overlast door dakloze mensen sterk af. Begin 2011 waren er voornemens om een nulmeting af te nemen bij een voorziening voor beschermd wonen. Deze nulmeting heeft nog niet plaatsgevonden. Door de toename in het aantal plaatsen beschermd wonen en andere woonvoorzieningen, verwacht de gemeente Doetinchem deze doelstelling te behalen
Doel 8: Er functioneert in elke Achterhoekse gemeente een lokaal zorgnetwerk voor afstemming en ketenafspraken over de hulp bij multiprobleemsituaties
Sinds 2010 zijn in alle acht regiogemeenten de lokale zorgnetwerken operationeel. Bovendien wordt in veel gemeenten vanaf 2012 gewerkt met buurtcoaches of een 'generalistenteam' (een team waarin niet alleen hulpverlening en zorg een plek heeft, maar bijvoorbeeld ook de sociale dienst).
Doel 9: Het voorzieningenniveau (wat betreft zorg- en hulpverlening, begeleiding, dagbesteding en werk, sociaal-culturele activiteiten en woon- en verblijfsvormen) in deze regio is in 2013 toereikend om alle trajectplannen te kunnen realiseren
De afgelopen jaren is er een sociaal pension en een dagactiviteitencentrum gerealiseerd. De capaciteit van de nachtopvang, de crisisopvang voor jongeren is uitgebreid evenals het aantal plekken beschermd wonen. Er is veel overleg gevoerd met organisaties, burgers, direct betrokkenen en gemeenteraad. Er wordt volop gewerkt om de trajecten goed te kunnen uitvoeren met de nodige zorg- en hulpverlening.

Zwerfjongeren

In september 2012 vond in Doetinchem de Stap vooruit dag plaats in het kader van der Tour zwerfjongeren. Tijdens de bijeenkomst is gekozen voor verbetering van de laagdrempelige hulpverlening voor zwerfjongeren als Stap vooruit. Speerpunten daarbij zijn: integrale aanpak, snelheid van handelen en continuïteit in begeleiding. Concreet geformuleerd is het doel dat begin 2013 er 30 jongeren zijn die samen met hun begeleider/aanspreekpunt een integraal trajectplan hebben opgesteld met doelen, acties en planning (zie www.1stapvooruit.nl).

6.15 Dordrecht

Dordrecht had reeds in 2011 een groot deel van de doelstellingen uit het Kompas verwezenlijkt.

Doel 1: In 2009 is van alle geregistreerde OGGz cliënten bekend of ze een uitkering ontvangen, of zij verzekerd zijn voor ziektekosten en of er behoefte is aan budgetbeheer en begeleiding
Dordrecht heeft dit doel losgelaten in verband met de financiële krimp na de herverdeling. Van alle cliënten in de ketens. Van alle cliënten in de ketens overlastgevers, ex-gedetineerden en huiselijk geweld is bekend of ze een uitkering ontvangen, of zij verzekerd zijn voor ziektekosten en of er behoefte is aan budgetbeheer en begeleiding.
Doel 2: In 2009 is er voor alle zwerfjongeren nachtopvang
Volgens de gemeente Dordrecht is de doelstelling is behaald. Er bleek alleen noodzaak voor crisisplaatsen tienermoeders. Deze zijn gerealiseerd (ondergebracht bij vrouwenopvang). Er is sindsdien geen nieuw doel gesteld met betrekking tot dit onderwerp.

Doel 3: In 2011 zijn alle bekende dak- en thuislozen in een hulpverleningstraject opgenomen, inclusief opvang voor huisvesting
De ambitie van individuele trajecten voor de gehele doelgroep maatschappelijke zorg is in 2010 losgelaten. De ambitie voor individuele trajecten is sindsdien enkel gericht op ex-gedetineerden en overlastgevers met meervoudige problematiek.
Doel 4: In 2011 zijn alle veelplegers en ex-gedetineerden in beeld en waar nodig in een traject opgenomen
Sinds 2010 is de doelgroep overlast en ex-gedetineerden volledig in beeld. In 2010 waren 22 ex-gedetineerden in traject en 27 overlastgevers in traject. Volgens de gemeente Dordrecht is deze doelstelling daarmee behaald. De trajectmatige aanpak voor veelplegers en ex-gedetineerden heeft nog steeds prioriteit in het gemeente beleid, er wordt gestreefd naar een integrale aanpak binnen het Veiligheidshuis.
Doel 5: In 2014 zijn ook de bekende zorgmijders in een traject opgenomen
De ambitie is al in 2009 losgelaten vanwege uitblijven extra financiering stedelijk kompas.
Doel 6: Het omlaag brengen van de gemiddelde verblijfduur in de residentiële maatschappelijke opvang van 484 dagen in 2004 naar de 397 dagen in 2009 (daling van 18%)
Volgens de gemeente Dordrecht is deze doelstelling behaald. In 2010 was de gemiddelde verblijfsduur 397 dagen. Sindsdien blijft de gemiddelde verblijfsduur onder de norm. Er is geen nieuw doel gesteld met betrekking tot dit onderwerp.
Doel 7: Het omlaag brengen van de gemiddelde verblijfsduur van beleid wonen van 490 dagen in 2004 naar 407 dagen in 2009 (17%) waardoor er meer mensen kunnen worden opgevangen
Volgens de gemeente Dordrecht is deze doelstelling behaald. In 2010 was de gemiddelde verblijfsduur 406 dagen. Sindsdien blijft de gemiddelde verblijfsduur onder de norm. Er is geen nieuw doel gesteld met betrekking tot dit onderwerp.
Doel 8: Eind 2011 zijn er 50% minder meldingen van overlast door dak- en thuislozen vergeleken met 2007 en in 2014 is dat 70%. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat er geen afwenteling plaatsvindt vanuit andere regio's en ieder zijn verantwoordelijkheid neemt
In 2012 daalde het aantal aangiften en meldingen van overlast met respectievelijk 46 en 49 procent ten opzichte van 2010.
Doel 9: Vanaf 2008 worden er geen gezinnen met kinderen onder de achttien jaar uit huis gezet zonder opvang en hulpverlening
De doelstelling is behaald in 2009. Er is een protocol dreigend dakloze gezinnen, er worden geen gezinnen meer op straat gezet. Sindsdien is er geen nieuw doel gesteld met betrekking tot dit onderwerp.
Doel 10: Voor 2009 is voor alle ex-gedetineerden in beeld of zij bij in vrijheidstelling ondersteuning nodig hebben
De doelstelling is behaald. Alle ex-gedetineerden zijn in beeld, er bestaat een coördinatiepunt ex-gedetineerden. Er wordt nu naar gestreefd om de aanpak van ex-gedetineerden onder te brengen bij het Veiligheidshuis.
Doel 11: Vanaf 2011 wordt gewerkt met een persoonsgericht regiemodel
De doelstelling is behaald. Sinds 2010 wordt gewerkt met een persoonsgerichte aanpak voor de doelgroep ex-gedetineerden en overlastgevers.

6.16 Ede

In 2012 is de Centrale Toegang verder ontwikkeld, waardoor nu een (vooralsnog beperkt) aantal kwantitatieve gegevens beschikbaar is gekomen.

Doel 1: De omvang van de groep dak- en thuislozen en de mensen die dat dreigen te worden verminderd met 75%.
In 2012 is de Centrale Toegang verder ontwikkeld. Er zijn 172 personen ingevoerd in de Centrale Toegang, hiervan kwamen er 101 in de maatschappelijke opvang/verslavingszorg terecht. In het afgelopen jaar is in de Valleiregio trajectfinanciering geïmplementeerd. De formele start is 2013. De gemeente Ede weet nog niet of de doelstelling gehaald zal worden: het jaarbeeld over 2012 wordt gevormd door een telling op basis van gewijzigde registratiecriteria. Met ingang van 2013 zou het volgende de gemeente Ede mogelijk moeten zijn om consistent tijdig, volledig en valide data op te leveren.
Doel 2: Dakloosheid als gevolg van huisuitzetting terugdringen tot minder dan 30%
In 2011 zijn er 58 gezinnen uit huis gezet. Halverwege het jaar 2012 waren er 24 Ontruimingen (tegenover 40 huisuitzettingen halverwege 2011). Indien geëxtrapoleerd kan het gaan om 48 huisuitzettingen op jaarbasis: dat is minder dan de 58 in 2011 maar nog geen 70% reductie.
Doel 3: Alle daklozen in traject op basis van een persoonlijke persoongerichte benadering en voor een minimaal vastgesteld percentage huisvesting geregeld te hebben
Zie info bij doel 1: 172 aanmeldingen waarvan er 101 (traject) ondersteuning kregen uit MO/VZ. Met ingang van 2013 geeft Centrale Toegang Ede voor alle cliënten een persoonlijke beschikking af. De verwachting is dat het aan het einde van 2013 mogelijk is om met behulp van de OGGz-monitor aan te geven in hoeverre men er in is geslaagd om huisvesting te vinden voor dakloze mensen met een traject.
Doel 4: Overlastgevend gedrag tot maximaal 75% terug te dringen
Met de verslavingszorg zijn afspraken aangetrokken om hanggroep in centrum Ede in trajectfinanciering te brengen, hieraan gekoppeld kan het aantal overlast waarschuwingen/justitiële contacten worden gemonitord. Als zorg en repressie synchroon met elkaar optrekken in de persoonsgerichte trajectgefinancierde aanpak, kan dat mogelijk leiden tot overlastreductie.

6.17 Eindhoven

In mei 2011 verscheen het Programma Stedelijk Kompas 2011-2015 (Gemeente Eindhoven, 2011a), waarin extra maatregelen worden beschreven om de doelstellingen voor het Stedelijk Kompas te halen in 2014. Het betreft onder meer de volgende activiteiten en componenten: instroomhuis), preventief werkproces Stedelijk Kompas, Housing First, nadruk op wonen, werk en activering, intensivering van (preventieve) woonbegeleiding, herijking bemoeizorg en outreachend werken als integrale samenwerking, prioritering doelgroep stedelijk kompas voor trajecten schulddienstverlening, verbeterde aanpak zwerfjongeren, gedifferentieerde woonvormen (zoals Skaeve Huse) en aanpak straatprostitutie.

Doel 1: Vanaf 2011 hebben alle geregistreerde dak- en thuislozen in Eindhoven een passend traject
Begin 2013 hadden in 1456 mensen zich aangemeld bij het Coördinatiepunt Stedelijk Kompas. Daarvan waren 1361 personen gebonden aan de regio Eindhoven. Er zijn 964 mensen toegewezen aan een trajectmanager van een instelling, er zijn 703 trajectvoorstellen en momenteel 553 operationele trajecten. Om het doel te behalen zijn verschillende inspanningen verricht: het uitvoeringsprogramma Stedelijk Kompas 2011-2015, kwalitatieve toetsing op voortgang van de trajecten en opgevoerde druk van de gemeente richting de instellingen om trajectplannen op te stellen.
Doel 2: Met ingang van 2014 is ten minste 60% van de geregistreerde dak- en thuislozen regulier en duurzaam gehuisvest. Als norm voor duurzame huisvesting geldt de 'stabiele mix', wat inhoudt dat een persoon gedurende minimaal drie maanden voorzien is van huisvesting, legaal inkomen en zorg
Er zijn inmiddels vier hostels (waaronder zorghotel/verpleegafdeling) gerealiseerd, Housing First is operationeel, naar verwachting worden in 2013 een aantal Skaeve Huse gerealiseerd. De nadruk ligt op werk, activering en wonen in plaats van zorg. Tot 31 december 2012 zijn 26 personen via Housing First in een woning geplaatst en 209 cliënten succesvol uitgestroomd uit de maatschappelijke opvang
Doel 3: Vanaf 2010 kan maximaal 20% van alle dreigende of aangekondigde huisuitzettingen niet worden voorkomen
In 2012 hebben er 110 (bij Stedelijk Kompas Eindhoven bekende) huisuitzettingen plaatsgevonden
Doel 4: Met ingang van 2010 is het aantal dak- en thuislozen ten gevolge van afwenteling door penitentiaire of andere instellingen ten hoogste 5% van het totale aantal dak- en thuislozen
Doel is behaald maar heeft blijvende gemeentelijke aandacht.
Doel 5: In 2014 is overlast door dak- en thuislozen teruggedrongen tot ten hoogste 75% van het niveau van 2007
De gemeente Eindhoven geeft aan niet te kunnen zeggen of deze doelstelling gehaald gaat worden. Gegevens over het aantal overlastmeldingen in 2012 ontbreken.

Doel 6: Met ingang van 2014 is ten minste 60% van de geregistreerde zwerfjongeren regulier en duurzaam gehuisvest. Als norm voor duurzame huisvesting geldt de 'stabiele mix', wat inhoudt dat een persoon gedurende minimaal drie maanden voorzien is van huisvesting, legaal inkomen en zorg

In 2011 is een uitvoeringsplan aanpak zwerfjongeren problematiek 2011-2015 geschreven, evenals een Actieplan aanpak zwerfjongeren Eindhoven en regio. De verwachting van de gemeente Eindhoven is dat deze doelstelling in 2014 gehaald wordt. In 2012 zijn 73 trajecten voor zwerfjongeren gestart, bij 9 jongeren was er sprake van uitval, 4 jongeren zijn succesvol uitgestroomd en 60 zwerfjongeren zaten eind 2012 nog in traject. Het Actieplan aanpak zwerfjongeren is operationeel: de verwachting is dat er eind 2014 101 trajecten gestart zijn (= 60% van de 170 zwerfjongeren).

Als stap vooruit in de Tour Zwerfjongeren is het volgende doel vastgesteld:
Inzicht verkrijgen in de belemmerende randvoorwaarden voor zwerfjongeren zonder startkwalificatie, zoals het hebben van schulden waarbij het verkrijgen van een studiefinanciering onmogelijk is, en hiervoor praktische oplossingen bieden. Om dit te bereiken zijn verschillende activiteiten uitgevoerd: 1) Afzonderlijke gesprekken met gemeente (afdeling Werk) en partners Stedelijk Kompas (Neos en Leger des Heils) om de grootte van het probleem inzichtelijk te maken; 2) Informatie verzamelt over goede voorbeelden uit den lande.
Het doel is gedeeltelijk bereikt. De herziene aanpak van zwerfjongerenproblematiek (Changes) heeft een vliegende start gekend en hierdoor is de expliciete aandacht voor werk en activering van deze jongeren wat naar de achtergrond verschoven. Het verkrijgen van inzicht in omvang en samenstelling van de groep (met bijzondere aandacht voor hun behoeften en mogelijkheden, de positie op de participatieladder en de verwachting wat betreft de duur en kans op succes van het scholingstraject) dient zo snel mogelijk te gebeuren in samenwerking met het Schakelpunt Werk & Activering. Zwerfjongeren krijgen hierin prioriteit (zie verder www.1stapvooruit.nl).

6.18 Emmen

Het Stedelijk Kompas van de gemeente Emmen is een operationele uitwerking van het Wmo-beleidsplan 2008-2012. In het Stedelijk Kompas Emmen werden de volgende tien 'deelaspecten' onderscheiden: 1) Beleid en aansturing op hoofdlijnen; 2) Informatieverzameling, informatiebeheer en kennismanagement; 3) Een breed gedifferentieerd aanbod van woningen voor zelfstandige huisvesting van mensen die niet in eigen huisvesting kunnen voorzien; 4) Ontwikkelen, beheren, volgen en evalueren van persoonlijke begeleidingsplannen; 5) Effectieve preventiestrategieën; 6) Ambulante zorg voor kwetsbare mensen met psychiatrische en/of verslavingsproblemen en zorg voor mensen die te maken hebben met geweld in afhankelijkheidsrelaties; 7) Voorzieningen voor tijdelijke en langdurige opvang; 8) Voorzieningen voor gespecialiseerde zorg, in het bijzonder voor mensen met psychiatrische beperkingen, verslavingsgedrag en de combinatie van beide; 9) Aantallen overlastplegers; 10) Effectieve aanpak van overlast en veel voorkomende criminaliteit.

In het Beleidsplan Maatschappelijke ondersteuning 2012 – 2016 (Gemeente Emmen, 2011), wordt opgemerkt dat de ambities en aanbevelingen - zoals die zijn geformuleerd in het Wmo-beleidsplan 2008-2012 - nog steeds de rode draad vormen in het huidige maatschappelijke opvang beleid. Hieronder wordt zeer beknopt de stand van zaken weergegeven over 2012:

Het creëren van een systematische aanpak van vroegsignalering, waarbij op ieder signaal actie wordt ondernomen.
Volgens de gemeente Emmen is de vroegsignalering inmiddels gerealiseerd; het maakt deel uit van de aanpak OGGz en Woonkansbeleid
Het bieden van schuldhulpverlening.
De afdeling schulddienstverlening van de gemeente Emmen biedt dienstverlening op het gebied van schulden aan een brede doelgroep (ook preventief).
Het verder versterken en behouden van de reguliere MO-voorzieningen, waarbij waar mogelijk overheveling naar de AWBZ plaatsvindt.
De voorzieningen in Emmen zijn ingericht. Er is nog uitbreiding nodig op het gebied van gezinnen en jongeren. Ook blijft dagbesteding voor de doelgroep een aandachtspunt.
De realisatie van de inloopvoorziening.
Er is inmiddels een inloopvoorziening gerealiseerd. De verhuizing naar een nieuwe locatie is nog een aandachtspunt
Het verkrijgen van meer inzicht in de aard, omvang en problematiek van de doelgroep MO/VO in de regio Zuidoost Drenthe door het verrichten van onderzoek.
Om zicht te krijgen en houden op de doelgroep MO/VZ, wordt de Dak- en Thuislozenmonitor uitgevoerd. Voor de monitor stellen alle MO-instellingen, het Algemeen Maatschappelijk Werk, de woningcorporaties en de gemeentelijke sociale dienst hun gegevens beschikbaar.
Het realiseren van dagbesteding.
Er is in 2012 een project voor dagbesteding voor dakloze mensen uitgevoerd. Dit blijft een punt van aandacht, aldus de gemeente Emmen.
Nazorg ex-gedetineerden en veelplegers.
Emmen geeft aan dat vooral de doorstroming naar een reguliere woning op dit moment een probleem is.

Zwerfjongeren

In het kader van de Tour Zwerfjongeren werd in november 2012 de volgende stap vooruit geformuleerd: uitzoeken hoe in Emmen een centraal meldpunt voor zwerfjongeren georganiseerd kan worden, met als drie belangrijkste eisen: 1) snel handelen (doorpakken/niet bureaucratisch); 2) een persoonlijke coach/begeleider koppelen die de jongeren langdurig kan begeleiden, door de hele keten heen; 3) een integraal plan maken, waarin de doorstroom naar werk/scholing/dagbesteding wordt meegenomen
Het meldpunt volgt de uitvoering van het integrale plan en de bestaande monitor moet zodanig verbeterd worden dat het een goed beeld kan geven van voorspellers/signalen van dakloosheid onder jongeren, zodat dakloosheid afgewend of voorkomen kan worden (meer informatie is te vinden op www.1stapvooruit.nl).

6.19 Enschede

Per doelstelling van het Regionaal Kompas van Enschede wordt hieronder zeer beknopt de stand van zaken weergegeven.

1: Dakloosheid na uitval uit zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor.
Volgens de gemeente Enschede wordt dakloosheid als gevolg van uitval uit zorginstellingen altijd gesignaleerd bij de Centrale Intake. De enkele keren dat dit zich voordoet, wordt het direct teruggekoppeld aan de zorginstellingen. In de meeste gevallen wordt de betreffende cliënt dan 'teruggenomen' door de zorginstellingen. Op basis van de meest recente gegevens, zijn ongeveer 5 personen dakloos geweest na uitval.
2: Dakloosheid na detentie komt (vrijwel) niet meer voor.
De cijfers over het aantal mensen dat dakloos is geworden na ontslag uit detentie zijn nog niet bekend, de dataverzameling loopt. Volgens Enschede betreft het voornamelijk mensen die ook voor de periode van detentie al gebruik maakten van de maatschappelijke opvang.
3: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor.
Het aantal huisuitzettingen door corporaties in Enschede laat een dalende lijn zien: van 168 in 2008 en 163 in 2009 naar 137 in 2010 en 129 in 2011. In 2010 is het vier keer voorgekomen dat mensen dakloos werden na huisuitzetting, in 2011 nog slechts een keer. De gemeente Enschede heeft een goed beeld van de (dreigend) huisuitzettingen en kan in de meeste gevallen voorkomen dat het leidt tot dakloosheid.
4: De huidige dakloze mensen en de dakloze mensen die er vanaf nu nog bij komen, zijn voorzien van een traject bestaande uit inkomen, structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen, niet-vrijblijvende zorgtrajecten en, voor zover mogelijk, vormen van dagbesteding of werk die haalbaar zijn.
In de regio Twente start na opname in de opvang altijd direct een traject. Men probeert de cliënt 'vast' te houden en door te geleiden naar zorg. Hierdoor zijn alle dakloze mensen voorzien van een traject. In 2011 zijn 59 mensen vanuit de maatschappelijke opvang doorgestroomd naar begeleid wonen. Het is voor de gemeente Enschede nog onduidelijk of ze erin zal slagen om alle dakloze mensen te voorzien van een passend traject, ondermeer omdat de AWBZ productie te krap is.
5: Bij een groot deel van de doelgroep is het overlastgevende gedrag verminderd.
Van de dakloze mensen die in 2011 gebruik maakten van de kortdurende opvang was één op de twaalf bekend bij de politie; in 2008 en 2009 was nog één op de zes bekend bij de politie. Van de 66 dakloze mensen die bekend zijn bij de politie en geen gebruik maken van de kortdurende opvang, zijn er 33 bekend bij de sociale verslavingszorg van Tactus. In Enschede maakten 91 personen in 2010 en 101 personen in 2011 gebruik van de 24-uurs opvang; slechts 7 van hen komen voor in de registraties van de politie.

Zwerfjongeren

Bij de 'Zet-een-stap-dag' van de Tour Zwerfjongeren, werd in februari 2012 afgesproken om de volgende drie punten aan te pakken die een belemmering vormden bij het snel integraal starten en doorwerken: 1) beschikbaarheid snelle brede diagnostiek voor zwerfjongeren; 2) realiseren van snelle oriëntatie op onderwijs of het voorkomen van uitval door het wegnemen van drempels m.b.v. een incidentele financiële bijdrage voor zwerfjongeren, en; 3) indienen en afhandelen van uitkeringsaanvragen van zwerf-

jongeren. Inmiddels is een aantal concrete afspraken gemaakt (bijvoorbeeld rond het indienen en afhandelen van een uitkeringsaanvraag door zwerfjongeren).Een aantal andere acties lopen nog (bijvoorbeeld rond snelle oriëntatie op onderwijs).
Binnen de transitie jeugdzorg zet Enschede in op het voorkomen van dakloosheid van jongeren uit de jeugdzorg door het oplossen van een aantal praktische knelpunten die veroorzaakt worden door de knip 18- en 18+. Bijvoorbeeld het vroegtijdig stoppen van begeleiding door de jeugdzorgorganisatie omdat een jongere de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Doordat Enschede middelen beschikbaar stelt kan de jeugdzorgaanbieder de begeleiding (behandeling of ondersteuning) voortzetten. Achteraf wordt dan bekeken wie dit eigenlijk had moeten financieren en of uitvoeren (zie ook www.1stapvooruit.nl).

6.20 Gouda

In april 2013 verscheen het Regionaal Kader Maatschappelijke Zorg Midden Holland 2013 – 2016 (Gemeente Gouda, 2013). Daarin wordt geconstateerd dat beleidsdoelstellingen in vorige nota's niet altijd SMART zijn geformuleerd maar dat er wel hard is gewerkt aan verbeteringen binnen de beleidsveld maatschappelijke zorg. Ook bevat het een beknopt overzicht van de behaalde resultaten van de afgelopen jaren. Op hoofdlijnen is het volgende gerealiseerd:

- Er is een aanbod op alle treden van de OGGz-ladder
- De ketensamenwerking is versterkt
- Er wordt meer outreachend gewerkt
- Er is meer aandacht voor uitstroom uit de opvang
- Alcoholmatiging staat op de politieke agenda
- De doelgroep heeft de mogelijkheid om mee te praten
- De aanpak voorkomen huisuitzetting is gerealiseerd; gemeente Gouda heeft een convenant afgesloten.

Daarnaast moet aan het volgende nog gewerkt worden:

- Ketenafstemming en ketenregie
- Vroegsignalering kan meer wijkgericht
- Afstemming met zorgkantoor en woningcorporaties
- Huisvesting en doorstroom van de opvang
- Aanpak zwerfjongeren
- Invulling hulpverlening/begeleiding aan huis
- Monitoring

Daarbij hebben de regiogemeenten aangegeven dat de laatste jaren de regionale aandacht en bewustwording voor de kwetsbare doelgroepen is gegroeid. Meer dan in het verleden realiseren zij zich dat zij een taak hebben op het gebied van zorg voor deze doelgroep (Gemeente Gouda, 2013).

De stand van zaken op de doelstellingen, zoals geformuleerd in het Regionaal Kompas Midden-Holland (2009), volgt hieronder.

Doel 1: Bestrijding van eenzaamheid en psychosociale problematiek
In het kader van het lokaal gezondheidsbeleid waren reeds een aantal initiatieven genomen: eenzaamheidsbestrijding onder ouderen en vroegsignalering psychosociale problematiek bij jeugd. Volgens de gemeente Gouda is dit beleid in 2012 voortgezet en is specifiek beleid voor kwetsbare burgers ontwikkeld en uitgevoerd
Doel 2: Bestrijding van drugsgebruik en alcoholverslaving en het creëren van passende voorzieningen voor verslaafden
Sinds 2011 is een aandachtsfunctionaris alcoholmatiging werkzaam. Er is een integrale aanpak ontwikkeld in Krimpenerwaard. Er is regionaal voldoende bestuurlijk draagvlak. Er wordt ingezet op zowel universele preventie als gerichte preventie (vanuit verslavingszorg) evenals op repressie. Ook word intensief ingezet op verslavingspreventie (combinatie van algemene en gerichte preventie; met accent op jeugd). De aandachtsfunctionaris alcohol is daar onderdeel van. Daarnaast ook depressiepreventie en algemene voorlichting GGz. In 2012 is dit beleid voortgezet, volgens de gemeente Gouda. In aanvulling daarop wordt de HALT leeropdracht actief toegepast in de regio. In 2012 is initiatief genomen voor afspraken met zorgverzekeraar VGZ over afstemming verslavingspreventie. Afspraken hieromtrent zijn meegenomen in het convenant dat in 2013 met VGZ is gesloten. Onderdeel hiervan is een module (O) GGz met als speerpunten: integrale aanpak, FACT en aanpak zwerfjongeren.
Doel 3: Bestrijding van dak- en thuisloosheid en het creëren van passende voorzieningen voor dak- en thuislozen
In 2012 is de integrale aanpak voorkomen huisuitzettingen voortgezet. Ook is samen met de regiogemeenten en zorginstellingen een nieuw regionaal kader voor maatschappelijke zorg (OGGz) ontwikkeld (vastgesteld door de gemeenteraad in april 2013). Hierin verbinden alle regiogemeenten zich aan een lokale aanpak voorkomen huisuitzettingen.
Doel 4: Het vroegtijdig signaleren van psychiatrische problematiek en mensen met psychiatrische problematiek toeleiden naar passende zorg
Het lokale signaleringsoverleg is uitgebouwd en loopt via het Meldpunt Zorg en Overlast. Daarnaast is er straathoekwerk actief (zowel vanuit dagbesteding als vanuit de verslavingszorg). In 2012 zijn eerste stappen gezet om tot een FACT team te komen (toeleiding naar passende zorg)
Doel 5: Het komen tot een sluitende keten (O)GGz
In 2012 is de aanpak van het Meldpunt Zorg en Overlast geëvalueerd en zijn verbeterpunten verwerkt in nieuw regionaal kader voor maatschappelijke zorg. De ambitie is om van ketensamenwerking naar netwerksamenwerking (rondom vraag van de cliënt) te gaan
Doel 6: Het opzetten van een cliëntvolgsysteem
Er is een cliëntvolgsysteem gerealiseerd kernpartners Meldpunt Zorg en Overlast zijn inmiddels allemaal aangesloten op regio. De gemeente Gouda heeft als nieuw doel gesteld om de vraaggerichte aanpak ook centraal te registreren
Doel 7: Het beschrijven van risico-indicatoren voor (O)GGz-problematiek, waaronder psychiatrische problematiek
De risico indicatoren voor OGGz problematiek zijn inmiddels beschreven. Er is sindsdien geen nieuw doel gesteld met betrekking tot dit onderwerp
Doel 8: Het uitwerken van lokale vormen van vroegsignalering
De basisstructuur voor lokale vormen van vroegsignalering is aanwezig en functioneert (lokaal en op niveau centrumgemeente). Gouda stelt zich als nieuwe uitdaging ten doel om de lokale sociale infrastructuur voor preventie en vroegsignalering (sociale teams) uit te werken.

Doel 9: Het verder verfijnen en optimaliseren van de OGGz monitor
In 2010 verscheen de OGGz-monitor 2008-2009. In 2011 heeft de gemeente Gouda afspraken gemaakt met de maatschappelijke opvang voor monitoring van de in-, door-, en uituitstroom. Gouda is voornemens om de OGGz- monitor directer te verbinden met kwantitatieve beleidsdoelstellingen. In 2013 worden de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe monitor.
Doel 10: Het ondersteunen van mantelzorgers van OGGz–cliënten
In 2012 is de regionale en lokale inzet op mantelzorgondersteuning voortgezet. Ook is een plan van aanpak ouderenmishandeling opgesteld door de GGD, waarin ook speciale aandacht is voor het voorkomen en aanpakken van ontspoorde zorg onder mantelzorgers.

In het Regionaal Kader Maatschappelijke Zorg Midden Holland 2013–2016 zijn uitgangspunten, ambities en beleidsspeerpunten opgenomen, die zijn vertaald in een aantal prestatie-indicatoren:

Preventie
- Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor.
- Voorkomen van nieuwe dak- en thuislozen door te investeren in preventie van uitval en op het voorkomen van terugval

Vroegsigalering en zorgtoeleiding
- In zorg en opvang brengen van mensen die nu nog dakloos zijn en verbeteren van de doorstroom

Opvang en behandeling
- Voor alle dak- en thuislozen is een trajectplan opgesteld. Voor zover hun persoonlijke omstandigheden dit toelaten zijn zij voorzien van inkomen, passende huisvesting, effectieve ondersteuning, zorg, zinvolle dagbesteding en/of werk
- In zorg en opvang brengen van mensen die nu nog dakloos zijn en verbeteren van de doorstroom

Doorstroom en herstel
- Bevorderen dat mensen die in zorg en opvang zitten uitstromen en re-integreren en participeren in de samenleving.

Nazorg detentie
- Dakloosheid als gevolg van detentie komt (vrijwel) niet meer voor.
- Ex-gedetineerden zijn zoveel mogelijk voorzien van de basisvoorzieningen op de vijf leefgebieden: wonen, identiteitsbewijs, dagbesteding/werk, inkomen en zorg

Vermindering overlast
- Overlastgevend gedrag is bij een groot deel van de doelgroep verminderd

Minder uitval uit de zorg

- Dakloosheid door uitval uit de zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor.

Zwerfjongeren

- Geen zwerfjongere meer op straat
- Het aantal zwerfjongeren wordt ten minste tot staan gebracht. Alle zwerfjongeren worden gesignaleerdgeregistreerd en gescreend.

Tour Zwerfjongeren

In Gouda is geen Zet-een-stap-dag georganiseerd zoals gebruikelijk in de Tour Zwerfjongeren. Dit omdat de zorgvragers Organisatie GGz Midden-Holland (ZOG MH) met ondersteuning vanuit het JSO (expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling), zelf al een bijeenkomst had georganiseerd waar zo'n 40 organisaties en enkele zwerfjongeren aanwezig waren. In overleg met de gemeente Gouda is vastgesteld dat de stap vooruit gezet gaat worden op het punt eerste opvang en huisvesting (www.1stapvooruit.nl).

6.21 Groningen

De Groningse dak- en thuislozen monitor registreert sinds 2003 gegevens van de dak- en thuislozen in de gemeente Groningen. Hierdoor beschikt men over een goed inzicht in de ontwikkeling van het aantal dak- en thuislozen en de geboden hulpverlening in Groningen. In het Regionaal Kompas 'Onder Dak' is het beleid met betrekking tot het tegengaan van dak- en thuisloosheid in de provincie Groningen t/m 2012 vastgesteld. In 2010 zijn de doelstellingen en indicatoren om de resultaten van 'Onder Dak' te kunnen meten geactualiseerd. De Daklozenmonitor 2003-2010 (Oldersma, 2011) vormt de basis voor onderstaande gegevens.

Doel 1: Jaarlijks maken niet meer dan 800 individuele personen gebruik van onze voorzieningen van maatschappelijke opvang. Indicatoren: **- Per specifieke opvang voorziening op basis van het GBA meten van het aantal unieke dak- en thuislozen.** **- Het percentage ingestroomde dak- en thuislozen per gemeente t.o.v. de percentuele verdeling van de Groninger bevolking per gemeente.**
In 2012 waren er 824 individuele personen die van de maatschappelijke opvang gebruik maakten. Dit aantal is de afgelopen negen jaar redelijk stabiel.
Doel 2: Minimaal 80% van de gebruikers van de MO voorzieningen reïntegreert binnen een jaar in de samenleving. Indicator: **Het aantal dak- en thuislozen en % dak- en thuislozen die na vijf jaar weer in MO worden aangetroffen**
De gemeente Groningen geeft aan dat de door-, en uitstroom goed loopt maar dat het aantal personen in begeleid woonvoorzieningen snel groeit. Hier wordt door de gemeente ook sterk de nadruk op gelegd. De tendens van de laatste jaren is dalend: in 2011 reïntegreerde nog krap 80% binnen een jaar.

Doel 3: Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet voor. Indicatoren: **a) Het aantal dreigende- en feitelijke huisuitzettingen / corporatiewoningen** **b) Consultatie en betrokkenheid hulpverlening voorafgaand of bijdreigende huisuitzetting** **c) Aantal uit huis gezette personen dat zich meldt bij Maatschappelijke Opvang binnen dertig dagen na huisuitzetting en in die periode dakloos was.**
In het jaar 2011 zijn in de stad en provincie Groningen in totaal 219 personen uit huis gezet. In 2011 waren er 3 huisuitzettingen per 1000 corporatiewoningen in de stad Groningen, in 2010 waren dit er 3,5. De provinciale ambitie om in 2012 niet meer dan 3 huisuitzettingen per 1000 corporatiewoningen te realiseren wordt daarmee al bijna gehaald.
Doel 4: Alle ex- gedetineerden dienen begeleid te worden naar identiteitspapieren, huisvesting, zorg en inkomen
Iedereen die vrij komt heeft een legitimatiebewijs, volgens de gemeente Groningen. Ook wordt ervoor gezorgd dat als iemand een bijstandsuitkering heeft voor detentie, deze na detentie opnieuw wordt opgestart. Complexe cliënten worden in een casusoverleg besproken en doorgeleid naar zorg. Groningen geeft aan dat samen met de ketenpartners gewerkt wordt aan de huisvestingsproblematiek van ex-gedetineerden.
Doel 5: Iedere cliënt heeft na opname in een MO voorziening binnen 3 maanden een zorgplan. Indicator: Aantal en percentage cliënten binnen 3 maanden met een zorgplan
De groep dak en thuisloze mensen met de meest ernstige problematiek is binnen drie maanden voorzien van een zorgplan. In 2012 ging dit om 264 personen (gegevens ketenzorg).
Doel 6: Niet meer dan 20% van de uitgestroomde gebruikers van intramurale voorzieningen valt terug in thuis- en dakloosheid. Indicator: Aantal en percentage tot de doelgroep behorende mensen voorzien van een stabiele mix van verblijf, inkomen en zorg
Volgens de gemeente Groningen schommelt het percentage mensen dat na uitstroom terugvalt in thuis- en dakloosheid al jaren rond de 20%.
Doel 7: Toeleiding van zorgmijders naar reguliere zorg, waarbinnen de kwaliteit van leven kan worden verbeterd en het verminderen van overlast. Indicator: Aantal cliënten bekend bij de OGGz naar gemeente naar verhouding naar het aantal inwoners (instroom, doorstroom en uitstroom)
In 2011 waren er in totaal 3.250 nieuwe aanmeldingen in het OGGz netwerk. Er zijn nog geen gegevens beschikbaar over het aantal dat hiervan succesvol is toegeleid naar zorg. Het aantal nieuwe aanmeldingen in 2012 is licht gedaald.

6.22 Haarlem

In de Evaluatie Regionaal Kompas 2008 – 2011 (Gemeente Haarlem, 2012), wordt geconcludeerd dat er in de afgelopen periode veel is bereikt. Het Kompas heeft een belangrijke impuls heeft gegeven aan de aanpak van de problematiek van dak- en thuislozen in de regio. Tegelijkertijd worden er nog een aantal lacunes wordt gesignaleerd, met name als het gaat om permanente woonvoorzieningen voor specifieke doelgroepen.

In het Regionaal Kompas Veiligheidsregio Kennemerland (2008) staan de ambities geformuleerd voor de maatschappelijke opvang en dak- en thuislozenzorg voor de periode 2008-2014:

Doel 1: Dakloosheid als gevolg van ontslag uit een kliniek wordt voorkomen.
Doel 2: Dakloosheid als gevolg van huurschuld wordt voorkomen.
Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie wordt voorkomen.
Doel 4: Daklozen ontvangen steun bij het oplossen van financiële problemen.
Doel 5: Er is een gedifferentieerd aanbod van woon- en opvangvoorzieningen voor daklozen (mogelijk met een centrale intake).
Doel 6: We kennen alle daklozen en zij staan binnen 3 maanden op een traject richting dagbesteding (activering, werk).
Doel 7: Daklozen, alcoholverslaafden en overlastgevenden zijn uit het straatbeeld verdwenen.
Doel 8: Er is voor alle actieve veelplegers een sluitende aanpak.

Ten aanzien van deze doelen wordt in de Evaluatie Regionaal Kompas 2008 – 2011 het volgende vastgesteld:

Preventie blijft van belang (doelstelling 1, 2 en 3)
Preventieve maatregelen om dakloosheid te voorkomen zijn grotendeels effectief. Ondanks het feit dat er geen instellingsbrede afspraken zijn vastgelegd, worden op klantniveau afspraken gemaakt om dakloosheid als gevolg van ontslag uit een kliniek te voorkomen.

Alle gemeenten hebben afspraken met corporaties over vroegsignalering en het voorkomen van huisuitzettingen door huurschulden. Deze afspraken zijn echter niet sluitend. Zo is er sprake van een prioritering naar doelgroepen en zijn er geen afspraken met particuliere verhuurders. De zorgaanbieders pleiten voor een volledig sluitende aanpak. De gemeenten hebben hiertoe echter onvoldoende middelen beschikbaar.

Bij dreigende huisuitzettingen wordt overigens ook gekeken naar de eigen verantwoordelijkheid van betrokkenen en de bereidheid om begeleiding en schuldhulpverlening te accepteren. In 2009 vonden er 57 huisuitzettingen plaats, 75 in 2011 en 108 in 2012.

Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de justitiële keten en de zorgketen ten aanzien van de OGGz-doelgroep: het Veiligheidshuis verwijst ex-gedetineerden die behoren tot de OGGz-doelgroep door naar de BCT in Zuid Kennemerland of naar de gemeenten in Midden Kennemerland en Haarlemmermeer. Daarnaast weten ex-gedetineerden ook zelf de weg naar de Brede Centrale Toegang te vinden zodat waar nodig opvang wordt gerealiseerd.

Schuldhulpverlening blijft een knelpunt (doelstelling 4)
Effectieve schuldhulpverlening voor de doelgroep is en blijft een knelpunt. De reguliere schuldhulpverlening sluit niet aan bij de specifieke problematiek van de OGGz-doelgroep. Andersom geldt dat de OGGz-doelgroep niet in staat én veelal niet bereid is om zich te onderwerpen aan het regime dat hoort bij een adequaat schuldhulpverleningstraject. Schuldhulpverlening kan alleen maar effectief zijn als er sprake is van een min of meer

stabiele leef- en woonsituatie. Dat neemt niet weg dat zorgaanbieders op klantniveau afspraken maken met aanbieders van schuldhulpverlening.

Uitbreiding gedifferentieerd voorzieningenniveau gerealiseerd (doelstelling 5)
Ten aanzien van het voorzieningenniveau in de regio zijn belangrijke stappen gezet. In de afgelopen periode is het aantal opvangvoorzieningen uitgebreid en is er meer differentiatie ontstaan naar doelgroepen. In Zuid Kennemerland is inmiddels een centrale intake gerealiseerd met de opening van de Brede Centrale Toegang. De vorming van de BCT in Zuid Kennemerland en de al langer bestaande noodteams en Vangnet & Advies in Midden Kennemerland hebben ertoe geleid dat vrijwel alle dak- en thuislozen in beeld worden gebracht en in beeld blijven.

Dagbesteding en activering staan onder druk (doelstelling 6)
De ambitie om voor alle dak- en thuislozen binnen drie maanden een plan te hebben ten aanzien van dagbesteding en activering is niet langer reëel, gelet op de rijksbezuinigingen op het participatiebudget. Dat betekent dat de ambitie met betrekking tot de participatiedoelstelling in het Regionaal Kompas bijgesteld moet worden. De gevolgen hiervan zijn groot: alleen al in Haarlem werd in 2010 circa €1 miljoen geïnvesteerd uit het participatiebudget voor dagbesteding en activeringstrajecten voor de OGGz-doelgroep. Het wegvallen van participatiemogelijkheden zal een grote impact hebben op het succes van zorg- en opvangverlening aan de doelgroep. Wel maken aanbieders van dagbesteding en activering waar mogelijk gebruik van alternatieve mogelijkheden via de AWBZ-begeleiding. De AWBZ-begeleidingsfunctie wordt per 2013 gefaseerd gedecentraliseerd naar gemeenten. Gemeenten zijn inmiddels allen begonnen met de voorbereidingen van deze decentralisatie.

Aantal daklozen daalt niet, overlast daalt wel (doelstelling 7)
Daklozen, alcoholverslaafden en overlastgevenden zijn niet uit het straatbeeld verdwenen. Dat lijkt ook een onmogelijke opgave: hoewel het aantal opvangmogelijkheden sterk is uitgebreid, zijn het geen gesloten voorzieningen. Daarnaast is er ook een groep daklozen die bewust niet kiest voor een plek in de opvang. Ondanks de uitbreiding van het aantal voorzieningen, blijft het aantal nieuwe daklozen vrijwel constant. De uitbreiding van het aantal voorzieningen heeft wel geleid tot minder overlast door goede en concrete afspraken tussen de opvangvoorzieningen, handhaving en omwonenden. Mensen die dakloos raken in de regiogemeenten worden allemaal verwezen naar Haarlem. Daar is immers de nachtopvang gevestigd. Dat betekent dat het zwaartepunt van zorg en opvang uiteindelijk vrijwel altijd in Haarlem komt te liggen. Dat maakt de afspraak tussen gemeenten dat de gemeente van herkomst verantwoordelijk blijft voor vervolgoplossingen alleen maar belangrijker. Met de inrichting van het Veiligheidshuis en de GAVO-aanpak (Geïntegreerde Aanpak Verslavingsproblematiek en Overlast) is er voor veelplegers een sluitende aanpak gerealiseerd.

Sluitende aanpak voor alle actieve veelplegers (doelstelling 8)
Met de inrichting van het Veiligheidshuis en de GAVO-aanpak van Brijder Verslavingszorg en Palier, is er voor veel actieve veelplegers een sluitende aanpak gerealiseerd.

OGGz-structuren zijn effectief.
In Zuid Kennemerland ervaren de instellingen voor zorg en opvang de nieuwe OGGz-structuur als positief. De doelgroep is beter in beeld, de samenwerking tussen alle instellingen is verbeterd, de lijnen zijn kort en knelpunten in individuele trajecten worden multidisciplinair besproken in de Trajectcommissie. De omvang van de doelgroep neemt niet af. Een groeiend knelpunt is dan ook de druk op de caseloads waardoor de kwaliteit van de begeleiding van het OGGz-team eveneens onder druk staat. Voor het OGGz-team is nu de vraag of er scherpere keuzes moeten worden gemaakt ten aanzien van de doelgroep. De sociale teams vervullen door hun vroegtijdige signaleringsfunctie een preventieve rol ten opzichte van de OGGz-structuur. De OGGz-structuur in Midden Kennemerland functioneert al jaren naar tevredenheid. Er gaat een belangrijke preventieve werking van uit: door de deelnemende instellingen wordt individuele problematiek in een relatief vroeg stadium gesignaleerd en kan er in een vroeg stadium worden ingegrepen. De drie noodteams in Midden Kennemerland hebben het voornemen geuit om te komen tot één uniforme registratie.

Uitvoering regionale uitvoeringsnota
In de regionale uitvoeringsnota stonden concrete regionale acties en activiteiten geformuleerd. Deze hadden met name betrekking op de concrete realisatie van opvangvoorzieningen, het vastleggen van samenwerkingsafspraken in een nieuw OGGz-convenant, de realisatie van de nieuwe OGGz-structuur in Zuid Kennemerland. Verreweg de meeste concrete regionale activiteiten zijn in de afgelopen periode gerealiseerd.

In de Evaluatie Regionaal kompas 2008-2011 worden nog verschillende aandachtspunten benoemd:
- *Uitstroom uit de voorzieningen*

Kernprobleem in de regio, en met name in Haarlem, betreft het gebrek aan uitstroom naar de reguliere woningmarkt.
- *Opvang éénoudergezinnen*

Het is niet wenselijk om deze doelgroep met kinderen, te plaatsen in voorzieningen waar mensen worden opgevangen met psychiatrische en/of verslavingsproblematiek. In de regio zijn onvoldoende specifieke voorzieningen voor gezinnen, al dan niet met kinderen.
- *Opvang voor 'onaangepasten'*

Het derde regionale knelpunt is het gebrek aan een permanente voorziening voor mensen die zich nooit zullen voegen naar de normen en waarden van onze samenleving. Het betreft veelal chronisch verslaafden al dan niet met psychiatrische problematiek.
- *Permanente opvang*

Er is een groep mensen die niet zelfstandig kan wonen en periodiek weer terugkeert op

de agenda's van de sociale teams of de Brede Centrale Toegang. Ook keert deze groep periodiek terug in de maatschappelijke opvang en/of blijft zij te lang 'vastzitten' in de maatschappelijke opvang die feitelijk bedoeld is als tijdelijk passantenverblijf. Voor deze groep is een vorm van permanente opvang wenselijk.

- *Housing First*

In overleg met de woningcorporaties wordt bezien of een pilot Housing First in de regio mogelijk is.

- *Zwerfjongeren*

Bij de start van het Regionaal Kompas, maakten zwerfjongeren geen deel uit van de kadernota en uitvoeringsnota's. Zo is er nog geen aansluiting met de Jeugdzorg, functioneert de brede Centrale Toegang voor de OGGz-doelgroep vanaf 18 jaar en is de zwerfjongerenopvang in de eerste jaren niet betrokken geweest bij de ontwikkelingen binnen het Regionaal Kompas. Pas sinds 1 januari 2011 verlopen de aanmeldingen voor de zwerfjongerenopvang via de BCT. De financiering van de zwerfjongerenopvang verloopt tot nu toe buiten de doeluitkering Maatschappelijke Opvang. In regionaal verband is de wens geuit om de financiering van de zwerfjongerenopvang vanaf 2013 te laten verlopen via deze doeluitkering.

6.23 Heerlen

Hieronder wordt beknopt de stand van zaken gegeven op de doelstellingen uit het Stedelijk Kompas Heerlen (2008) en een korte beschrijving van de huidige stand van zaken.

Doel 1: Elke dakloze neemt in 2014 deel aan een traject.				
Alle mensen in de daklozenopvang zijn voorzien van een traject. De samenwerking tussen de verschillende aanbieders die bijdragen leveren aan de trajecten verloopt over het algemeen goed.				
Doel 2: Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen (vrijwel) uitbannen				
De gemeente Heerlen verwacht deze doelstelling niet volledig te kunnen realiseren, onder meer omdat de detentie soms onverwacht beëindigd wordt, zodat de 'scan' die door de coördinator ex-gedetineerden twee maanden voor ontslag uit detentie gemaakt wordt, nog niet heeft plaats gevonden. Ook wet- en regelgeving, zoals een wachttermijn van vier weken alvorens een persoon onder de 27 jaar een uitkering krijgt, bemoeilijkt het verkrijgen van reguliere huisvesting. Opvang in de dag- en nachtopvang behoort wel altijd tot de mogelijkheden, maar in de meeste gevallen kiezen betrokkenen voor tijdelijke huisvesting middels eigen logeeradressen.				
Doel 3: De huidige inspanningen met betrekking tot overlast voortzetten				
De inzet om overlast te bestrijden is uitgebreid en nu gericht op enkele buurten en één stadsdeel. De aandacht voor overlast in het centrum blijft onderhouden.				
Doel 4: In 2011 zal de dakloosheid als gevolg van huisuitzetting minder dan 30% van het niveau van 2006 zijn				
Jaar:	2009	2010	2011	2012
Aantal huisuitzettingen:	129	65	88	80

In 2011 is het, dankzij inzet van het gemeentelijk loket schuldhulpverlening, in 89 gevallen gelukt om de aangezegde uithuiszetting te voorkomen. In 2012 lukte dit zelfs in 136 gevallen. De gemeenteraad heeft in 2012 de contouren schuldhulpverlening vastgesteld. Heerlen gaat voort met de nadere uitwerking daarvan. Zo bieden wij iedere schuldhulpvrager stabilisatie aan op vijf gebieden: huur, gas, water, stroom en het doorbetalen van de ziektekostenpremie. Heerlen is strenger aan de poort door bepaalde groepen niet meer toe te laten tot schuldhulpverlening: recidivisten, fraudeurs en zelfstandigen met een functionerende onderneming.

De gemeente Heerlen houdt zich momenteel vooral bezig met de voorbereiding van de drie decentralisaties. Ten aanzien van de maatschappelijke opvang/OGGz betekent dat:

1. In kaart brengen wat binnen de MO momenteel uit de AWBZ gefinancierd wordt en wat de bezuinigingsmogelijkheden zijn.
2. Onderzoeken welke bijdrage de MO-instellingen kunnen leveren binnen de sociale wijk/stadsdeelteams i.o., zowel formatief als kwalitatief.
3. Ervaringen die binnen de MO zijn opgedaan met arbeidsmatige dagbesteding en inloopfunctie delen en zoeken naar verruiming/combinatie van doelgroepen

Binnen de maatschappelijke opvang is de methodiek herstelwerk geïmplementeerd. Daarnaast wordt gezocht maar mogelijkheden om de informele zorg te versterken: project versterking informele zorg (VIZ) en pilot 'Gewoon doen'.

6.24 Helmond

Voor de gemeente Helmond heeft 2012 vooral in het teken gestaan van het realiseren van een omvangrijke bezuiniging in de maatschappelijke opvang. De gewenste vernieuwing is daarbij onvoldoende van de grond gekomen. Hiervoor is de gemeente eind 2012, samen met kernpartners, een apart traject gestart dat moet leiden tot meer efficiency. Er wordt gewerkt aan efficiëntere werkprocessen waaronder een transparante en objectieve indicatie, verbeterde in- en doorstroom, duidelijke beschrijving van diensten en producten inclusief eindtermen en doorlooptijden, resultaatgerichte trajectplannen en een adequaat voorzieningenaanbod op basis van omvang/aard en ondersteuningsbehoefte van de doelgroep(en). Daarbij wordt nadrukkelijk gewerkt aan het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid. Zo zelfstandig mogelijke huisvesting en activering met perspectief staan centraal, de ondersteuning is zo licht als mogelijk en staat in dienst van de realisatie van de zelfredzaamheid.

Verder is het optimaliseren van een sluitende ketenaanpak, met name voor de meest complexe casussen, een belangrijke doelstelling. Ook de regierol van de gemeente wordt aangescherpt, niet in de laatste plaats in relatie tot de gemeentelijke taken in het kader van AWBZ-decentralisatie, de transitie Jeugdzorg en de participatiewet. Resultaatmeting is daarbij een essentieel onderwerp.

In het Wmo Subsidieprogramma 2014 zijn de volgende doelstellingen opgenomen, specifiek gericht op het Regionaal Kompas/MO:

- In 2014 heeft iedere geregistreerde dak- en thuisloze (feitelijke & residentieel en

ambulante woonbegeleiding) een integraal afgestemd trajectplan en volgt een passend traject.
- De jeugdketen is voldoende toegerust om zwerfjongeren (weer) een zelfstandig bestaan te laten leiden en overdracht naar volwassenenzorg is goed geregeld.
- Dakloosheid door huisuitzetting vanwege schulden of meervoudige problematiek wordt teruggedrongen door adequate samenwerking tussen relevante partijen (2012 = nulmeting)
- De MO is geoptimaliseerd: terugdringen gemiddelde verblijfsduur, meer mensen zijn na afronding traject duurzaam gehuisvest, alle klanten krijgen de mogelijkheid van dagbesteding/activering, klanttevredenheid MO is minimaal 7,5.

In 2012 hebben 87 nieuwe, feitelijk daklozen een trajectplan gekregen. Volgens de oorspronkelijke meerjaren-doelstelling van de gemeente Helmond, zou de doelgroep in 2012 uitgebreid zijn naar alle residentieel daklozen. Deze doelstelling is in verband met de bezuinigingsopdracht uitgesteld naar 2013. Helmond geeft aan dat de feitelijk en residentieel dak- en thuislozen redelijk goed en volledig in beeld zijn. De gestructureerde trajectaanpak is echter nog niet naar behoren geïmplementeerd. Door het vernieuwingstraject maatschappelijke opvang zullen naar verwachting in 2013 duidelijke slagen worden gemaakt. Ook zal er aandacht besteedt worden aan de gehanteerde definities, in relatie tot de resultaatmetingen.

6.25 Hilversum

In 2008 formuleerde de gemeente Hilversum de volgende zes doelstellingen in het Regionaal Kompas Gooi en Vechtstreek:

1. Dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor. Het aantal huisuitzettingen is in 2012 gedaald tot minder dan 30% van het aantal in 2007.
2. Dakloosheid ten gevolge van detentie komt in 2012 (vrijwel) niet meer voor.
3. Feitelijke dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt in 2012 (vrijwel) niet meer voor.
4. De totale groep van 360 dakloze mensen en de dakloze mensen die er vanaf nu bijkomen zijn in 2012 voorzien van inkomen, van structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen, van niet vrijblijvende ‘evidence based’ zorgtrajecten en, voor zover mogelijk, van vormen van werk die haalbaar zijn.
5. Van alle zwerfjongeren in de regio zit honderd procent in een ondersteuningstraject.
6. De groep zwerfjongeren binnen en buiten de opvang is met 50% afgenomen in 2012.

Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas 2012, heeft de gemeente Hilversum aangegeven nog over te weinig informatie te beschikken om eenvoudig een betrouwbaar beeld op te geven. Inmiddels is met de partners een traject ingezet om dergelijke stuurinformatie beter te ontsluiten. Hilversum merkt op dat er een goede samenwerking bestaat tussen

corporaties en zorgaanbieders waardoor voor doelgroepen diverse mogelijkheden voor huisvesting zijn. Zwerfjongeren kunnen in diverse opvanglocaties terecht.

6.26 Hoorn

Eind 2010 stelde de gemeente Hoorn extra middelen beschikbaar voor Stichting dnoDoen. Hiermee werd het mogelijk om de capaciteit van 74 plaatsen - bestaande uit crisisopvang, begeleid wonen, winteropvang en opvang dak- en thuislozen - uit te breiden naar 90 plaatsen. Hierdoor zouden ook een aantal plaatsen vrijkomen voor de opvang van zwerfjongeren en een trainingshuis. Daarnaast verhoogde de gemeente Hoorn de structurele subsidie, met het doel om de hulpverlening beter te organiseren, zodat mensen sneller doorstromen uit een opvangsituatie. Ook zou dnoDoen hierdoor meer trajecten voor dak- en thuislozen kunnen gaan aanbieden om zo de wachtlijsten terug te dringen.

Doel 1: Een sluitende zorgketen door de inzet van een ketenregisseur
De doelstelling is in 2010 reeds behaald. Er is een ketenregisseur ingezet om de organisaties aan te sturen op nakoming van de afspraken. De ketenregisseur functioneert naar verwachting, aldus de gemeente Hoorn. De reorganisatie van het OGGz-team heeft geleid tot samenwerking in een team van multidisciplinaire professionals. Dit levert een goede ingang op bij de zorgverlenende organisaties. Het zicht op de doelgroep is beter geworden en de toeleiding loopt goed. Er vallen niet langer gaten in de dienstverlening waardoor mensen niet meer tussen wal en schip vallen. Volgens de gemeente Hoorn heeft de uitbreiding van de maatschappelijke opvang ertoe geleid dat de versnippering in het hulpverleningstraject wordt teruggedrongen. Sinds 2010 zijn er casemanagers aangesteld die hét aanspreekpunt van een cliënt blijven gedurende het verblijf in de opvang. De functies van OGGz- ketenregisseur en brandpuntfunctionaris worden samengevoegd.
Doel 2: Reorganisatie van OGGz-team
De doelstelling is in 2010 reeds behaald, zie doel 1. Het OGGz-team heeft nog steeds gemeentelijke aandacht. Het streven is om signalering en uitvoering samen te voegen
Doel 3: Verkennen ketenaanpak zwerfjongeren
Er is een convenant opgesteld waarin de afspraken tussen de ketenpartners zijn vastgelegd.
Doel 4: Uitwerken en evalueren van de ingezette ontwikkelingen m.b.t. uitbreiding maatschappelijke opvang
De doelstelling is reeds behaald, zie doelstelling 1. Nieuw doel is om sociaal logement en/of containerwoningen te realiseren.
Doel 5: Ontwikkelen visie op woonvormen
In het Stedelijk Kompas West-Friesland (Gemeente Hoorn, 2009) werd aangegeven dat het voor een goede doorstroming in de maatschappelijke opvang van belang is dat er voldoende woonvormen zijn voor (ex)dakloze mensen. In de afgelopen periode heeft een onderzoek plaatsgevonden waarbij de woonbehoeften en zorgbehoeften in kaart zijn gebracht. De projectmatige uitwerking van de ontbrekende voorzieningen in de maatschappelijke opvang moet nu gaan plaatsvinden.

6.27 Leeuwarden

In 2012 verscheen het Regionaal Kompas Leeuwarden/Fryslân 2012–2016 (Gemeente Leeuwarden, 2012). In het bijbehorende uitvoeringsprogramma zijn onderstaande ambities opgenomen. Hieronder volg een zeer beknopte stand van zaken van de verrichte inspanningen in het afgelopen jaar.

Breed convenant met de zorgverzekeraar op het terrein van zorg, ondersteuning, participatie en sociale zekerheid waarin afspraken over maatschappelijke opvang en geweld in afhankelijk-heidsrelaties zijn opgenomen.
Is in ontwikkeling
Goed ontwikkelt regionaal beleid rondom preventieve ambulante maatschappelijke opvang en verslavingszorg.
Dit loopt mee in de ontwikkelingen van Welzijn nieuwe stijl (Wns)
Visie op hulp aan en begeleiding bij geweld in afhankelijkheidsrelaties.
Door de veranderingen niet meer actueel, de gemeente Leeuwarden is in afwachting van het landelijk format voor de regiovisie.
Voldoende capaciteit van casemanagement na opleggen van tijdelijk huisverbod en overige huiselijk geweldzaken
Er is een tijdelijk constructie bedacht om het tekort op te vangen. Na duidelijkheid over de stelselwijziging en de ontwikkelingen Welzijn nieuwe stijl is het kader duidelijk en wilt Leeuwarden toewerken naar een duurzame constructie.
Gedeconcentreerde opvangvoorzieningen in de provincie.
In de zomer van 2012 is in Leeuwarden een sociaal pension geopend, in november een sociaal pension in Drachten.
Een goede doorstroom uit de opvangvoorzieningen realiseren, Housing First bieden (voorkomen instroom voorzieningen) en voorkomen huisuitzettingen
Er is in 2012 gestart met het formuleren van een constructie voor het efficienter gebruik maken van het huidige aanbod van urgentiewoningen om de doorstroom te bevorderen. In Sneek is gestart met Housing First. In Leeuwarden is gesproken over een experiment. Er zijn afspraken met woningbouwcorporaties over hun signaalfunctie als het gaat om dreigende huisuitzetting.
Helder informatiemanagement van gegevens vanuit de prestatievelden 789 van de Wmo. (Zicht op resultaten en kwaliteit van gesubsidieerde dienstverlening.)
In 2012 zicht op resultaten en kwaliteit d.m.v. ontvangen van registratiegegevens maar voor verbetering vatbaar. Voor de vrouwenopvang is een format ontwikkeld als rapportagevorm voor de beschikking. Bezig met ontwikkelen van duidelijk informatiesysteem. Gaat in bij het verstrekken van de subsidies voor 2014 voor levering van gegevens over 2013.
Duidelijke prioriteitstelling vanuit gemeente op prestatievelden 7, 8 en 9.
Prioriteitsstelling is:1) Behoud van de voorzieningen; 2) Begeleiding in de voorzieningen; 3) Nazorg na uitstroom in de voorziening; 4) Preventieve woonbegeleiding. In 2013 zal naar een herijking worden gekeken naar aanleiding van de ontwikkelingen Welzijn nieuwe stijl.
Nieuwe laagdrempelige nachtopvang.
Er is een nieuwe geschikte locatie gevonden voor meer laagrempelige nachtopvang. In 2012 is daar nog geen besluit over genomen., wordt vervolgd in 2013.

Behouden van heroïne unit binnen beschikbare financiële kaders.
In 2012 is dit voor 2013 tijdelijk geregeld. Onzeker is nog de hoeveelheid behandelplaatsen Leeuwarden krijgt. Als Leeuwarden er 5 bij gaat krijgen wordt het meer rendabel.
Zicht op potentiële cliënten crisisopvang die uit beeld verdwijnen.
De huisuitzettingen en uitstroom exgedetineerden geeft daar meer zicht op in de daklozenmonitor.
Waarborgen continuïteit in nazorg voor ex-gedetineerden in Leeuwarden en provincie.
De continuïteit in nazorg voor ex-gedetineerden wordt gewaarborgd vanuit het Veiligheidshuis in afstemming met de regiogemeenten. Opvanginstelling Zienn heeft bijvoorbeeld plekken beschikbaar voor ex-gedetineerden. Ook vrijwilligersorganisaties bieden nazorg.
Uitvoering geven aan de ambities uit het 'Uitvoeringsprogramma zwerfjongeren'.
Er zijn vijf extra plekken gerealiseerd voor zwerfjongeren bij de Stichting studentenhuisvesting Leeuwarden om doorstroom vanuit Huis voor Jongerebn te bevorderen of instroom te beperken. Er is een aanzet tot afspraken met woningbouwcorporaties en opvangvoorzieningen over efficienter gebruik van urgentiewoningen. In Sneek is er een vorm van woonbegeleiding met activering opgezet voor zwerfjongeren door Zienn.
Realiseren sportplatform voor gehele opvang sector.
Er is een sportplatform, financieringvormen zijn in onderzoek.
Er is een centrale toegang voor tot het Advies- en Meldpunt kindermishandeling, Advies- en steunpunt huiselijk geweld (ASHG), frontoffice multidisciplinair Centrum Kindermishandeling en het CJG.
Er is uitvoering gegeven aan de opdracht om te komen tot één integrale toegang en dat loopt in 2013 door.
Versterking sociale teams (binnen drie decentralisaties).
Dit loopt mee in de ontwikkelingen Welzijn nieuwe stijl.
Versterken interventieteams (binnen de drie decentralisaties).
Er is gekeken naar een duidelijke plek en taakverdeling van de interventieteams binnen het zorg/welzijnsveld en ook ten opzichte van andere OGGz teams. Dit loopt mee in het traject Welzijn nieuwe stijl.
Continuïteit van de gemeentelijk gefinancierde inzet in het Veiligheidshuis
Dit is afgerond en vormgegeven voor in ieder geval twee jaar. Daarna wordt er gekeken naar een toekomstige constructie.
Realiseren van 6 woonunits voor overlast gevende zorgmijders.
Dit is op de lange baan geschoven vanweg de ontwikkelingen op gebied van nacht en dagopvang in Leeuwarden. Door voorzieningen laagdrempeliger te maken hoopt Leeuwarden dat deze zes plekken niet of beperkt nodig zijn.
Borgen activiteiten straatprostitutie binnen reguliere capaciteit.
Er is in 2012 afgesproken dat voor 2013 er een afbouw zal plaatsvinden naar het borgen binnen het reguliere traject.
Continuïteit activiteiten Skrep
Het project Skrep biedt en begeleidt werk aan mensen zonder dak of thuis in Leeuwarden. De acctiveiten zijn doorgegaan zoals in 2011.

Efficiëntere indeling en effectievere werking van dagopvangmogelijkheden in Leeuwarden
In opdracht van de gemeente Leeuwarden, onderzocht bureau Intraval de dagopvang- en Inloopvoorzieningen in Leeuwarden. De onderzoeksresultaten zijn besproken met alle opvangvoorzieningen. Er is een plan in ontwikkeling voor gecombineerde dagopvang (Leger des Heils en Zienn), daartoe zijn in 2012 veel gesprekken gevoerd met beide voorzieningen om tot overeenstemming te komen.

Zwerfjongeren
Onder impuls van de Tour Zwerfjongeren werd er in maart 2012 voor gekozen om de stagnatie in de uitstroom naar zelfstandig wonen in kaart te brengen en op te lossen, niet alleen wat betreft woonruimte maar ook andere hulp en ondersteuning die zelfstandig wonen mogelijk maken. Om dit te realiseren zijn een aantal activiteiten uitgevoerd: er is analyse gemaakt van de oorzaken van de stagnatie en knelpunten in het proces van zwerfjongeren. Ook gaf de Tour aanleiding om met woningcorporaties en andere partijen nieuwe afspraken te maken over het verdelen van de woonruimte voor bijzondere doelgroepen. Als vervolgactiviteit(en) op het terrein van zwerfjongeren wordt het uitvoeringsprogramma Uitvoeringsprogramma Zwerfjongeren 2012-2016 (Gemeente Leeuwarden, 2012) opgepakt. Verder wordt vooral aangesloten bij de Transitie Jeugdzorg en CJG-ontwikkelingen (www.1stapvooruit.nl).

In het Uitvoeringsprogramma Zwerfjongeren 2012-2016 wordt door de gemeente Leeuwarden vastgesteld dat het positief is dat er voor zwerfjongeren aanbod beschikbaar is van preventie tot nazorg. Daarnaast doen zich binnen de aanpak van zwerfjongeren een aantal knelpunten voor die om extra aandacht vragen. Voorbeelden daarvan zijn de aanwezigheid van wachtlijsten, onvoldoende regie, overzicht, eenheid en signalering bij probleemsituaties. In het uitvoeringsprogramma worden voorstellen gedaan om de knelpunten op te lossen.

6.28 Leiden

Doel 1: Huisuitzettingen als gevolg van huurschulden of overlast zijn met 75% afgenomen			
Jaar:	2009	2011	2012
Aantal huisuitzettingen:	42	29	17
Doel 2: Vervolgopvang is altijd geregeld indien huisuitzetting onvermijdelijk is			
De gemeente Leiden verwacht deze doelstelling te realiseren. Het convenant voorziet erin dat er een sluitende keten is op het moment dat huisuitzetting dreigt. Er zijn geen signalen bekend dat mensen zonder opvang op straat komen.			
Doel 3: Alle daklozen in de regio zijn in beeld en voorzien van een trajectplan			
Vanaf medio 2011 is het briefadres van de maatschappelijke opvang alleen nog beschikbaar voor dakloze mensen. Hierdoor bestaat een actueel beeld van de situatie van de daklozen. Afspraak is dat voor alle nieuwe cliënten een individueel trajectplan wordt opgesteld. Integrale samenwerking en schuldhulpverlening blijven daarbij punten van aandacht.			

Doel 4: Het totaal aantal daklozen is verminderd met 75% ten opzichte van de omvangschatting in 2005			
Jaar:	2009	2011	2012
Aantal daklozen:	313	294	eind 2013 volgt een nieuwe daklozen telling
Doel 5: De ervaren overlast als gevolg van dakloosheid is afgenomen met 25% ten opzichte van 2007			
Door een landelijke standaardisatie van de veiligheidsmonitor maakt de ervaren overlast van daklozen/verslaafden geen deel meer uit van het onderzoek. Laatste cijfer is uit 2011: 5%. Hiermee is de doelstelling van 25% reductie t.o.v. de nulmeting in 2007 (7%) behaald.			

Leiden geeft aan dat de doorstroom vanuit de opvang naar zelfstandige huisvesting moeilijker wordt door stagnatie op de woningmarkt. Dit vraagt om creativiteit en realisatie van alternatieve woonvormen. Regiobreed zijn er vier Skaeve Huse gerealiseerd en er wordt gewerkt aan uitbreiding. Sinds eind 2011 wordt geëxperimenteerd met Housing First. In 2012 is een begin gemaakt met het ambulant organiseren van de crisisopvang. Uitgangspunt is om de kwaliteit van de zorg te verbeteren en de kosten daarvan te verlagen met als doel dat mensen hun zelfstandigheid behouden en sneller naar een eigen woning kunnen uitstromen.

Nieuw in het beleid van Leiden is dat alle dakloze mensen in de 24-uursopvang aan zinvolle activiteiten deelnemen in ruil voor opvang en drie gezonde maaltijden per dag. Voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn de Veegploeg, wasserij, kantine/catering in en om de voorzieningen en externe werkprojecten. Dakloze mensen doen ook jaarlijks mee aan het straatvoetbaltoernooi voor daklozen. Er is een straatwijzer voor én door dakloze mensen gemaakt, die informatie geeft over zaken die belangrijk zijn voor mensen die dak- of thuisloos zijn. VMBO-scholieren hebben dakloze mensen geïnterviewd en geportretteerd. Bovenstaande initiatieven dragen bij aan een positieve beeldvorming van dakloze mensen, aldus de gemeente Leiden.

Zwerfjongeren
Begin 2013 is in Leiden de 'Zet-een-stap-dag' georganiseerd in het kader van de Tour Zwerfjongeren. Besloten is om de jongeren centraal te stellen en vorm te geven aan het snel en goed oppakken en begeleiden van zwerfjongeren. Knelpunten op het gebied van preventie, onderlinge samenwerking, regelgeving en financiering zullen moeten worden gelost. Het streven is dat er eind juni 2013 een uitvoeringsplan ligt met daarin afspraken over de wijze van intake en screening, de uitvoering en coördinatie van de begeleiding en hetgeen van instellingen verwacht wordt qua inzet en samenwerking. (www.1stapvooruit.nl)

6.29 Maastricht

Begin 2013 is het Kompas 2015, Uitvoeringsprogramma OGGz 2013-2015 (Gemeente Maastricht, 2013) vastgesteld. Daarin wordt het programma voor de komende periode

beschreven maar ook teruggeblikt op de periode 2008-2011. De lijnen zoals ingezet voor het Stedelijk Kompas 2008-2011, worden als zeer positief ervaren:

- In deze periode werden de beide Domushuizen gerealiseerd. Dit hield in dat er een 60 tal dak- en thuislozen een vaste woonplek geboden kon worden met adequate begeleiding. Resultaten hiervan zijn: verbeterde gezondheidssituatie van de Domus-bewoners, verbeterde zorg en hulp binnen deze intramurale setting, aanzienlijke vermindering van overlast in de openbare ruimte. Dit resulteerde ook in terugloop van het aantal bezoekers van het OAC aan de Hubertuslaan en van de dag- en nachtopvang, resp. Mariastraat en Statensingel. De opvang in de Domusvoorzieningen wordt bekostigd via de AWBZ.
- Hierdoor is het aantal door de gemeente bekostigde crisisbedden bij het Leger des Heils kunnen dalen van 59 naar 14. Op jaarbasis maken nog zo'n 40 personen gebruik van deze crisisopvang. Daarnaast worden via Impuls jaarlijks ongeveer 130 mensen opgevangen die door zeer uitlopende redenen tijdelijk zonder onderdak zijn.
- De opvang van dakloze mensen, verslaafden en van vrouwen en kinderen als slachtoffers van huiselijk geweld werd uitgebreid van enkel een bed-bad-brood-functie naar begeleiding, activering en reïntegratie. Van de totale groep in beeld zijnde OGGz-cliënten maken ongeveer 350 mensen gebruik van deze activeringsbegeleiding.
- Uitstroom naar meer zelfstandig wonen werd verder mogelijk gemaakt door de inzet van RIBW Housing Accomodations. Jaarlijks worden 74 woningen hiervoor door de corporaties beschikbaar gesteld en vinden 120 cliënten per jaar langs deze weg een nieuwe plek in de buurten
- In de Kompasperiode 2008-2011 werd ook de opvang van zwerfjongeren nader vorm gegeven in Pension Jekerzicht. Jaarlijks worden tussen 40 en 50 jongeren uit de regio hier opgevangen en verder begeleid.
- In de beleidsperiode 2008-2011 werd ook aan de preventieve kant geïnvesteerd. Zo werden samenwerkingsafspraken gemaakt in het kader van schuldhulpverlening, de persoonsgerichte aanpak van mensen met meervoudige problematiek (Casusaanpak Multiproblematiek). Ook werd vanuit dit beleidsveld meegedacht in de PMH-ontwikkeling (Public mental health), dat uiteindelijk o.m. resulteerde in leefbaarheids- en veiligheidsprojecten als proeftuin Caberg-Malpertuis, en integrale wijkaanpakken zoals de streefbeelden in NO en NW.
- Eveneens preventief zijn de wijkgerichte projecten in het kader van verslavingszorg, in Mariaberg en Daalhof. De resultaten en bevindingen hiervan zijn zeer positief.
- De heroïnepoli en methadonuitgifte dragen bij aan de controleerbaarheid van de verslavingsproblematiek. Ofschoon het aantal cliënten terugloopt naar (veelal natuurlijk verloop en andersoortige verslavingen) wordt deze functie nog steeds als zeer noodzakelijk gezien.
- De Vrouwenopvang is in beweging gekomen o.m. onder invloed van de ontwikkelingen van de aanpak van huiselijk geweld en de Wet Tijdelijk Huisverbod, waardoor het accent verlegd wordt naar meer ambulante hulpverlening en alleen als strikt noodzakelijk intramurale opvang. Xonar en Wieckerhoes staan nu voor een organisatorische en fysieke fusie.

De volgende knelpunten worden gesignaleerd ten aanzien van een aantal voornemens en ontwikkelingen in de voorbije kompasperiode:

- De positie van de cliënten en cliëntvertegenwoordigers wordt als onvoldoende ervaren. Weliswaar heeft elke uitvoeringsorganisatie haar eigen cliëntinspraak geregeld, maar over de organisaties heen is er nauwelijks overleg met de OGGz-cliënten. Een structureel overleg wordt gemist.
- De sturingsstructuur en bestuurlijk overleg met de OGGz-partners is de afgelopen jaren verwaterd. Een nieuwe impuls op bestuurlijk niveau heeft nog niet geleid tot een gestructureerd beleids- en uitvoeringsoverleg. Alle partijen hechten hier veel waarde aan.

In de beleidsnota 'Meer voor Elkaar 2012-2015' (Gemeente Maastricht, 2012) zijn ten aanzien van de ondersteuning van de OGGz-doelgroepen de navolgende specifieke doelstellingen meegegeven voor de komende periode tot 2015:

- In 2015 is er een sluitende aanpak en een Integraal plan (Persoonlijk ontwikkeltraject) voor elke persoon van de doelgroep
- In 2015 verkeert 80% van de doelgroep in een stabiele woon- en inkomenssituatie
- In 2015 is adequate opvang van de resterende 20%
- In 2015 is de uitstroom naar reguliere huisvesting gestegen naar 20%
- In 2015 is de gemiddelde opvangduur van zwerfjongeren teruggebracht naar 3 maanden (2012: 4 maanden):
  - 70% terug naar huis
  - 30% zelfstandige huisvesting

Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas 2012 laat de gemeente Maastricht weten dat het Uitvoeringsprogramma Kompas 2015 is gecommuniceerd met de uitvoeringspartners en dat in 2013 de uitvoering van de verschillende doelstellingen verder worden opgepakt.

Zwerfjongeren

Begin 2013 werd in Maastricht de Zet-een-stap-dag georganiseerd in het kader van de Tour Zwerfjongeren. Als stap vooruit is gekozen voor het punt dat jongeren zo snel als mogelijk de regievoering over het eigen leven kunnen vormgeven. Volgens het uitvoeringsprogramma OGGz wordt 10 tot 15% van de opgevangen jongeren uitgezet vanwege zeer ernstige gedragsproblematiek (fysieke bedreiging en/of geweldpleging) of middelengebruik. Deze groep staat centraal in de te zetten stap (www.1stapvooruit.nl).

6.30 Nijmegen

De gemeente Nijmegen merkt op dat 2013 het laatste jaar is van het huidige Stedelijk Kompas. Eind 2012 zijn bijna alle doelen behaald. In een nieuw kompas zal de nadruk minder dan in het huidige Stedelijk Kompas kunnen liggen op investeren in opvanglocaties en woonvormen vanwege de financiën. De focus zal dan waarschijnlijk meer komen

te liggen op ketensamenwerking tussen opvang, zorg, welzijn en op de decentralisaties. In de Monitor Stedelijk Kompas 2011 werd reeds verslag gedaan van de terugblik op de verrichte inspanningen in de periode 2008-2011. De stand van zaken per doelstelling uit het Stedelijk Kompas (2008) wordt hieronder weergegeven.

Doel 1: Terugdringen van dakloosheid
In de afgelopen periode is het aanbod van voorzieningen voor wonen met zorg verder uitgebreid, dat draagt bij aan het halen van deze doelstelling. Ook wordt daarmee wordt de doorstroom uit de opvang bevorderd. In 2012 is het Domushuis Nijmegen opengegaan, met 24 beschermd wonen plaatsen voor ernstig verslaafde dakloze mensen. In het MFC zijn 35 plaatsen gerealiseerd, deze zijn begin 2013 in gebruik genomen. Realisatie van 8 Skaeve Huse is nog in voorbereiding.
Doel 2: Beter aansluitende zorg
Al in 2011 was deze doelstelling gehaald. 'Praktijk Buitenzorg[21]' is operationeel. Het verbeteren van de aansluiting van de zorg door middel van wijkteams heeft nog steeds prioriteit in het Nijmeegs beleid. Vanaf 2012 zijn er voor de hele stad wijkteams (omgedoopt tot regieteams multiprobleemhuishoudens). In 2012 is gestart met het opstellen van een regionale agenda OGGz met de gehele maatschappelijke opvangregio voor het verder versterken van de openbare geestelijke gezondheidszorg en deze te integreren in het bredere zorg- & welzijnsaanbod, in het licht van de decentralisaties.
Doel 3: Terugdringen van overlast veroorzaakt door dak- en thuislozen
In Nijmegen loopt al gedurende ruime tijd een project met medische verstrekking van heroïne. Daarbij zijn ongeveer 25 cliënten in behandeling. Ook het realiseren van nieuwe opvang- en woonzorgvoorzieningen draagt bij aan het verminderen van overlast. Uit politierapportages blijkt dat hierdoor de overlast afneemt.
Doel 4: Meer samenhang in bestaande aanbod
Opgegeven informatie 2011: In Nijmegen zijn ACT-teams actief. In de bemoeizorg is verdere samenwerking in ontwikkeling tussen de betroken partners, deze is tweede kwartaal 2013 operationeel. De opvanginstelling ontwikkelt trajectmatig werken, dat zou na 2012 een verdere impuls aan dit doel moeten geven.
Doel 5: Verbeteren in- door- en uitstroom
Opgegeven informatie 2011: Naar verwachting van de gemeente Nijmegen, wordt deze doelstelling behaald. Er is een Domushuis gerealiseerd en begin 2013 zijn woonzorgplaatsen geopend. Men is bezig met de voorbereidingen om Skaeve Huse te ontwikkelen.
Doel 6: Een gedifferentieerd aanbod van zorg en hulp, toegesneden op de wensen en mogelijkheden van de cliënt (individueel trajectplan)
De doelstelling is gehaald: instellingen werken met individuele trajectplannen.

Zwerfjongeren

In het kader van de Tour Zwerfjongeren is in Nijmegen besloten om het inzicht te vergroten in de groep (zwerf)jongeren die gebruik maken van de opvang. Op basis

21 Praktijk Buitenzorg is een samenwerkingsproject tussen enkele Nijmeegse huisartsen en GGD, Iriszorg en RIBW. Doel is om laagdrempelige huisartsenzorg te bieden aan sociaal kwetsbare mensen in Nijmegen (dak-en thuislozen, verslaafden, prostituees, nieuwkomende en ongedocumenteerde migranten) die geen vaste huisarts hebben. Praktijk Buitenzorg is bedoeld voor mensen uit deze groep die om allerlei redenen de weg naar de reguliere huisartsenzorg niet vinden (www.praktijkbuitenzorg.nl).

daarvan kan nagedacht worden over het benodigde aantal plaatsen in-, en de organisatie van de opvang (www.1stapvooruit.nl). Dit heeft geresulteerd in een toekomstplan voor de zwerfjongerenopvang, dat in samenwerking tussen de opvanginstelling, het zorgkantoor en de gemeente wordt uitgevoerd en bekostigd.

6.31 Oss

Sinds 2011 maakt de gemeente Oss structureel gebruik van de inzet van een ketenregisseur om de doelstellingen uit het Regionaal Kompas te kunnen verwezenlijken.

Doel 1: Signalering: Lokale zorgnetwerken signaleren alle personen in een zeer kwetsbare situatie (doelgroep OGGz) Indicator: Aantal personen dat tussen wal en schip raakt en gemeld wordt bij het CTB (Brede Centrale Toegang en Bemoeizorg), waarbij geen enkel lokaal zorgnetwerk bemoeienis heeft
In 2011 werd gestart met het CTB, met een ketenregisseur vanuit de centrumgemeente. In 2012 is ervaring opgedaan met de toewijzingscommissie en een ketenregisseur. Dit is niet in kwantitatieve gegevens vastgelegd. Wel zijn de ketenpartners van mening dat met de inzet van een ketenregisseur de samenwerking tussen de organisaties, meer structureel en effectiever is geworden.
Doel 2: Preventie MO: Dakloosheid ten gevolge van (a) huisuitzetting, (b) detentie en (c) ontslag uit zorginstellingen komt vrijwel niet meer voor Indicator: Aantal (a) personen uit huis gezet (b) ex-gedetineerde mensen en (c) mensen ontslagen uit een zorginstelling, dat zich binnen een half jaar meldt bij de maatschappelijke opvang (CTB).
Door een strengere selectie aan de toegangspoort is de toestroom naar de maatschappelijke opvang 'zuiverder' geworden. Er wordt eerder ingezet om toestroom naar de maatschappelijke opvang te voorkomen. De maatschappelijke opvang wordt niet langer als 'dumpplaats' gebruikt voor 'lastige klanten.'
Doel 3: Toegang MO: Alle meldingen zijn gescreend. Toegang tot de MO is bepaald op basis van aard/ernst van problemen Indicator: Aantal meldingen dat gescreend is en (a) wel is toegelaten (b) niet is toegelaten, maar is verwezen
De gemeente Oss is bezig binnen de Centrale toegang een goede registratie op te zetten. Het meeste werk vindt plaats bij de centrale intake van het Verdihuis. Daar vindt de triage plaats aan de hand van een quickscan per cliënt.
Doel 4: Persoonsgerichte hulptrajecten MO: Voor alle toegelaten daklozen is een integraal trajectplan opgesteld Indicator: Aantal dakloze mensen met een intake en een individueel trajectplan op alle leefdomeinen.
Iedereen die opgenomen wordt in de crisisopvang, maakt samen met de begeleider een individueel trajectplan.
Doel 5: Persoonsgerichte trajecten Bemoeizorg: Voor alle bemoeizorg cliënten is een integraal toeleidingsplan opgesteld Indicator: Aantal cliënten met een integrale probleemverheldering en toeleidingsplan.
De gestelde opdracht is om voor eenieder die binnen CTB (Brede Centrale Toegang en Bemoeizorg) besproken wordt een trajectplan op te stellen. Dit is in ontwikkeling. Het hele OGGz beleid en de structuur van bemoeizorg staat momenteel ter discussie. De organisatie zal meer en meer aangestuurd worden vanuit de lokale zorgnetwerken.

Doel 6: Nazorg als preventie: Bestendigen herstel en voorkomen terugval na uitstroom uit de MO (monitoring vanuit CTB of de lokale zorgnetwerken) Indicator: Aantal (ex-)dakloze mensen dat gedurende 12 mnd voorzien is van stabiele mix (huisvesting, financiële situatie, contact met hulpverlening en dagbesteding).
Dit blijft een lastig onderdeel. Sommige burgers hebben ook een intensief natraject nodig om zich te kunnen handhaven. Dit vergt van alle betrokkenen een lange adem.
Doel 7: Aanpak zwerfjongeren: Voor alle zwerfjongeren is een integraal trajectplan opgesteld: specialistische zorg waar nodig, snel doorstromen naar begeleid wonen & werken waar mogelijk Indicator: Aantal zwerfjongeren: (a) dat binnen 3 mnd doorstroomt naar wonen & werken; (b) dat passende specialistische zorg ontvangt binnen 3 mnd.
Het is in 2012 niet gelukt een sluitende aanpak voor te realiseren. De opdracht staat nog steeds, maar blijft een lastige vanwege de complexiteit, waar met name besteedbaar inkomen een belangrijke rol speelt.
Doel 8: Preventie jongeren: Dakloosheid van jongeren ten gevolge van ontslag uit de jeugdzorg komt vrijwel niet meer voor Indicator: Aantal jongeren dat zich binnen 6 mnd na jeugdzorg meldt bij de MO voor volwassenen of bij de specifieke opvang voor zwerfjongeren
Oss is bezig met het organiseren van meer gestructureerd overleg en samenwerking met de jeugdzorg, om zo de aansluiting tussen jeugdzorg en opvang te verbeteren. De gesprekken met bemoeizorg zijn geïntensiveerd, niet in de laatste plaats vanwege de transitie jeugdzorg. Gemeenten krijgen meer bevoegdheid en zijn op die wijze ook beter in staat vorm te geven aan deze doelstelling. Echte effecten worden pas in de komende jaren verwacht.

De gemeente Oss merkt op dat er veel tijd en energie is gestoken in de uitvoering van de doelstellingen uit het regionaal kompas. Men moet zich realiseren dat het maatschappelijk veld op dit moment erg in beweging is. De transities en de economische crisis stellen de burgers en de gemeenten en haar partners voor grote uitdagingen. De samenwerkingsvormen die uit het regionaal kompas zijn voortgekomen, zijn hier wel ondersteunend in. Volgens de gemeente Oss zijn alle partijen in staat gebleken over hun eigen schaduw te stappen voor het breder maatschappelijk belang. Niet alle ambities zijn nog verwezenlijkt maar de ervaringen tot nu toe stemmen de gemeente Oss zeer positief.

Zwerfjongeren
De Zet-een-Stap-dag in Oss dag leerde dat er twee forse knelpunten bestaan in betaalbare woonruimte en in de aanwezigheid van een vaste persoonlijke begeleider. Er is gekozen voor de Stap vooruit om het idee van 1 jongere-1 plan-1 hulpverlener praktische handen en voeten te geven. Bij deze uitwerking zullen zwerfjongeren actief betrokken worden (www.1stapvooruit.nl).

6.32 Purmerend

De gemeente Purmerend geeft aan dat, ondanks de extra inspanningen van de gemeente, de doelstellingen van het Stedelijk Kompas steeds moeilijker te realiseren zijn als gevolg van de economische crisis, de bezuinigingen in de zorg en de problematiek die lijkt toe te nemen.

Doel 1: In 2013 zijn alle daklozen in traject en is voor minimaal 60% huisvesting geregeld
Cijfers over 2012 zijn nog niet beschikbaar. In 2011 is de capaciteit van de 24-uursopvang uitgebreid en is gestart met een pilot nachtopvang. In 2011 waren er 119 feitelijk daklozen, waarvan 45 in de opvang en een onbekend aantal residentieel daklozen. In 2010 stroomden 91 van de toen 137 feitelijk en residentieel daklozen uit. Voor 76 van hen was huisvesting geregeld. De gemeente Purmerend geeft aan deze doelstelling naar verwachting wel te behalen op basis van de cijfers wachtlijst, instroom en uitstroom. Ook zijn er ketenafspraken gemaakt over begeleiding voor, tijdens en na het verblijf in de opvang
Doel 2: In 2013 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting teruggedrongen tot minder dan 30% van het niveau in 2005
In 2011 waren er 17 huisuitzettingen, in 2012 waren er 14 huisuitzettingen. De gemeente Purmerend geeft aan dat het aantal huisuitzettingen maximaal 9 zou moeten zijn. Op dit moment wordt echter - ondanks de inspanningen op dit terrein - geen verdere daling verwacht dan het thans gehaalde aantal van 14. Dit als gevolg van o.a. de economische crisis.
Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen komt in 2013 vrijwel niet meer voor
In 2011 zijn 121 personen uitgestroomd. De gemeente Purmerend geeft aan dat deze doelstelling waarschijnlijk niet gehaald zal worden. Er is een gebrek aan uitstroom mogelijkheden, veroorzaakt door de slechte woningmarkt en doordat het zorgkantoor niet meewerkt aan de realisering van huisvesting voor chronisch verslaafden.
Doel 4: In 2013 is overlastgevend gedrag teruggedrongen tot maximaal 75% van het huidige niveau
De gemeente Purmerend geeft aan deze doelstelling naar verwachting wel te behalen. Volgens Purmerend zijn er zijn geen meldingen gedaan van overlast door dak- en thuisloze mensen.

6.33 Spijkenisse

Doel 1: Voor nagenoeg alle (bekende) daklozen is een trajectplan opgesteld en voor zover mogelijk zijn zij voorzien van inkomen, huisvesting, dagbesteding en/of werk, eventueel zorg en hulp (2014)
Voor de dakloze mensen uit de regio Zuid-Hollandse eilanden die gebruik maken van de maatschappelijke opvang in Spijkenisse wordt een individueel zorgplan opgesteld waarbij er in samenwerking met de diverse ketenpartners wordt gewerkt aan de doelstellingen op de verschillende leefgebieden. Daarbij is mede aandacht uitgegaan om de cliënten aan het werk te helpen dan wel zinvolle dagbesteding te organiseren. Ook is er specifieke aandacht voor de behoeften van kinderen en opvoedingsondersteuning aan de ouders. Alle dakloze mensen (alleenstaand en gezinnen) die tijdelijk in de maatschappelijke opvang verblijven (in 2011 waren dat er minimaal 169) zijn voorzien van een trajectplan.
Doel 2: Dakloosheid als gevolg van huisuitzetting is fors teruggedrongen (2014)
Spijkenisse geeft aan dat ondanks de forse korting op de decentralisatie-uitkering MO/OGGz/VB de zorgtoeleiding voor bemoeizorgcliënten behouden is. In dit kader worden cliënten met multiproblematiek/zorgmijders toegeleid naar zorg en hulp en wordt getracht om verdere problematiek (zoals huisuitzetting) te voorkomen. Gemeente en woningcorporaties hebben samenwerkingsafspraken en periodiek overleg ter terugdringing van het aantal huisuitzettingen. Dit is gericht op het snel en integraal aanpakken van de problematiek van burgers om huisuitzettingen te voorkomen. Op basis van de huidige voortgang,verwacht de gemeente Spijkenisse deze doelstelling te behalen.

Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie of uitval uit zorginstellingen komt bijna niet meer voor (2014)
Op basis van de huidige voortgang, verwacht Spijkenisse dat deze ambitie Voor ex-gedetineerden waarschijnlijk wel wordt behaald. Er is ingezet op nazorg voor ex-gedetineerden om hen zo veel mogelijk te voorzien van een nazorgtraject dat bestaat uit: identiteitsbewijs, onderdak, inkomen, schuldhulpverlening en zorg.
Doel 4: Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd (2014)
De gemeente Spijkenisse verwacht deze doelstelling te behalen. In 2009 heeft een tijdelijke uitbreiding van de maatschappelijke opvang plaatsgevonden. Hiermee is ook overlastgevend gedrag verminderd. In 2012 zijn wederom toeleidingstrajecten voorcliënten met multi-problematiek/zorgmijders ingezet waarmee overlast is voorkomen. Ook is in 2012 het regionale Veiligheidshuis verder vorm gegeven. De aanpak van het Veiligheidshuis richt zich mede op het terugdringen van overlastgevend gedrag.

6.34 Tilburg

Doel 1: In 2013 zijn alle daklozen in een traject ondergebracht. Voor minimaal 80% van deze groep is passende huisvesting en een zinvolle dagbesteding geregeld
In 2010 was 71% van de dakloze mensen voorzien van een traject, in 2011 was dit 79% en in 2012 was 91% van de dakloze mensen in traject genomen. Voor 74% van de dakloze mensen is passende huisvesting en een zinvolle dagbesteding geregeld. Deze cijfers zijn gebaseerd op de verhouding tussen dakloze mensen die gebruik maken van de dag-, en nachtopvang ten opzicht van het aantal mensen die in begeleiding zijn, dan wel huisvesting en dagbesteding krijgen.
Doel 2: In 2014 zijn er meer uitstroommogelijkheden naar de reguliere woningmarkt (regionaal) en is er meer maatwerk in de toewijzing van woonaanbod voor de doelgroep.
De gemeente Tilburg heeft afspraken gemaakt met woningcorporaties over het beschikbaar stellen van woningen voor uitstroom. Of en in hoeverre men erin gaat slagen om deze doelstellingen te behalen is voor de gemeente Tilburg lastig in te schatten. Er is sprake van beperkte capaciteit woonbegeleiding, forse schulden bij cliënten en wachtlijsten bij zorgaanbieders. Daarnaast stagneert de woningmarkt, waardoor er te weinig woningen vrij komen voor mensen die uit de opvang komen.
Doel 3: Dakloosheid als gevolg van detentie komt (vrijwel) niet meer voor door een goede aansluiting tussen reclassering en zorg
In 2012 meldden zich 66 personen aan nadat zij uit detentie waren gekomen, tegenover 21 in 2011. De verwachting van de gemeente Tilburg is dat deze doelstelling in 2014 waarschijnlijk niet gehaald zal worden. Tilburg geeft aan dat de toename deels te verklaren is als een registratiepro-bleem: veel mensen waren al dakloos voor detentie. Daarnaast signaleert Tilburg dat steeds meer mensen eerst zelf een oplossing zoeken maar uiteindelijk toch bij de opvang moeten aankloppen. Ook wordt opgemerkt dat niet alle regiogemeenten gedurende detentie de vaste lasten van gedetineerden betalen.
Doel 4: Dakloosheid als gevolg van afwenteling door andere instellingen komt (vrijwel) niet meer voor
In 2012 was er sprake van 51 personen die als gevolg van afwenteling door andere instellingen dakloos waren geworden, tegenover 43 personen in 2011. Op basis van de verbeterde samen-werking, verwacht de gemeente Tilburg de doelstelling te behalen.

Doel 5: In 2013 is dakloosheid als gevolg van huisuitzetting tot 30% van het niveau in 2007 teruggedrongen
Dakloosheid ten gevolge van aantal huisuitzettingen wordt pas sinds 2011 geregistreerd. In 2012 bedroeg het aantal huisuitzettingen 290, tegenover 100 huisuitzettingen in 2011. Tilburg merkt op dat het aantal huisuitzettingen (corporaties, particulier) fors is toegenomen. Bovendien zijn veel meer mensen hun eigen woning kwijt geraakt en meer mensen door ouders/relatie uit huis gezet. Door de economische crisis is deze tendens moeilijk te keren.
Doel 6: In 2014 is overlastgevend gedrag teruggebracht naar 75% van het niveau in 2007
Er heeft geen (nul)meting plaatsgevonden van de overlast. In Tilburg is een Outreachend Interventieteam ingezet, gericht op het voorkomen van overlast op specifieke locaties. Er zijn afspraken gemaakt over het bereik van het Interventieteam. Volgens de gemeente Tilburg is er veel aandacht voor de concrete aanpak van overlast. De outreachende functie van het Zorg- en Veiligheidshuis wordt versterkt.
Doel 7: In 2009 is er een verbreding van het Stedelijk Bemoeizorgteam naar de regio Midden Brabant
Volgens de gemeente Tilburg is deze doelstelling inmiddels behaald. Het stedelijk Bemoeizorgteam werkt sinds 2011 voor de hele regio.

De gemeente Tilburg merkt op dat in 2013 wordt gestart met de ontwikkeling van een nieuw beleidskader voor de aanpak van de multi-problem groep op het sociale domein. Het is de bedoeling dat hierin de aanpak op verschillende domeinen (Stedelijk Kompas, geweld in afhankelijkheidsrelaties, risicojeugd en persoonsgerichte aanpak) in onderlinge samenhang wordt geformuleerd.

6.35 Venlo

In maart 2013 verscheen de Evaluatie Regionaal Kompas 2008-2013 (Gemeente Venlo, 2013). Daarin wordt de volgende schets gegeven van de ontwikkelingen in de maatschappelijke opvang in de periode 2008-2012.

In 2008 werd in het Regionaal Kompas al geconstateerd dat het concept van 'bed, bad, brood' niet zal zorgen voor een snelle uitstroom uit de maatschappelijke opvang. Een middel dat ingezet is om de door- en uitstroom te bevorderen is trajectbegeleiding. Bij opvanginstelling Moveoo worden per jaar 2 trajectbegeleiders bij de Dag en Nachtopvang gefinancierd en 1 trajectbegeleider bij de crisisopvang. Aan de hand van de cijfers van de monitor, wordt geconstateerd dat de trajectbegeleiding bij de Crisisopvang resulteert in een snelle doorstroom. Bij de dag- en nachtopvang wordt er weinig resultaat bereikt, slecht 7% van de cliënten had een trajectplan. In de trajectplannen wordt in samenwerking met de cliënt een traject beschreven dat ertoe moet leiden dat de cliënt weer zoveel mogelijk verantwoordelijkheid neemt over zijn eigen leven en niet afhankelijke blijft van dag- en nacht opvang. In de herijking van het Regionaal Kompas zal samen met het CMA, Zorgkantoor en in de keten gezocht moeten worden naar een effectievere aanpak.

Doelstelling in het Regionaal kompas is zo min mogelijk mensen in de maatschappelijke opvang. Daarmee wordt beoogd de capaciteit van de nachtopvang alleen in te

zetten voor noodopvang en deze capaciteit zoveel mogelijk terug te brengen. Met deze doelstelling als uitgangspunt is in Roermond een nieuwe voorziening gerealiseerd. De nachtopvang is hierin kleinschalig en er zijn meer mogelijkheden voor begeleid wonen. Binnen het concept kunnen stappen gezet worden op de verantwoordelijkheidsladder.

Eind 2011 is de pilot Housing First gestart. Dit is een vernieuwende manier om de door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang te bevorderen. Onder de noemer 'Housing First' krijgen cliënten, op voorwaarde van inkomensbeheer, een eigen huis.

Daarnaast wordt bekeken of en op welke wijze het Housing First-begeleidingsteam ingezet kan worden ter voorkoming van uithuiszetting. Verder worden er geen andere stringente voorwaarden vooraf gesteld aan de cliënten. Vanuit de 'Maslov- gedachte' wordt aan de primaire behoefte van ieder individu voldaan: degene krijgt/ behoudt een dak boven zijn/ haar hoofd. Hiermee worden personen/ gezinnen in staat gesteld weer zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor hun leven, hun opleiding, hun inkomen, hun kinderen en hun leefomgeving. Door degene in staat te stellen weer verantwoordelijkheid te nemen, ontstaat er perspectief en staat degene (weer) open voor hulp. Deze, vaak langdurige, hulp wordt geboden in de vorm van outreachende begeleiding door een Multidisciplinair team. De financiering vindt plaats in een samenwerking van Zorgkantoor VGZ en centrumgemeente Venlo.

Zwerfjongeren

In de Evaluatie Regionaal Kompas 2008-2013 (Gemeente Venlo, 2013) wordt het volgende opgemerkt over de aanpak van zwerfjongerenproblematiek.

Pension Roerzicht, onderdeel van de Koraalgroep, verzorgt voor de regio Noord en Midden Limburg de opvang voor zwerfjongeren. Voor de aanpak van de problemen bij de zwerfjongeren is op initiatief van de Koraalgroep een samenwerkingsverband aangegaan met Mensana. Waar eerst de focus gericht was op 'opvang', wordt nu veel meer inzet gepleegd op begeleiding. Behalve bed, bad en brood, wordt vanuit het Regionaal Kompas ook een trajectbegeleider gesubsidieerd. Door de samenwerking met Mensana wordt het traject naar zelfstandig of begeleid wonen, toeleiding naar studie of werk meer vanzelfsprekend. En krijgen jongeren weer toekomstperspectief. In 2013 besluit de gemeente Venlo of ze aan de Tour Zwerfjongeren mee doet.

Hoewel de monitor van het Regionaal Kompas nog volop in ontwikkeling is, wordt op basis van de beschikbare cijfers geconcludeerd dat de doelstelling om zo min mogelijk mensen gebruik te laten van de maatschappelijke opvang, niet is gehaald (Gemeente Venlo, 2013).

In de komende periode zal de gemeente Venlo scherper gaan focussen op de doelstellingen uit het Regionaal Kompas om de instroom te beperken en de doorstroom te bevorderen. Het middel van Housing First zal daarin een belangrijke functie krijgen, maar ook de voorzieningen in Roermond, Weert en Venlo die meer ingericht zijn en worden op een wooncarrière en begeleiding naar eigen verantwoordelijkheid, leveren er een belangrijke bijdrage aan. De scheiding van wonen en zorg in de AWBZ en de

daarmee gepaard gaande decentralisaties zullen van invloed zijn op de organisatie van het aanbod voor de doelgroep en voor de organisatie van de OGGz. De scheiding van wonen en zorg leidt waarschijnlijk tot een toename van kwetsbare burgers als inwoners van wijken buurten. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van deze kwetsbare burgers. Dit betekent dat in het Regionaal Kompas (nog) meer aandacht zal moeten zijn voor het samenspel van regionale en lokale taken. Door de extramuralisering, en de decentralisatie van de AWBZ begeleiding zullen de lokale taken toenemen en zullen de regionale taken beter aansluiting moeten zoeken bij de lokale infrastructuur van wonen/welzijn/zorg.

6.36 Vlaardingen

In 2011 heeft de gemeente Vlaardingen een aantal van de oorspronkelijke doelstellingen uit het Stedelijk Kompas 2008 aangepast of laten vervallen.

Doel 1: Alle dakloze mensen die zich bij het Centraal Loket melden en die voldoen aan criteria voor opvang (18 jr. of ouder, feitelijk of residentieel dakloos, regiobinding) komen in aanmerking voor een zorgtraject.
Naast de 30 personen die voldeden aan de criteria voor trajectbegeleiding, zijn 60-70 personen opgevangen die slechts kort verbleven of niet bereid waren tot acceptatie van de voorwaarden. voor trajectbegeleiding
Doel 2: In 2012 is voor minimaal 60% van de dak en thuislozen passende huisvesting geregeld
Deze doelstelling is niet behaald: in 2012 was voor circa 45% van de dak en thuislozen passende huisvesting geregeld
Doel 3: Het aantal werkelijke ontruimingen als percentage van het aantal aankondigingen tot huisuitzetting zal in 2013 zijn gedaald ten opzichte van 2008.
In 2012 hebben er 117 daadwerkelijke ontruimingen plaatsgevonden, dit is circa 52% van het aantal aangezegde ontruimingen (223). Voor 2011 was dit circa 47%, de doelstelling is daarmee nog niet bereikt. De gemeente Vlaardingen hanteert in samenwerking met corporaties en andere ketenpartners een gestructureerde vorm van ontruimingspreventie.
Doel 4: Dakloosheid als gevolg van detentie of afwenteling door andere instellingen (vrijwel) uit te bannen
De gemeente Vlaardingen beschikt niet over gegevens over aantallen mensen die om deze reden dakloos worden en onderneemt ook geen actie om cijfers rond deze doelstelling te achterhalen. Wél geeft Vlaardingen aan dat zij er in het algemeen in slagen om mensen die na detentie dakloos blijken te zijn, te huisvesten.
Doel 5: Overlastgevend gedrag terugbrengen
De gemeente Vlaardingen geeft aan dat deze doelstelling te algemeen geformuleerd is. In Vlaardingen wordt met name via de outreachende inzet van het lokaal zorgnetwerk forse inspanningen geleverd om mensen met zorgmijdend gedrag tot aanvaarding hulp/ondersteuning te bewegen. Daarmee wordt overlast voor hen zelf maar vaak ook voor de omgeving voorkomen. Jaarlijks worden op deze wijze zo'n 100 mensen in behandeling genomen. Hoeveel overlast hiermee wordt voorkomen, is onduidelijk.

Zwerfjongeren
Onder impuls van de Tour Zwerfjongeren is vastgesteld dat de prioriteit ligt bij het in kaart brengen van de omvang van de doelgroep (inclusief niet melders) en inzicht in de problematiek. Andere opgaven voor (regio) Vlaardingen zijn het verbeteren van de aansluiting tussen opvang en trajectbegeleiding, het verbeteren van de outreachende begeleiding en het zelfstandig wonen met begeleiding. Er wordt gewerkt aan de voorbereiding van een plan van aanpak waarin hieraan uitvoering wordt gegeven.

6.37 Vlissingen

De landelijke herverdeling van financiële middelen heeft geleid tot een bijstelling van de ambities in het Zeeuws Kompas uit 2008. Er zijn keuzes gemaakt over het in stand houden, anders organiseren of stopzetten van bepaalde voorzieningen en de financiering hiervan. De gemeente Vlissingen geeft aan dat in een nieuw Zeeuws Kompas haalbare en meetbare (SMART) doelstellingen geformuleerd zullen worden. In de notitie 'Samen werken aan een nieuw Zeeuws Kompas' worden de uitgangspunten en stand van zaken beschreven van de herijking van het beleid maatschappelijke opvang in Zeeland (CZW Bureau, 2012).

Hieronder volgt de stand van zaken per doelstelling uit het Zeeuws Kompas (2008).

Doel 1: De huidige bijna driehonderd dak- en thuislozen en de dak- en thuislozen die er vanaf nu nog bij komen, zijn in 2014 voorzien van: inkomen; structurele vormen van woonvoorzieningen passend bij de betrokken individuen; niet-vrijblijvende, bewezen effectieve, zorgtrajecten (zo mogelijk tijdelijk, waar nodig structureel) en, voor zover mogelijk, van vormen van dagbesteding en werk die haalbaar zijn
De gemeente is met instellingen bezig een informatiesysteem te ontwikkelen om zo de gegevens onderling af te stemmen en te monitoren. Inmiddels is het informatiesysteem gereed en is een convenant afgesloten met de instellingen. Naar verwachting zijn medio 2013 de eerste resultaten beschikbaar. De GGD Zeeland beheert het informatiesysteem.
Doel 2: Dakloosheid tengevolge van huisuitzetting komt (vrijwel) niet meer voor. Het aantal huisuitzettingen is in 2010 gedaald tot minder dan 30 % van het aantal in 2006. Voor zover nog wel huisuitzettingen voorkomen, wordt alternatieve passende woonruimte aangeboden
Er zijn nog geen concrete gegevens beschikbaar, aldus Vlissingen. Met de komst van de informatiesysteem is het de verwachting dat hier meer inzicht in komt. Volgens Vlissingen neemt het aantal huisuitzettingen door de economische crisis toe met 10%.
Doel 3: Dakloosheid ten gevolge van detentie komt (vrijwel) niet meer voor **Doel 4: Dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen komt (vrijwel) niet meer voor**
De gemeente Vlissingen heeft de nazorg voor ex-gedetineerden neergelegd bij één instelling in het Veiligheidshuis, waar met ketenpartners wordt samengewerkt. Het project loopt tot 1 oktober 2013. In 2012 is getracht om regiogemeenten te bewegen om in te zetten op duurzame oplossingen. De doelstelling lijkt in 2012 gehaald te zijn. Met de komst van het informatiesysteem (zie doelstelling 1) is het de verwachting dat cijfermatige gegevens beschikbaar komen over het aantal mensen dat dakloos wordt ten gevolge van detentie of uitval uit zorginstellingen.

Doel 5: Bij een groot deel van de doelgroep is overlastgevend gedrag verminderd (tot maximaal 75% van het huidige niveau in zeven jaar)
De gemeente Vlissingen geeft aan dat deze doelstelling niet meetbaar is. De komst van het informatiesysteem brengt hierin mogelijk meer inzicht.

Zwerfjongeren
Het geformuleerde doel is om een nieuw concept van opvang te ontwikkelen. In het advies van de werkgroep zwerfjongeren werd geconstateerd dat Zeeland voor de groep jongeren met grote (multi-)problematiek geen aparte voorziening (naast de bekende Foyers de Jeunesse) kent waar ze op een geschikte manier begeleid kunnen worden richting zelfstandigheid. De te zetten stap moet leiden tot een rapportage betreffende de inrichting van de opvang op basis van een analyse van de huidige groep zwerfjongeren en uitgaand van een profiel van zwerfjongeren. Daarbij kan worden uitgegaan van principes als snel zelfstandig wonen met ambulante begeleiding, eigen kracht en inzet van het (eigen) sociale netwerk (www.1stapvooruit.nl).

6.38 Zaanstad

In het Zaanstedelijk Kompas 2008 formuleerde de gemeente Zaanstad de volgende ambities:
1. In 2014 volgen alle feitelijk daklozen een trajectplan en is voor minimaal 60% (niveau 2006) van hen de huisvesting is geregeld;
2. In 2014 volgen alle residentieel daklozen een trajectplan en is doorstroming of vervolghuisvesting voor 60% (niveau 2006) van hen is geregeld;
3. In 2014 is overlastgevend gedrag door leden van de doelgroep tot maximaal 75% van het niveau van 2006 teruggedrongen;
4. In 2014 is dakloosheid onder de groep risicovolle zorgmijders en mensen met een acuut huisvestingsprobleem tot maximaal 30% van het niveau van 2006 teruggedrongen.

In de Monitor Stedelijk Kompas 2011 gaf de gemeente Zaanstad aan dat van alle doelstellingen een deel gehaald zou kunnen worden, deels afhankelijk van nog te realiseren zaken, zoals uitbreiding van capaciteit, verbeterde doorstroming en centrale toegang. Ten behoeve van de Monitor Stedelijk Kompas 2012 heeft de gemeente Zaanstad geen nieuwe (kwantitatieve) gegevens aangeleverd. Zaanstad geeft wel aan dat de doelstellingen onder druk staan omdat de kans op realisatie van extra opvangcapaciteit zeer klein is. Wel zal naar verwachting in juli 2013 de Centrale Toegang en het daaraan gekoppelde cliëntvolgsysteem operationeel zijn. Daarmee zal het zicht op het bereik van de doelgroep sterk verbeteren, aldus de gemeente Zaanstad.

6.39 Zwolle

Doel 1: In 2014 zitten alle dak- en thuislozen, die bekend zijn bij de centrale toegang, in een traject
In 2012 (peildatum 27 september 2012) waren 168 dak- en thuisloze mensen voorzien van een traject. Met de instellingen voor maatschappelijke opvang is afgesproken dat alle dakloze mensen worden gemeld bij Centrale Toegang. De Centrale Toegang dient alle meldingen te screenen en na screening een trajectdoel vast te stellen, waarna toewijzing aan een instelling plaatsvindt. Er is een verbeterde werkwijze voor de Centrale Toegang opgesteld, deze gaat in mei 2013 in. Naar verwachting van de gemeente Zwolle wordt deze doelstelling behaald.
Doel 2: In 2014 is voor ten minste 95 % van de dakloze mensen, bekend bij de centrale toegang, huisvesting gerealiseerd
Volgens de gemeente Zwolle was in 2012 voor 99% van de dakloze mensen huisvesting gerealiseerd.
Doel 3: In 2014 is voor ten minste 60 % van de daklozen, bekend bij de centrale toegang, dagbesteding gerealiseerd
Vanuit de voorzieningen voor maatschappelijke opvang worden verschillende vormen van dagbesteding aangeboden. Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van overig (niet doelgroep gebonden) aanbod voor dagbesteding. Op de peil datum (27 september 2012) was er voor 44% van de daklozen dagbesteding gerealiseerd. Tevens is er gestart met een maatschappelijke aanbesteding om te komen tot een meer activerende vorm van dagbesteding.
Doel 4: Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolge van huisuitzettingen is in 2014 minder dan 5% van het totaal aantal daklozen
Het percentage is voor 2012 nog niet bekend, over 2011 was het percentage 7%. De gemeente Zwolle werkt aan het maken van afspraken met corporaties en regiogemeenten, waardoor dakloosheid ten gevolge van huisuitzetting voorkomen zou moeten worden.
Doel 5: Het aantal mensen dat dakloos raakt ten gevolge van detentie of afwenteling door andere instellingen is in 2014 minder dan 5 % van het totaal aantal daklozen
Volgens de gemeente Zwolle is er flink in gezet op nazorg ex-gedetineerden in de stad en in de regio. Daarnaast vind afstemming plaats met zorginstellingen, op basis van voorliggende casuïstiek. Er zijn bij de Centrale Toegang en bij de coördinator nazorg van de gemeente Zwolle nagenoeg geen gevallen bekend van dakloosheid in aansluiting op detentie. Hetzelfde geldt voor dakloosheid als gevolg van afwenteling door instellingen.
Doel 6: In 2014 is overlastgevend gedrag van daklozen teruggebracht naar 75% van het niveau in 2010
Door gerichte bemoeizorg op straat, waar de overlast plaatsvindt, worden overlastgevende dakloze mensen aangesproken op hun gedrag en kan worden gekeken naar oplossingen van hun gedrag (project Streetcare). In 2013 zal door de gemeente Zwolle een nieuwe nulmeting gemaakt worden.
Doel 7: In 2014 is het aantal zwerfjongeren in de regio Zwolle teruggebracht met 50 % ten opzichte van het jaar 2008
Vanaf eind 2010 wordt gewerkt aan de aanpak van de problematiek van zwerfjongeren. Hierbij wordt ingezet op preventie en verbetering van de aansluiting tussen jeugdzorg en reguliere zorg en op het bieden van opvang, begeleiding en dagbesteding van zwerfjongeren. Eind 2011 is het inloophuis voor zwerfjongeren geopend. Er is sprake van een stijging van het aantal zwerfjongeren: van 69 in 2011 naar 92 in 2012. Daarmee is het aantal van 2012 met ca. 7% gestegen ten opzichte van 2008 (86). Volgens de gemeente Zwolle is de aanpak in de praktijk succesvol en kan het aantal zwerfjongeren op termijn dalen. In het afgelopen jaar zijn door de aanpak en de uitbreiding van de voorzieningen eerst meer zwerfjongeren in beeld zijn gekomen. In 2013 wordt meer ingezet op preventie om te voorkomen dat jongeren dak- en thuisloos worden, ondermeer in het kader van het landelijke ondersteuningsprogramma ‘een stap vooruit’.

Bijlage 1: Instrumenten Plan van Aanpak MO G4

In het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang (Rijk en vier grote steden, 2006) wordt het volgende opgemerkt over de dertien geformuleerde instrumenten:

De instrumenten zijn de hulpmiddelen die bestuurders en uitvoerders ter beschikking staan om het Plan uit te voeren. De instrumenten die worden aangeboden zijn niet dwingend bedoeld. Zij zijn facilitair[22]. Het staat lokale partijen vrij deze instrumenten al of niet te gebruiken. Als men meent dat een andere aanpak effectiever is, dan moet men die hanteren. Maatstaf is maximale effectiviteit. Alleen het resultaat telt. Ook voor het uitvoerende niveau geldt dat de instrumenten niet als dwangbuis mogen gelden. Integendeel, ruimte voor creativiteit, ruimte voor onorthodoxe oplossingen voor mensen met ingewikkelde problemen op velerlei terreinen moeten er blijven. De instrumenten betreffen een breed scala. Ze bieden in de gehele keten van maatschappelijke opvang – vanaf de signalering tot en met de uitstroom naar een stabiele woonsituatie – de bestuurders en uitvoeders handvatten om de stappen in het trajectplan uit te voeren.

Instrumenten Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang G4
1. Model Aanmeldings- en Diagnoseformulier
2. Model Persoonsgerichte benadering (cliëntmanager)
3. Modelconvenant gegevensuitwisseling
4. Model individueel trajectplan
5. Richtingwijzer hantering BOPZ
6. Modelprocedure effectuering levering zorg
7. Modelaanpak onverzekerdheid en budgetbeheer
8. Modelaanpak effectuering levering van specifieke woonvoorzieningen
9. Model protocol preventie huisuitzettingen
10. Model aanpak schuldhulpverlening en schuldsanering
11. Regeling dagloon projecten
12. Model procedure aansluiting nazorg bij ontslag uit detentie
13. Aanpak realisatie voorzieningen duurzaam verblijf

22 Uitzondering op het facilitaire karakter van de instrumenten betreft instrument 11; regeling dagloonprojecten; deze regeling geeft het wettelijk kader weer.

Bijlage 2: OGGz-bouwstenen

De notitie 'Kwetsbaar in de grote stad' (Sleegers, 2005) is opgesteld door de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en de aanbieders van geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg in deze steden. Het geeft de G4 visie op een samenhangende Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). Er worden 12 bouwstenen onderscheiden die in meer of mindere mate nodig zijn in resocialisatietrajecten van individuele personen:

1. Signalering en geïndiceerde preventie a. Meldpunt/lokaal zorgnetwerk/signaleringsteam b. Laagdrempelige inloopvoorziening c. Veldwerk d. Vroege interventie
2. Integrale toegang en screening a. Inschatten zorgbehoefte en treffen van de noodzakelijke maatregelen b. Integrale diagnostiek c. Toeleiden naar opvang en (bemoei)zorg
3. Maatschappelijke opvang a. Nachtopvang, passantenopvang, ziekenboegbedden, crisisbedden b. 24-uurs opvang, meerzorgbedden c. Activerende begeleiding d. Ondersteunende begeleiding e. Verpleging en verzorging
4. Medische basiszorg a. Huisarts b. GGD (infectieziektebestrijding/vangnet/gezondheidsbevordering)
5. Curatieve GGz/Vz a. Medisch psychiatrische diagnostiek b. Behandeling (ambulant/klinisch) c. Acute psychiatrie
6. Beschermd wonen/Langdurig verblijf a. Beschermd wonen b. Verblijf psychiatrie/verslavingszorg c. Verblijf dubbele diagnose patiënten
7. Begeleid (zelfstandig) wonen a. Aanbod woningen b. Groepswonen c. Ambulante woonbegeleiding individueel d. Extra intensieve woonbegeleiding individueel
8. Integrale bemoeizorg GGz/Vz a. Standaard bemoeizorg en trajectbewaking b. Intensieve bemoeizorg (bijvoorbeeld conform ACT methode)

9. Financiële hulp
a. Stabiel inkomen/uitkering
b. Schuldhulpverlening
c. Verantwoord omgaan met geld
d. (eventueel inkomensbeheer)

10. Dagbesteding
a. Werk
b. Reïntegratietraject/vrijwilligerswerk/werkprojecten
c. Opleiding/cursus
d. Dagactiviteiten

11. Sociaal netwerk
a. Herstel relatie ouders, familie, buren en vrienden
b. Uitbreiden van het sociaal netwerk (buiten de doelgroep)
c. Opbouwen professioneel netwerk (huisarts/tandarts/etc.)

12. Veiligheid
a. Extra veilige plekken maatschappelijke opvang en GGz/Vz-verblijf
b. Signaleringsfunctie politie
c. Inrichting stelselmatige daders
d. Inbewaringstelling/rechterlijke machtiging

Bijlage 3: Vragenlijst Monitor Stedelijk Kompas 2012

Gemeentelijk beleid

1. Kunt u voor het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas in uw regio aangeven waar het afgelopen jaar (2012) de focus op lag? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

☐ In kaart brengen van de doelgroep/ beleidsinformatie op orde brengen
☐ Kaders stellen en ketensamenwerking organiseren
☐ In zorg brengen van feitelijk en/of residentieel daklozen
☐ In zorg brengen van zwerfjongeren
☐ Verbeteren van door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang
☐ Preventie, voorkomen dakloosheid
☐ Anders, namelijk:

2. Kunt u van de volgende onderdelen aangeven in hoeverre de inzet van uw gemeente - om de doelen van het Stedelijk Kompas te bereiken - in 2012 is gewijzigd t.o.v. 2011?

a) Personele inzet		
Toegenomen ☐	Gelijk gebleven ☐	Afgenomen ☐
b)Inzet van financiële middelen (niet als gevolg van personele inzet)		
Toegenomen ☐	Gelijk gebleven ☐	Afgenomen ☐
c) Mate waarin toezicht wordt gehouden op de uitvoering		
Toegenomen ☐	Gelijk gebleven ☐	Afgenomen ☐
d) Mate waarin verantwoording moet worden afgelegd aan gemeenteraad		
Toegenomen ☐	Gelijk gebleven ☐	Afgenomen ☐

Sinds 1 januari 2010 ontvangen de centrumgemeenten van het Rijk middelen voor het beleid ten aanzien van maatschappelijke opvang (MO), verslavingsbeleid (VB) en OGGz via de decentralisatie-uitkering MO, OGGz en VB.

3. **Als u de uitgaven van uw gemeente aan het beleid t.a.v. MO, OGGz en VB vergelijkt met het budget dat uw gemeente ontving via de decentralisatie-uitkering MO, OGGz en VB, geeft uw gemeente <u>in 2012</u> dan –naar schatting– meer of minder uit dan dit budget?**
(richtlijn voor 'meer' of 'minder': minstens 10% meer of minder besteed dan decentralisatie-uitkering)

☐ We gaven in 2012 meer uit dan we ontvingen
☐ We gaven in 2012 ongeveer even veel uit ('budgetneutrale' in- en uitvoering)
☐ We gaven in 2012 minder uit dan we ontvingen
☐ Nog niet bekend

4. **Zijn de (tussentijdse) resultaten en effecten van het beleid t.a.v. het Stedelijk Kompas in 2012 verantwoord aan de gemeenteraad?**

☐ Ja, als onderdeel van de reguliere beleidscyclus (jaarrekening en jaarverslag)
☐ Ja, als aparte beleidsverantwoording
☐ Nee, maar dat gaat in 2013 wel gebeuren
☐ Nee

Zorg en ondersteuningsaanbod

5. **Deze vraag gaat over het aanbod aan zorg en ondersteuning voor de MO/OGGz-doelgroepen in uw regio. Zou u per vorm van ondersteuning en zorg willen aangeven of:**
   - **er een duidelijk en actueel beeld bestaat van de aard en de omvang van het aanbod, en zo ja;**
   - **of er voldoende capaciteit is voor de doelgroep in uw regio?**

	Duidelijk en actueel beeld?		Voldoende capaciteit?	
	Nee	Ja	Nee	Ja
Signalering en geïndiceerde preventie: meldpunt, lokaal zorgnetwerk, signaleringsteam, laagdrempelige inloop-voorziening, veldwerk, vroege interventie	☐	☐	☐	☐
Integrale toegang en screening: inschatten zorgbehoefte en treffen van de noodzakelijke maatregelen, integrale diagnostiek, toeleiden naar opvang en (bemoei)zorg	☐	☐	☐	☐
Maatschappelijke opvang: nachtopvang, passantenop-vang, ziekenboegbedden, crisisbedden, 24-uurs opvang, meerzorgbedden, activerende en ondersteunende begeleiding, verpleging en verzorging	☐	☐	☐	☐
Medische basiszorg: huisarts, GGD (infectieziektebestrij-ding/vangnet/gezondheidsbevordering)	☐	☐	☐	☐

	Duidelijk en actueel beeld?		Voldoende capaciteit?	
	Nee	Ja	Nee	Ja
Curatieve GGZ/ Verslavingszorg: medisch psychiatrische diagnostiek, Behandeling (ambulant/klinisch), acute psychiatrie	☐	☐	☐	☐
Beschermd wonen / langdurig verblijf: beschermd wonen, verblijf psychiatrie/verslavingszorg, verblijf dubbele diagnose patiënten	☐	☐	☐	☐
Begeleid (zelfstandig) wonen: aanbod woningen, groepswonen, ambulante woonbegeleiding individueel, extra intensieve woonbegeleiding individueel	☐	☐	☐	☐
Integrale bemoeizorg GGZ/Verslavingszorg: standaard bemoeizorg en trajectbewaking, intensieve bemoeizorg (bijvoorbeeld ACT methode)	☐	☐	☐	☐
Financiële hulp: stabiel inkomen/uitkering, schuldhulpverlening, verantwoord omgaan met geld, (eventueel inkomensbeheer)	☐	☐	☐	☐
Dagbesteding: werk, reïntegratietraject/ vrijwilligerswerk/ werkprojecten, opleiding/cursus, dagactiviteiten	☐	☐	☐	☐
Sociaal netwerk: herstel relatie ouders, familie, buren en vrienden, uitbreiden van het sociaal netwerk (buiten de doelgroep), opbouwen professioneel netwerk (huisarts/ tandarts/etc.)	☐	☐	☐	☐
Veiligheid: extra veilige plekken maatschappelijke opvang en GGz/Vz-verblijf, signaleringsfunctie politie, inrichting stelselmatige daders, inbewaringstelling/rechterlijke machtiging	☐	☐	☐	☐

6. Zijn de volgende voorzieningen gerealiseerd of maatregelen getroffen voor de MO/OGGz-doelgroep in uw regio?

a) Mogelijkheden voor gedwongen opname of dwangbehandeling (BOPZ/Wet verplichte GGZ)			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
b) Collectieve zorgverzekeringen voor bijstandsgerechtigden en andere minima			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
c) Maatregelen ter voorkoming van onverzekerdheid			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
d) Dagloonprojecten			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
e) Project ter voorkoming van huisuitzettingen en/of meldpunt huisuitzettingen			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐

f) *Aanpak schuldhulpverlening*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
g) *Housing-first voorzieningen*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐

7. Hieronder volgt een aantal onderdelen van de persoonsgerichte aanpak voor dak en thuislozen. Geef a.u.b. per onderdeel aan of en in hoeverre in uw gemeente op deze wijze aan wordt gewerkt

a) *Een centraal meldpunt of centrale voordeur*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
b) *Een gestandaardiseerd screenings/diagnose formulier*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
c) *Individueel trajectplan*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
d) *Cliëntmanager (casemanager) verantwoordelijk voor de coördinatie, afstemming en uitvoering van trajectplannen*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
e) *Traject- of veldregisseur die de voortgang van de individuele trajecten bewaakt*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
f) *Afspraken over gegevensuitwisseling met betrokken organisaties en personen binnen de kaders van de privacyregelgeving*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐
g) *Een cliëntvolgsysteem waarin cliëntgegevens en afgesproken individuele trajecten worden geregistreerd en het verloop van de uitvoering van de trajecten wordt bijgehouden*			
Ja, gerealiseerd ☐	In ontwikkeling ☐	Nee, wel voornemens ☐	Nee, niet voornemens ☐

Door- en uitstroom

8. In hoeverre zijn de huidige samenwerkingsverbanden toegerust om te zorgen dat feitelijk en residentieel daklozen....	goed	voldoende	onvoldoende	slecht	weet niet
Zijn voorzien van een stabiele verblijfplek met toekomstperspectief?	☐	☐	☐	☐	☐
Een opleiding gaan volgen of aan het werk gaan?	☐	☐	☐	☐	☐
Hulp krijgen bij het oplossen van hun schulden?	☐	☐	☐	☐	☐
(Opnieuw) een sociale omgeving kunnen opbouwen?	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hier volgen een aantal uitspraken over de mogelijkheden tot door-, en uitstroom van cliënten van de maatschappelijke opvang. Geef aan in hoeverre u vindt dat deze op uw gemeente van toepassing zijn.	n.v.t.	mee eens	niet mee eens/ oneens	mee oneens	weet niet
Er zijn voldoende woningen beschikbaar voor ex-daklozen	☐	☐	☐	☐	☐
Het huidige aanbod voor cliënten van de MO is passend	☐	☐	☐	☐	☐
De nazorg bij uitstroom is goed geregeld	☐	☐	☐	☐	☐
De gemeente heeft met de (keten)partners concrete afspraken gemaakt over door-, en uitstroom van cliënten van de maatschappelijke opvang	☐	☐	☐	☐	☐

10. Wat zijn de belangrijkste succesfactoren die momenteel bevorderend zijn voor een succesvolle in- en uitvoering van het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas in uw regio?

Gebruik steekwoorden of korte statements.

Succesfactor 1:

Succesfactor 2:

Succesfactor 3:

11. Wat zijn de belangrijkste knelpunten die momenteel een succesvolle in- en uitvoering van het beleid ten aanzien van het Stedelijk Kompas in uw regio belemmeren?

Gebruik steekwoorden of korte statements.

Succesfactor 1:

Succesfactor 2:

Succesfactor 3:

Gezinnen met kinderen

De volgende vragen gaan over de maatschappelijke *opvang van gezinnen die dakloos zijn of dreigen te worden.* **Onder gezinnen worden huishoudens bedoeld van** minstens twee personen, waarvan er minstens één minderjarig is. Twee volwassenen vallen dus niet onder de definitie, een alleenstaande ouder met een minderjarig kind wel.

Let op: Dit vragenblok betreft niet de opvang voor de doelgroep van vrouwenopvang (gezinnen waarbij huiselijk geweld een rol speelt, of slachtoffers van eergerelateerd geweld, loverboys/ jeugdprostitutie of mensenhandel)

12. Heeft uw gemeente beleid ontwikkeld specifiek gericht op opvang voor gezinnen met kinderen?

(bijvoorbeeld een paragraaf in het Stedelijk Kompas of Wmo-beleidsnota, een protocol/convenant (dreigend) dakloze gezinnen, specifieke voorzieningen voor gezinnen met kinderen)

☐ nee → ga naar 14
☐ ja

13. Waarop ligt de focus van dit beleid? *(meer antwoorden mogelijk)*

☐ In kaart brengen van de doelgroep/ beleidsinformatie op orde brengen
☐ Kaders stellen en ketensamenwerking organiseren
☐ Opvangfaciliteiten voor de doelgroep realiseren/in stand houden
☐ Zorgaanbod voor de doelgroep realiseren/ verbeteren
☐ Signalering, preventie en vroeghulp
☐ Anders, namelijk:

14. Hoe vaak komt het ongeveer voor dat gezinnen met kinderen in uw gemeente in beeld komen bij de maatschappelijke opvang?

☐ Weet niet → ga naar 17
☐ Ongeveer _____ keer per à jaar à maand

15. Neemt dit aantal volgens u de laatste drie jaar toe of af?

☐ Neemt toe
☐ Blijft gelijk
☐ Neemt af
☐ Weet niet → ga naar 17

16. Waar baseert u dit op?
(meer antwoorden mogelijk)

☐ Op signalen uit het veld (bv. van opvanginstellingen, GGD, schuldhulpverlening, scholen, cliëntvertegenwoordigers)
☐ Op cijfers/ registraties/ monitoring
☐ Uit de krant/ media
☐ Op andere bronnen, namelijk

17. In hoeverre spelen de volgende problemen een rol bij gezinnen met kinderen die zich aanmelden bij de opvang

	(Vrijwel) Altijd	Meestal	Soms	Weet niet
Multiproblematiek	☐	☐	☐	☐
Schulden/ huurachterstand	☐	☐	☐	☐
Gebrekkige inburgering/ taalachterstand	☐	☐	☐	☐
Grote afstand tot arbeidsmarkt	☐	☐	☐	☐
Opvoedproblemen	☐	☐	☐	☐
Onvoldoende basisvaardigheden (bv. huishouden, administratie)	☐	☐	☐	☐
Overlast	☐	☐	☐	☐

18. Beschikt uw gemeente over opvang <u>specifiek voor gezinnen met kinderen</u>? En beschikt u over voldoende capaciteit in uw regio?

Aanbod specifiek voor gezinnen met kinderen	Aanwezig		Voldoende capaciteit?	
	Nee	Ja	Nee	Ja
Preventieve woonbegeleiding (voor gezinnen die uit hun woning dreigen te worden gezet vanwege overlastgevend gedrag of huurachterstand)	☐	☐	☐	☐
Crisisopvang voor gezinnen	☐	☐	☐	☐
Gezinskamers in de 24-uurs opvang	☐	☐	☐	☐
Doorstroomwoningen voor gezinnen	☐	☐	☐	☐
Woonbegeleiding voor gezinnen die doorstromen van opvang naar een zelfstandige woning	☐	☐	☐	☐
Ander aanbod, namelijk:_______	☐	☐	☐	☐

19. Hoe vaak komt het ongeveer voor dat gezinnen met kinderen bij de opvang worden geweigerd omdat er geen plek voor hen is?

☐ Nooit
☐ Ongeveer _____ keer per à jaar à maand
☐ Weet niet

20. Hoe vaak komt het ongeveer voor dat gezinnen uit elkaar worden gehaald vanwege tekort aan plaatsen?

(bijvoorbeeld omdat de vader niet bij zijn vrouw en kinderen in de opvang mag verblijven)

☐ Nooit
☐ Ongeveer _____ keer per à jaar à maand
☐ Weet niet

21. In hoeverre krijgen gezinnen waarvoor geen opvangplek beschikbaar is het volgende aanbod?

	Meestal	Soms	Nooit	Weet niet
Tijdelijke opvang in de maatschappelijke opvang zonder gezinsunits	☐	☐	☐	☐
Tijdelijke opvang in een hotel of vakantiehuisje op kosten van de gemeente	☐	☐	☐	☐
Tijdelijk marginale huisvesting (bv. antikraak, kantoorpand)	☐	☐	☐	☐
Hulp bij het vinden van een plek in een andere regio	☐	☐	☐	☐
Verwijzing naar eigen netwerk (familie, vrienden)	☐	☐	☐	☐
Ander aanbod, namelijk: _____	☐	☐	☐	☐

22. Is bekend hoeveel gezinnen op een wachtlijst voor een opvangplek staan?

☐ nee
☐ ja, namelijk _____ gezinnen *(meest recente peildatum)*

23. Geef aan in hoeverre u vindt dat de volgende uitspraken op uw gemeente van toepassing zijn.	n.v.t.	mee eens	niet mee eens/ oneens	mee oneens	weet niet
Bij het voorkómen van dakloosheid zijn gezinnen een bijzondere aandachtsgroep	☐	☐	☐	☐	☐
Er zijn afspraken gemaakt met woningcorporaties over het melden van huurachterstand, zodat interventies kunnen plaatsvinden om huisuitzetting te voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐
Dakloze gezinnen komen onder geen beding op straat te staan: er wordt altijd naar alternatieve huisvesting gezocht.	☐	☐	☐	☐	☐
Bij dreigende huisuitzetting van gezinnen hanteert de gemeente zogenoemde 'tweedekans maatregelen en/of laatste kansbeleid' *(bijvoorbeeld: gezinnen krijgen na huisuitzetting van de gemeente een woning met voorwaarden toegewezen op naam van een hulpverlenende instelling)*	☐	☐	☐	☐	☐
Gezinnen in de opvang krijgen de hulp en ondersteuning die bij ze past	☐	☐	☐	☐	☐
(Keten-)partners stemmen de hulpverlening onderling af als het gaat om gezinnen die op straat dreigen te komen	☐	☐	☐	☐	☐
De gemeente heeft met de (keten)partners concrete afspraken gemaakt over door-, en uitstroom van gezinnen in de opvang	☐	☐	☐	☐	☐
Er zijn voldoende woningen beschikbaar voor gezinnen in de opvang	☐	☐	☐	☐	☐

24. Wat gaat er volgens u op dit moment goed in de zorg en ondersteuning van gezinnen in de opvang?

25. Hoe zou volgens u de zorg en ondersteuning voor gezinnen in de opvang kunnen verbeteren?

Omvang doelgroepen

26. Feitelijk daklozen

Is er in (de regio van) uw centrumgemeente een telling gedaan of betrouwbare schatting gemaakt van het aantal *feitelijk daklozen*?

☐ nee → *ga naar 27*
☐ ja

Vul a.u.b. het aantal feitelijk daklozen in, en de bijbehorende gegevens: telling of schatting, gemeente of regio en het peilmoment.

Aantal feitelijk daklozen (indien beschikbaar, het minimale en maximale aantal):	
Is dit aantal gebaseerd op een telling of een schatting?	☐ telling ☐ schatting
Heeft het aantal betrekking op de centrumgemeente of de regio?	☐ centrumgemeente ☐ regio
Betreft dit het aantal op jaarbasis of het aantal op peildatum?	☐ jaarbasis: _____(jaartal) ☐ peildatum: _____

27. Residentieel daklozen

Is er in de regio van uw centrumgemeente een telling gedaan of betrouwbare schatting gemaakt van het aantal *residentieel daklozen*?

☐ nee → *ga naar* 28.
☐ ja

Vul a.u.b. het aantal residentieel daklozen in, en de bijbehorende gegevens: telling of schatting, gemeente of regio en het peilmoment.

Aantal residentieel daklozen (indien beschikbaar, het minimale en maximale aantal):	
Is dit aantal gebaseerd op een telling of een schatting?	☐ telling ☐ schatting
Heeft het aantal betrekking op de centrumgemeente of de regio?	☐ centrumgemeente ☐ regio
Betreft dit het aantal op jaarbasis of het aantal op peildatum?	☐ jaarbasis: _____(jaartal) ☐ peildatum: _____

28. Dreigend of potentieel daklozen

Is er in de regio van uw centrumgemeente een telling gedaan of betrouwbare schatting gemaakt van het aantal *dreigend of potentieel daklozen?*

☐ nee → *ga naar 29*
☐ ja

Vul a.u.b. het aantal dreigend of potentieel daklozen in, en de bijbehorende gegevens: telling of schatting, gemeente of regio en het peilmoment.

Aantal dreigend of potentieel daklozen (indien beschikbaar, het minimale en maximale aantal):	
Is dit aantal gebaseerd op een telling of een schatting?	☐ telling ☐ schatting
Heeft het aantal betrekking op de centrumgemeente of de regio?	☐ centrumgemeente ☐ regio
Betreft dit het aantal op jaarbasis of het aantal op peildatum?	☐ jaarbasis: _____(jaartal) ☐ peildatum: _____

29. Zwerfjongeren

Begin 2011 heeft Bureau HHM een onderzoek uitgevoerd naar het aantal zwerfjongeren op basis van de nieuwe definitie van zwerfjongeren. Is er sindsdien een nieuwe een telling gedaan of betrouwbare schatting gemaakt van het aantal zwerfjongeren in uw gemeente?

☐ nee → ga naar gemeentespecifiek deel
☐ ja

Vul a.u.b. het aantal zwerfjongeren in, en de bijbehorende gegevens: telling of schatting, gemeente of regio en het peilmoment.

Aantal zwerfjongeren (indien beschikbaar, het minimale en maximale aantal):	
Is dit aantal gebaseerd op een telling of een schatting?	☐ telling ☐ schatting
Heeft het aantal betrekking op de centrumgemeente of de regio?	☐ centrumgemeente ☐ regio
Betreft dit het aantal op jaarbasis of het aantal op peildatum?	☐ jaarbasis: _____(jaartal) ☐ peildatum: _____

Literatuur en bronnen

Benschop, A., M. Wouters en D.J. Korf (2012), *Flevomonitor 2011. Kwetsbare groepen en huiselijk geweld.* Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Bonger-instituut.

Biesma, S., R. Esselink, G. Lohuis, A. Kruize, G. Wolters (2010), *Overijsselse dak- en thuislozenmonitor 2010*. Hengelo: Vereniging WOON.

Cebeon (2009). *Verdeelsystematiek specifieke middelen voor maatschappelijke opvang, verslavingsbeleid en openbare geestelijke gezondheidszorg*. Amsterdam: Cebeon, Centrum Beleidsadviserend Onderzoek B.V.

CZW Bureau (2012). *Samen werken aan een nieuw 'Zeeuws Kompas'. Herijking beleid Maatschappelijke Opvang in Zeeland: Stand van zaken en uitgangspunten*. Goes: CZW Bureau, 2012.

Federatie Opvang (2012*). Quick Scan Gezinnen in de maatschappelijke opvang*. Amersfoort: Federatie Opvang.

Gemeente Alkmaar (2012). *Commissievoorstel Tussenresultaten brede heroriëntatie Opvang*. Alkmaar: Gemeente Alkmaar.

Gemeente Arnhem (2013). *Minder opvang beter leven. Tussenrapportage MOBL, januari 2013. Versie 12 maart 2013.* Arnhem: Gemeente Arnhem.

Gemeente Breda (2013). *Eénmeting monitor Stedelijk Kompas*. Breda: Gemeente Breda, BBO Onderzoek en Informatie.

Gemeente Gouda (2013). *Regionaal Kader Maatschappelijke Zorg Midden Holland 2013 - 2016*. Gouda: Gemeente Gouda.

Gemeente Haarlem (2012). *Evaluatie Regionaal Kompas 2008 – 2011. Midden Kennemerland, Zuid Kennemerland, Haarlemmermeer*. Haarlem: Gemeente Haarlem.

Gemeente Helmond (2012). *Wmo subsidieprogramma 2013*. Helmond: Gemeente Helmond, dienst Samenleving en Economie, afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling en Dienstverlening.

Gemeente Leeuwarden (2012). *Uitvoeringsprogramma Zwerfjongeren 2012-2016*. Leeuwarden: Gemeente Leeuwarden, Sector Zorg, hulpverlening en Sport.

Gemeente Maastricht (2012). *Meer voor Elkaar 2012-2015*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Gemeente Maastricht (2013). *Kompas 2015, Uitvoeringsprogramma OGGz 2013-2015, versie 1.0*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Gemeente Venlo (2013). *Evaluatie Regionaal Kompas 2008-2013*. Venlo: Gemeente Venlo, Maatschappelijke Ontwikkeling.

Gezondheidsraad (2011). *Broodnodig. De ontwikkeling van kennis voor de openbare geestelijke gezondheidszorg*. Den Haag: Gezondheidsraad, 2011; publicatienr. 2011/02.

GGz Nederland (2009). *Naar herstel en gelijkwaardig burgerschap: visie op de (langdurende) zorg aan mensen met ernstige psychische aandoeningen*. Amersfoort: GGz Nederland.

Hendriksen-Favier, A., K. Nijnens, en S. van Rooijen (2012). *Handreiking voor de implementatie van herstelondersteunende zorg in de GGz*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Initiatiefgroep Herstelondersteuning (2011). *Herstelondersteuning. Van kans naar realiteit! Kansen voor mensen met een langdurige psychische kwetsbaarheid.* Utrecht: Initiatiefgroep Herstelondersteuning.

Kloppenburg, R., C. Akkermans, W. de Graaf, en L. van Doorn (2008). *'Het stereotype beeld van een dakloze is dat hij een alleenstaande man is'. Opvang van gezinnen na huisuitzetting.* Amersfoort: Federatie Opvang.

Kloppenburg, R., De Graaf, W., Wewerinke, D., Akkermans, C., Van Doorn, L. (2009). *Preventie en aanpak van dakloosheid bij vier centrumgemeenten. Rapportage tweede deelonderzoek naar dakloosheid bij gezinnen na huisuitzetting.* Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht.

Kruize, A., S. Biesma en B. Bieleman (2012). *Monitor huisuitzettingen en preventie Twente. Metingen 2008-2011.*Groningen: INTRAVAL.

Maas, M., Planije, M. (2009). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage: 2008, Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Maas, M., Planije, M. (2010). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2009: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2012). *Junicirculaire gemeentefonds 2012.* Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van VWS (2010). *Brief met kenmerk DMO/SSO- 3009739 van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. 23/8/2010. Voortgangsrapportage maatschappelijke opvang*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van VWS (2013). *Brief met kenmerk DMO/MDH-3147739 van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. 16/1/2013. Voortgang beleid maatschappelijke opvang/zwerfjongeren.* Den Haag: Ministerie van VWS.

Nederlands Jeugdinstituut (2013) *Dossier multiprobleemgezinnen.* http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/09/616.html, geraadpleegd op 13 juni 2013.

Oldersma, F., Beukeveld, M., Daalman, M. Don, J. (red.) (2011). *Dak- en thuislozenmonitor Fryslân 2006-2009. Verzorgingsgebied van de centrumgemeente Leeuwarden*. Groningen: Onderzoek en Statistiek Groningen.

Oldersma, F. (2012a). *Dakloos in Assen. Daklozenmonitor Assen 2006-2010*. Groningen: Gemeente Groningen, Onderzoek en Statistiek Groningen.

Oldersma, F. (2012b). *Daklozenmonitor Groningen 2003-2011. Bijlage bij vlugschrift.* Groningen: Gemeente Groningen, Onderzoek en Statistiek Groningen.
Planije, M., Maas, M., Been, W. (2010). *Monitor Stedelijk Kompas 2009. Plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten*. Utrecht: Trimbos-instituut.
Planije, M., Tuynman, M. (2011). *Monitor Stedelijk Kompas 2010. Plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten.* Utrecht: Trimbos-instituut, 2011.
Planije, M., Tuynman, M., Hulsbosch, L., en Velden, C. van der (2012). *Monitor Stedelijk Kompas 2011: plan van aanpak maatschappelijke opvang in 39 centrumgemeenten*. Utrecht: Trimbos-instituut.
Rensen, P., Planije, M. (2008). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage: 2007, Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag*. Utrecht: Trimbos-instituut.
Rijk en vier grote steden (2006). *Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang*. Den Haag: SDU uitgevers.
Seinpost Adviesbureau BV (2011). *Rapportage monitor Regionaal Kompas Noord- en Midden-Limburg.* Arnhem: Seinpost Adviesbureau BV.
Snoek, A., A. van der Poel, D. van de Mheen, H. Boutellier, M. Davelaar, M. van der Klein, R. Rijkschroeff (2008). *State-of-the-art-onderzoek Prestatievelden 7-9 van de Wmo ('kwetsbare burgers') Rapportage I: Hoofdlijnen*. Rotterdam/ Utrecht: IVO/ Verwey-Jonker Instituut.
Sleegers, J. (red.) (2005). *Kwetsbaar in de grote stad. G4 Visie op een samenhangende Openbare Geestelijke Gezondheidszorg*. Opgesteld door de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en de aanbieders van geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg in deze steden.
Tuynman, M., Muusse, C., Planije, M. (2013). *Opvang landelijk toegankelijk? Onderzoek naar regiobinding en landelijke toegankelijkheid van de maatschappelijke opvang*. Utrecht: Trimbos-instituut.
Tuynman, M., Planije, M. (2012). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2011: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.
Tuynman, M., Planije, M. (2013). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2012: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.
VNG (2007). *Stappenplan Stedelijk Kompas: Intensivering van de aanpak van dakloosheid*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Trimbos instituut

Het Stedelijk Kompas is de overkoepelende naam van het plan van aanpak van centrumgemeenten om de aantallen dakloze mensen te verminderen, hen te laten doorstromen naar een zo zelfstandig mogelijk bestaan, hun kwaliteit van leven te verbeteren en de met dakloosheid gepaard gaande overlast te verminderen. Dit vierde jaarbericht biedt een overzicht van de ontwikkeling van het Stedelijk Kompasbeleid, de aantallen dakloze mensen, de bereikte resultaten en de verrichte inspanningen in negenendertig centrumgemeenten.

Centrumgemeenten richten zich op het bevorderen van door- en uitstroom uit de opvang, maar kampen met een tekort aan betaalbare woningen en een stagnerende woningmarkt. Ook moeten ze bezuinigen, onder meer op voorzieningen voor de doelgroep. ‘Housing First’ voorzieningen zijn in opkomst. Meer gemeenten zijn beter in staat om dakloze mensen integrale op de persoon toegesneden trajecten te bieden gericht op zorg, huisvesting, inkomen en participatie.

Specifieke aandacht is er dit jaar voor gezinnen met kinderen in de maatschappelijke opvang. De meeste gemeenten merken dat hun aantal toeneemt, en dat zij onvoldoende voorzieningen hebben die toegesneden zijn op de specifieke noden van gezinnen met kinderen.

www.trimbos.nl

ISBN:978-90-5253-748-1